

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

«Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.
Η περίπτωση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων»

Πτυχιακή της
Νικολέτας Ζουμπούλη

Α' ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Παρασκευόπουλος Στέφανος

Β' ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Αργυρόπουλος Βασίλειος

ΒΟΛΟΣ 2013

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 11725/1
Ημερ. Εισ.: 08-01-2014
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΕΑ
2013
ΖΟΥ

Ευχαριστίες....

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Παρασκευόπουλο Στέφανο, Καθηγητή του Τμήματος Ειδικής Αγωγής και Πρόεδρο του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ, για την πολύτιμη και ουσιαστική συνεισφορά του στην πραγμάτωση της παρούσας εργασίας, καθώς και τον Επίκουρο Καθηγητή, κ. Αργυρόπουλο Βασίλειο, για τις εξαιρετικά χρήσιμες συμβουλές του όλο αυτό το διάστημα. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη του συλλόγου Μάγνητες Τυφλοί για τη συμμετοχή τους στην ερευνητική διαδικασία και τη βοήθεια που μου παρείχαν. Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στο προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ, για τη συνεργασία και τη βοήθειά του.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις Προστατευόμενες Περιοχές αποτελεί το θέμα της παρούσας πτυχιακής. Το θέμα αυτό εξετάστηκε μέσα από ένα συνδυασμό βιβλιογραφικών και ερευνητικών δεδομένων. Συνάμα, μελετήθηκε η προσβασιμότητα του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων.

Οι όροι «άτομα με αναπηρία» και «περιβαλλοντική εκπαίδευση», αποτελούν τους πρώτους υπό διερεύνηση όρους, με την αναφορά στην Προστατευόμενη Περιοχή του Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ να ακολουθεί. Με τον τρόπο αυτό πραγματοποιείται η εισαγωγή στο θέμα της εργασίας.

Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζεται το θέμα της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε μία Προστατευόμενη Περιοχή μέσα από τρεις πτυχές, αυτές της πρόσβασης στο χώρο, στην ενημέρωση και σε δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα το ενδιαφέρον εστιάζεται στους καλύτερους δυνατούς τρόπους πραγμάτωσής της.

Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο 3, διερευνάται η ύπαρξη προσβάσιμων υποδομών, διαφοροποιημένων τρόπων ενημέρωσης και κατάλληλα οργανωμένων δραστηριοτήτων στο Ε.Θ.Π.Β.Α.Σ.

Η πραγματοποίηση έρευνας με θέμα την πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης στην ενημέρωση και στις δραστηριότητες σε μία Προστατευόμενη Περιοχή, είναι το επόμενο βήμα που παρατίθεται στην παρούσα εργασία. Τα ευρήματά της χρησιμοποιήθηκαν και αποτέλεσαν έναυσμα για τη δημιουργία υλικού κατάλληλου για άτομα με προβλήματα όρασης. Όλη η διαδικασία περιγράφεται στα κεφάλαια 4,5 και 6.

Τέλος, στο κεφάλαιο 7, παρατίθενται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν και οι προτάσεις που τίθενται για περαιτέρω έρευνα αλλά και για υλοποίηση των ευρημάτων της παρούσας.

Περιεχόμενα

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1.1. Άτομα με αναπηρία.....	7
1.2.Περιβαλλοντική εκπαίδευση.....	8
1.3. Ε. Θ. Π. Α. Β. Σ.	9
2. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ.....	11
2.1. Οφέλη πρόσβασης.....	11
2.2. Προσβασιμότητα στο χώρο	14
2.2.1. Κτηριακές υποδομές	14
2.2.2. Χώροι στάθμευσης	21
2.2.3. Πεζοδρόμια-διαβάσεις	22
2.2.4. Μέσα μεταφοράς.....	24
2.3.. Προσβασιμότητα στην ενημέρωση.....	26
2.3.1. Εκθέματα.....	26
2.3.2. Απτικά και ηχητικά εκθέματα.....	27
2.3.2.1. Απτικοί χάρτες	28
2.3.2.2. Τρισδιάστατες κατασκευές - Μακέτες.....	33
2.3.2.3. Ακουστική βιβλιοθήκη	34
2.4. Πρόσβαση σε δραστηριότητες σε Προστατευόμενες Περιοχές	35
2.4.1 Μονοπάτια- οικοδιαδρομές	36
2.4.2. Κυνήγι θησαυρού.....	38
2.4.3. Ποδηλασία	38

2.4.4. Κολύμβηση	39
2.4.5. Καταδύσεις	41
3. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΘΠΑΒΣ	42
3.1. Η πρόσβαση στο χώρο	42
3.1.1. Πρόσβαση σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.....	42
3.1.2. Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	43
3.1.3. Πρόσβαση σε σημεία ενδιαφέροντος	43
3.2. Η πρόσβαση στην ενημέρωση στο ΕΘΠΑΒΣ.....	44
3.2.1. Φορέας Διαχείρισης	45
3.2.2 Mom.....	47
3.2.3. Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Αλοννήσου.....	48
3.3. Πρόσβαση σε δραστηριότητες	49
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	50
4.1. Εισαγωγή	50
4.2. Συμμετέχοντες	52
4.3. Μέθοδος.....	52
4.4. Άξονες συνεντεύξεων	53
4.5. Αποτελέσματα- Συζήτηση	54
5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ.....	55
5.1.Εισαγωγή	55
5.2. Κατασκευή μακέτας.....	55

5.3. Κατασκευή απτικού χάρτη.....	58
6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	62
6.1. Εισαγωγή	62
6.2. Εργαλείο αξιολόγησης.....	63
6.3. Διαδικασία αξιολόγησης.....	63
6.4. Αποτελέσματα αξιολόγησης.....	63
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	80

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Άτομα με αναπηρία

Ο όρος «αναπηρία» είναι ένας σύνθετος όρος, που παίρνει διαφορετική χροιά και υπόσταση ανάλογα με τις ιδεολογικοπολιτικές αντιλήψεις και τις οπτικές γωνίες από τις οποίες εξετάζεται.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται τα άτομα που παρουσιάζουν εμφανή μειονεξία, η οποία οφείλεται σε φυσική ή διανοητική βλάβη (Ζωνίου-Σιδέρη, 1998). Αντίστοιχα, κατά τον Ο.Η.Ε. (1975), ο όρος «ανάπηρος» αναφέρεται σε οποιοδήποτε άτομο που δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του όλες ή ένα μέρος από τις ανάγκες μιας φυσιολογικής, ατομικής ή και κοινωνικής ζωής λόγω κάποιου εκ γενετής ή επίκτητου σωματικού ή διανοητικού μειονεκτήματος. Οι αναπηρίες στον ορισμό που δίνει ο ΟΗΕ, διακρίνονται σε τέσσερα είδη: κινητικές ή σωματικές, αισθητηριακές, νοητικές, γνωστικές και συναισθηματικές (Νομαρχιακός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρίες, Ν. Φλώρινας)

Αλλάζοντας οπτική γωνία, ο όρος αναπηρία είναι δυνατό να εξεταστεί μέσα από έναν κοινωνικό, κριτικό χαρακτήρα κάνοντας εμφανή τη σχέση μεταξύ κοινωνίας και αναπηρίας. «Άτομο με ειδικές ανάγκες» θεωρείται ένας άνθρωπος που δε μπορεί να συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες και να απολαμβάνει όλα τα υλικά αγαθά που παρέχει η κοινωνία στα υπόλοιπα μέρη της, εξαιτίας της κατάστασης κάποιου ή κάποιων από τα χαρακτηριστικά του (Ζωνίου-Σιδέρη, 1998). Τίθεται έτσι το ερώτημα κατά πόσο η κοινωνία παρέχει όλα εκείνα τα αγαθά, τα οποία ένα άτομο με ειδικές ανάγκες δικαιούται προκειμένου να λάβει ενεργό μέρος σε αυτή. Δεδομένου μάλιστα πως κάθε κοινωνία έχει ως άωτερο σκοπός της την ευημερία του κάθε ατόμου, κρίνεται σκόπιμο να επιδιώκει την ένταξή του σε όλες τις πτυχές της.

Ως ένταξη εννοείται η σκόπιμη τοποθέτηση ενός προσώπου σε ένα σύνολο προκειμένου να αποτελέσει οργανικό μέλος του συνόλου αυτού (Σούλης, 2002). Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσα από την παροχή της δυνατότητας για πρόσβαση και συμμετοχή του ατόμου με ειδικές ανάγκες σε όλες τις δραστηριότητες της κοινωνίας, κατά το μέγιστο δυνατό τρόπο. Εξετάζοντας μάλιστα το σύνταγμα της χώρας, στο

άρθρο 21 παρ. 6, αναφέρονται ρητά τα παραπάνω δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, ορίζοντάς τα ως εξής: «Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας» (Περιοδικό Αυτονομία- Αναπηρία Τώρα, 2007).

Η πραγματικότητα συχνά είναι διαφορετική από τη νομοθεσία και μακρινή από αυτό που θεωρείται δεδομένο και αυτονόητο. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται η ανυπαρξία όλων εκείνων των στοιχείων που θα βοηθήσουν την ένταξη. Είναι σημαντικό, λοιπόν, να εξετάζονται οι συνθήκες που επικρατούν και να διερευνάται πώς αυτές μπορούν να βελτιωθούν για να εξασφαλισθεί η συμμετοχή και η πρόσβαση των ΑμεΑ.

1.2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει, αναπτύσσεται, κινείται και δρα ο άνθρωπος χρειάζεται την κατάλληλη αντιμετώπιση ώστε να διαφυλαχτεί, να προστατευθεί και να παραδοθεί ακέραιο από τη μία γενιά στην άλλη. Ο στόχος αυτός μπορεί να γίνει εφικτός μέσω της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

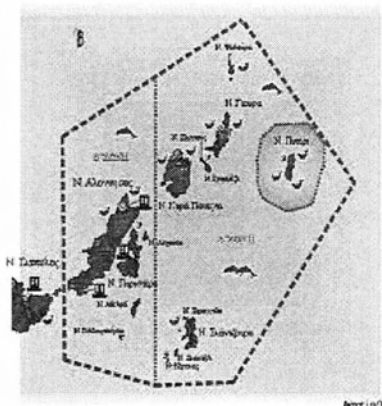
Η περιβαλλοντική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις ιδέες που αναπτύσσονται στην Χάρτα του Βελιγραδίου και στη Διακήρυξη της Τιφλίδας τη δεκαετία του 80', αποτελεί μία μαθησιακή διαδικασία κατά την οποία οι γνώσεις και η επίγνωση των ατόμων για το περιβάλλον αυξάνονται. Παράλληλα αναπτύσσεται η πείρα και οι απαραίτητες δεξιότητες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων, ενώ καλλιεργούνται τα κίνητρα και οι στάσεις που θα οδηγήσουν στην ανάληψη δεσμεύσεων, τη λήψη αποφάσεων και την πραγμάτωση αντίστοιχων δράσεων. Δεν αντιμετωπίζει την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων ως ένα αυτούσιο στόχο, αλλά ως ένα στόχο που μπορεί να επιτευχθεί σφαιρικά, μέσα από την απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια αξιών και δεξιοτήτων. Με τον τρόπο αυτό, το άτομο θα μπορέσει να κατανοήσει και να εκτιμήσει την αμοιβαία σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο, την κουλτούρα και το βιο-φυσικό του περιβάλλον (Παρασκευόπουλος, 2009).

Οι επιμέρους στόχοι της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, όπως διατυπώθηκαν στη Διάσκεψη της Τιφλίδας, αφορούν την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των ανθρώπων και των κοινωνικών ομάδων, για θέματα σχετικά με το περιβάλλον, καθώς

και την απόκτηση εμπειριών που θα βοηθήσουν στην καλύτερη δυνατή κατανόησή του. Ακόμη, σχετίζονται με τις στάσεις και τις συναισθηματικές αξίες που οδηγούν στην εμφάνιση αντίστοιχων συμπεριφορών και στην επιθυμία για συμμετοχή σε περιβαλλοντικές δράσεις. Συνάμα μιλούν για τις δεξιότητες μέσω των οποίων οι άνθρωποι αποκτούν ενεργητική συμπεριφορά και επιδιώκουν να βρουν λύσεις σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Τέλος, τονίζουν τη σημασία της συμμετοχής κατά την οποία κάθε πολίτης ή κοινωνική ομάδα έχει τη δυνατότητα συμμετοχής και συμβολής μέσω κατάλληλων δράσεων, για την καλύτερη δυνατή επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η επίδραση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης φαίνεται πως επηρεάζει με ποικίλους τρόπους τη συμπεριφορά και τη νοοτροπία των ανθρώπων. Η εφαρμογή της μπορεί να βοηθήσει στο να ξεπεραστούν οι δυσκολίες οι οποίες σχετίζονται με την αποδοχή των κανόνων που πρέπει να εφαρμοστούν για να προφυλαχθεί το περιβάλλον. Κάτι τέτοιο μάλιστα μπορεί να προωθήσει την εφαρμογή των μέτρων προστασίας και των διαχειριστικών σχεδίων στις Προστατευόμενες Περιοχές, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί πολλές φορές προβληματική. Η ύπαρξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, λοιπόν, συμβάλει στο να ξεπεραστούν οι δυσκολίες εφαρμογής των διαχειριστικών μέτρων τα οποία κατοχυρώνονται μέσα από το θεσμικό πλαίσιο προστασίας, συχνά όμως, μόνο σε θεωρητικό επίπεδο (Παπακωνσταντίνου, Σμπαρούνης, 2008).

1.3. Ε. Θ. Π. Α. Β. Σ.

Η μεγαλύτερη προστατευμένη θαλάσσια περιοχή στην Ευρώπη είναι το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων, το οποίο θεσμοθετήθηκε το 1992.

Ως στόχοι της δημιουργίας του Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ. σύμφωνα με την πρώτη έκθεση αξιολόγησης των έργων και των δράσεων του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων κρίνονται: η

διατήρηση και η διαχείρισης της φύσης ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου, η προστασία ενός από τους σημαντικότερους στη Μεσόγειο βιότοπους της μεσογειακής φώκιας (*Monachus monachus*), η προστασία σπάνιων και απειλούμενων ειδών γλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στο πάρκο, καθώς και η βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Αργότερα, τον Ιούνιο του 2003 συγκροτήθηκε ο Φορέας Διαχείρισης. Φορέας Διαχείρισης είναι, όπως ορίζεται από το νόμο πλαίσιο για το περιβάλλον (ν.1650/1986 άρθρο 21), «η ειδική υπηρεσία που έχει τη έδρα της κοντά στα προστατευόμενα αντικείμενα, με στόχο την αποτελεσματική προστασία της» (Παπακωνσταντίνου, Σμπαρούνης, 2008). Ο Φορέας διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ, ανέλαβε πιο ενεργό ρόλο από το καλοκαίρι του 2006 με νέα διοίκηση. Τις κυριότερες δράσεις του αποτελούν, η επιτήρηση και φύλαξη της περιοχής, η προστασία, η διαχείριση και η σωστή φύλαξη της άγριας ζωής, του φυσικού τοπίου της, της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αλιευτικών πόρων, η προστασία της μεσογειακής φώκιας (*Monachus monachus*) και των ενδιαιτημάτων της, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η πληροφόρηση και η ευαισθητοποίηση τόσο των κατοίκων της περιοχής όσο και των επισκεπτών της, η προώθηση του εθελοντισμού και η πραγματοποίηση επιστημονικής έρευνας.

Το Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ. καλύπτει έκταση 2.265 τετρ. Χιλιομέτρων και περιλαμβάνει το νησί της Αλοννήσου και έξι μικρότερες νήσους την Περιστερά, την Κυρά -Παναγιά, τη Ψαθούρα, το Πιπέρι, τα Σκάτζουρα, τα Γιούρα και 22 βραχονησίδες. Εξετάζοντάς την κανείς γεωμορφολογικά, διακρίνει ένα έντονο ανάγλυφο με απότομες βραχώδεις ακτές και σπηλιές.

Στις σπηλιές της, βρίσκει καταφύγιο για να ζήσει και να αναπαραχθεί ο μεγαλύτερος στον κόσμο πληθυσμός της μεσογειακής φώκιας. Η φώκια αυτή, είναι ένα από τα μεγαλύτερα είδη φώκιας στον κόσμο. Το μήκος της μπορεί να προσεγγίσει τα 2 με 3 μέτρα και το βάρος της είναι περίπου 250 κιλά, ενώ εικάζεται πως ζει 35- 40 χρόνια. Παράλληλα, η περιοχή λόγω της ιδιαίτερης μορφολογίας της, φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό σπάνιων ζωικών και φυτικών ειδών.

Με σκοπό την ορθότερη διαχείριση και προστασία του, το Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ. έχει χωριστεί σε δύο ζώνες προστασίας:

- **Ζώνη Α.** Η ζώνη αυτή αποτελεί την πιο αυστηρά προστατευόμενη έκταση, όπου ανήκουν οι νήσοι Πιπέρι (το οποίο αποτελεί και τον πυρήνα του

πάρκου), Ψαθούρα, Γιούρα, Κυρά- Παναγιά, Σκάτζουρα, τις νησίδες Κόρακας , Σκαντήλι και Πολεμικά, τις υπόλοιπες νησίδες και βραχονησίδες της ζώνης Α και τον Ύφαλο του Πάγκου.

Για να εισέλθει κανείς σε συγκεκριμένες περιοχές της ζώνης Α, απαιτείται άδεια από Φορέα Διαχείρισης. Συνάμα, απαγορεύεται η ελεύθερη κατασκήνωση, το άναμμα φωτιάς, ενώ υπάρχουν και περιορισμοί στην ερασιτεχνική αλιεία.

- **Ζώνη Β.** Η ζώνη Β σε αντίθεση με την Α είναι επισκέψιμη χωρίς ιδιαίτερους περιορισμούς, με εξαίρεση το άναμμα φωτιάς και την ελεύθερη κατασκήνωση. Σε αυτήν περιλαμβάνονται η Αλόνησος, η Περιστέρα, η Λεχούσα καθώς και το μικρό και μεγάλο Αδέλφι.

2. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

2.1. Οφέλη πρόσβασης

Ο φυσικός πλούτος είναι ένα οικουμενικό αγαθό. Η δυνατότητα επίσκεψης σε Προστατευόμενες Περιοχές, η παρακολούθηση και η συμμετοχή σε δράσεις προστασίας, καθώς και ο σχεδιασμός διαχείρισης, θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις κοινωνικές ομάδες, χωρίς να αποκλείει κάποια από αυτές (Παρασκευόπουλος, Μινώτου, Πάντης, Μνιέστρης, 2007), όπως τα άτομα με αναπηρία. Σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία άλλωστε, η προστασία του φυσικού και του πολιτισμικού περιβάλλοντος αποτελεί δικαίωμα αλλά ταυτόχρονα και υποχρέωση του κάθε πολίτη (Σκούρτος, Σοφούλης, 2005).

Προκύπτει, λοιπόν, η αναγκαιότητα και η υποχρέωση της εξασφάλισης της πρόσβασης σε περιοχές υψηλού οικολογικού ενδιαφέροντος για τα άτομα με αναπηρία. Κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί, πως η πρόσβαση των ΑμεΑ, εκτός από περιβαλλοντικά προσφέρει κοινωνικά, οικονομικά και ατομικά οφέλη.

Στα ατομικά οφέλη περιλαμβάνονται, σε πρώτο επίπεδο, οφέλη γνωστικού χαρακτήρα. Τα άτομα που έρχονται σε επαφή με τα στοιχεία του περιβάλλοντος και συμμετέχουν σε δράσεις που αφορούν την προστασία του, έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν γνώσεις για τα οικοσυστήματα και τα προστατευόμενα είδη. Κατανοούν τη σημασία της φύσης, των προστατευόμενων περιοχών και των προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες. Με τον τρόπο αυτό αποκτούν διαχειριστική σκέψη και εξασκούνται στην αναζήτηση και στην επιλογή αποφάσεων, ουσιαστικών για την διαφύλαξη του περιβάλλοντος (Μινώτου, 2011).

Το οφέλη συναισθηματικού χαρακτήρα που αποκτά ένα άτομο κατά την επαφή του με το περιβάλλον και τις δράσεις που οργανώνονται γι αυτό είναι ένας ακόμη παράγοντας που τονίζει τη σημασία της πρόσβασης στις προστατευόμενες περιοχές. Είναι γνωστό πως το άτομο όντας κοινωνικό ον μπορεί να αποκτήσει γνώσεις που πηγάζουν μέσα από την αλληλεπίδρασή του με άλλα άτομα (Hogg, Vaughan, 2010). Έτσι γίνεται αντιληπτό, πως οι γνώσεις που παρέχονται μέσα από τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με άλλους επισκέπτες σε Προστατευόμενες Περιοχές, δίνουν την ευκαιρία καλλιέργειας κοινωνικών (Μινώτου, 2011) και επικοινωνιακών δεξιοτήτων (Volk & Cheak, 2004).

Οι ικανότητες που καλλιεργούνται προωθούν τόσο την κοινωνικοποίηση, όσο και την κινητοποίηση των ατόμων για την ανάπτυξη λειτουργικών δράσεων. Το άτομο έρχεται σε επαφή με τις έννοιες της συνεργατικότητας, της συλλογικότητας και της υπευθυνότητας και προσπαθεί να δρα βάση αυτών των στοιχείων. Η μόνη προϋπόθεση για να επιτευχθούν τα παραπάνω είναι η ύπαρξη δραστηριοτήτων που απαιτούν την αλληλεπίδραση των ατόμων για την πραγματοποίησή τους. Τα άτομα επηρεάζονται μέσα από αυτή τη διαδικασία σε επίπεδο σκέψης και συμπεριφοράς.

Συνάμα, η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και ο ενεργός ρόλος που στοχεύει στην πραγμάτωσή τους βοηθά στην καλλιέργεια της δημιουργικότητάς του ανθρώπου και στην ανάπτυξη του αυτοσυναισθήματος. Η βιωματική μάθηση συμβάλει σημαντικά σε αυτό και οι εμπειρίες που αποκτά το άτομο, το οδηγούν στη δημιουργία μιας θετικής στάσης για το περιβάλλον και στην επιθυμία περαιτέρω ενασχόλησης με την προστασία της φύσης. Παράλληλα ενδυναμώνεται η αυτοεκτίμηση και η αυτοαντίληψη του ατόμου (Μινώτου 2011, Volk & Cheak 2004).

Οι κοινωνικές αυτές πτυχές, οι οποίες καλλιεργούνται κατά την πρόσβαση στις προστατευόμενες περιοχές, οδηγούν στην ανάπτυξη περιβαλλοντικού ήθους, ένα

όφελος με κοινωνικό χαρακτήρα. Οι πεποιθήσεις και οι στάσεις που αναπτύσσουν τα άτομα και οι κανόνες που μαθαίνουν, τα οδηγούν στο να καθορίζουν τη συμπεριφορά τους έχοντας ως κύρια αξία το σεβασμό προς τη φύση, τονίζοντάς τον παράλληλα ως ένα από τα κύρια καθήκοντά μας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί πρακτικά κατανοώντας το περιβάλλον ως το ευρύτερο σπίτι μας, μέσα στο οποίο επιβάλλεται τα άτομα να μην επιδίδονται σε πράξεις που έχουν αρνητικές συνέπειες γι' αυτό και να προασπίζουν την ισορροπία διορθώνοντας τυχόν βλάβες (Μινώτου, 2011).

Η ωφελιμότητα της πρόσβασης μπορεί να εξεταστεί από μία ακόμα διαφορετική και επίσης ενδιαφέρουσα σκοπιά, αυτή της ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας. Η εξασφάλιση της ύπαρξης ενός προσβάσιμου τόπου για όλα τα άτομα, ιδιαίτερα τα «εμποδιζόμενα» των οποίων οι επιλογές είναι ελάχιστες, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του τουρισμού. Η προσέλευση περισσότερων ατόμων που θα είναι σε θέση να απολαύσουν τις δυνατότητες που τους παρέχει ένα μέρος, συνεπάγεται την ενδυνάμωση της τοπικής αγοράς. Σύμφωνα με έρευνα του Μπούχαλη (2012) το 50% των ατόμων με κινητικά προβλήματα στην Ελλάδα θα ταξίδευε συχνότερα εάν υπήρχαν οι κατάλληλες υποδομές. Παράλληλα η Ελλάδα θα ήταν σε θέση να υποδεχθεί 25,7 εκατομμύρια επισκέπτες με αναπηρία και ηλικιωμένους απ' όλη την Ευρώπη, όταν ο συνολικός αριθμός των αναφερόμενων ατόμων ανέρχεται στα 120 εκατομμύρια. Παράγοντες νησιών που έχουν ακολουθήσει αυτή την πολιτική όπως η Σύρος, τονίζουν πως η διάρκεια της τουριστικής περιόδου έχει αυξηθεί κάνοντας αντιληπτό πως μέσα από τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων και όχι τον αποκλεισμό τους, είναι δυνατή η πολύπλευρη ανάπτυξη μιας περιοχής. (Σωματείο Ατόμων με Αναπηρία Όρασης Ν.Μαγνησίας "ΜΑΓΝΗΤΕΣ ΤΥΦΛΟΙ", Syrostoday.gr., 2011).

Τα άτομα με αναπηρία είναι η καλύτερη πηγή γνώσεων για την ωφελιμότητα της πρόσβασης σε περιβαλλοντικές περιοχές. Ο πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών, Ηλίας Μαριόλας αναφέρει σχετικά με τη σημασία της πρόσβασης ενός ατόμου με προβλήματα όρασης σε μία περιβαλλοντική περιοχή: *«υπάρχει μια πολύ περιορισμένη έως και συντηρητική αντίληψη στη χώρα μας αναφορικά με το τι μπορεί να κάνει αλλά και τι μπορεί να απολαύσει ένας τυφλός. Υπάρχουν άνθρωποι που θεωρούν ότι οι τυφλοί απολαμβάνουν λιγότερο τη φύση, την τέχνη, τις εκδρομές! Κι όμως, ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Ειδικά το φυσικό περιβάλλον, είναι ένας πομπός πολλαπλών μηνυμάτων προς όλες τις αισθήσεις. Η μυρωδιά του χώματος, των δέντρων, των λουλουδιών, η αίσθηση του εδάφους στα πόδια, ο αέρας στο πρόσωπο, οι ήχοι των*

πουλιών, τα πάντα – έμψυχα και άψυχα – σου στέλνουν μηνύματα» (Ισμαηλίδου, 2011).

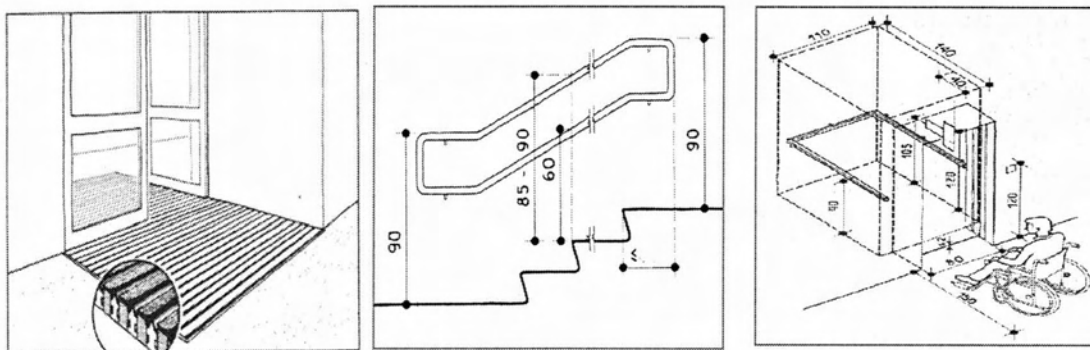
2.2. Προσβασιμότητα στο χώρο

2.2.1. Κτηριακές υποδομές

Ένα κτήριο, για να θεωρηθεί προσβάσιμο θα πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές τόσο στις εσωτερικές του εγκαταστάσεις όσο και στις εξωτερικές (Rahim & Samad, 2010). Οι προδιαγραφές αυτές σχετίζονται με την κύρια είσοδο του κτηρίου, τα κλιμακοστάσια και τους ανελκυστήρες, τους προθάλαμους των κλιμακοστασίων και των ανελκυστήρων, τους κοινόχρηστους διαδρόμους, τα κεκλιμένα επίπεδα και τις ράμπες καθώς και τους χώρους υγιεινής.

Η κύρια είσοδος κάθε κτηρίου που βρίσκεται σε μία προστατευόμενη περιοχή και σχετίζεται με τις δράσεις προστασίας της, (όπως ένα Κέντρο Ενημέρωσης, κ.τ.λ.) θα πρέπει να έχει πλάτος τουλάχιστον 0,90μ. Στη μία άκρη της θύρας, από την πλευρά του πόμολου, καλό θα ήταν να υπάρχει ορισμένη απόσταση, το πλάτος της οποίας δε θα πρέπει να είναι μικρότερο των 30 εκατοστών. Ακόμη προτείνεται η τοποθέτηση οπλισμένου διάφανου γυαλιού στο πάνω φύλλο της πόρτας, σε κατάλληλο ύψος ώστε να παρέχεται οπτικό πεδίο σε όλους τους επισκέπτες. Εάν τοποθετηθεί τάπητας στην είσοδο, είναι απαραίτητο να είναι κατασκευασμένος από σκληρό υλικό, για να μη δυσχεραίνει τα αναπηρικά αμαξίδια.

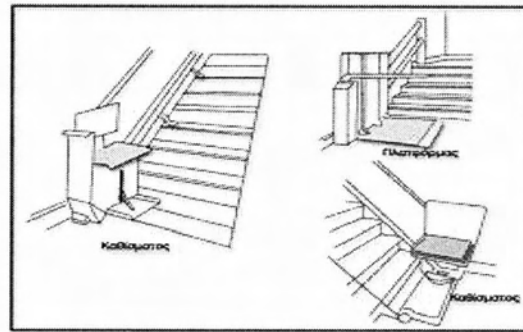
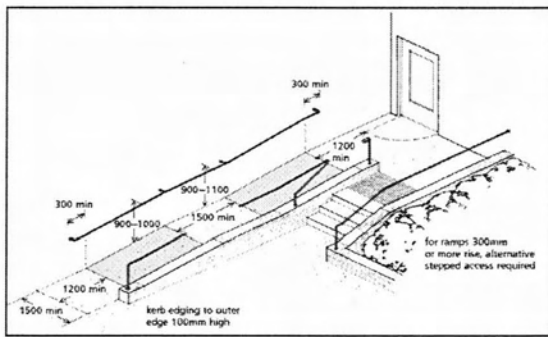
Στα σημεία που υπάρχουν κλιμακοστάσια ή που ο αριθμός των σκαλιών υπερβαίνει τα δύο, θα πρέπει να υπάρχουν τοποθετημένοι χειρολισθήρες οι οποίοι θα εξασφαλίζουν την συγκράτηση ή την έλξη του χρήστη, χωρίς παράλληλα να εμποδίζουν τη συνέχεια της κίνησης του χεριού πάνω τους. Η απόσταση των χειρολισθήρων θα πρέπει να είναι 1μ από τη σκάλα, η διάμετρός τους 0,5 εκατοστά, ενώ το ύψος τους να ανέρχεται στο 0,70 μέτρα για το κάτω μέρος του χειρολιστήρα και 0,90 για το άνω. Ακόμη θα μπορούσαν να τοποθετηθούν κιγκλιδώματα, στηθαία ή περιζώματα για την αποφυγή ατυχημάτων (Λεβέντη και όλοι, 1996).

Εικόνα :Είσοδος πόρτας, κλιμακοστάσιο, ανελκυστήρας

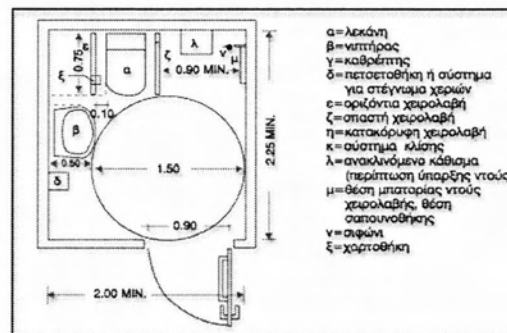
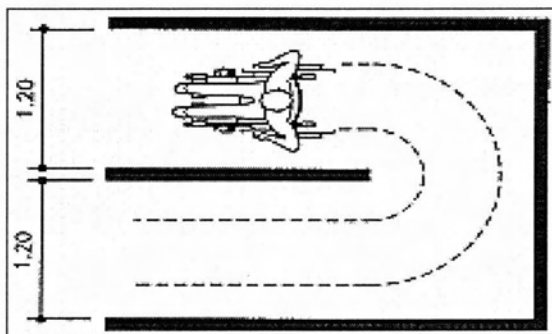
Εάν το κτήριο διαθέτει ανελκυστήρα κρίνεται σημαντικό οι διαστάσεις του να είναι το λιγότερο 1,4μ. μήκος, με πλάτος 1,10μ.. Το άνοιγμα της πόρτας του θα είναι 0,80μ. τουλάχιστον και η είσοδος και η έξοδός του θα πρέπει να είναι προσπελάσιμες, χωρίς κανένα εμπόδιο. Λείο και αντιολισθητικό δάπεδο είναι απαραίτητο για την διευκόλυνση των ελιγμών του αμαξιδίου, ενώ δε συνίσταται η χρήση χαλιού ή μοκέτας (Θεμιστοκλέους, 2008)..

Σε εξωτερικές και εσωτερικές σκάλες και σκαλοπάτια, όπου δηλαδή υφίστανται υψομετρικές διαφορές, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ραμπών που θα επιτρέπουν τη μετακίνηση των ατόμων με αμαξίδιο. Οι ράμπες μπορούν να είναι είτε μόνιμες είτε φορητές. Το υλικό από το οποίο είναι συνήθως κατασκευασμένες (αλουμίνιο, πλαστικό ενισχυμένο με γυαλί, ξύλο) είναι ανθεκτικό και επιτρέπει τη διέλευση με ασφάλεια. Η επιφάνειά τους πρέπει να είναι αντιολισθητική, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί εύκολα με τη χρήση λεπτού λαστιχένιου τάπητα (Travers;1991) Οι ράμπες θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε το ελάχιστο πλάτος τους να είναι 1,20 με κλίση 1:15(6%) όταν το μήκος θα είναι μέχρι 5μ, ενώ όταν ξεπερνά τα 5μ η κλίση θα πρέπει να είναι 1:20 (5%) και να υπάρχει ενδιάμεση στάση. Στην αρχή και στο τέλος κάθε κεκλιμένου επιπέδου θα πρέπει υπάρχει πλατύσκαλο με ελάχιστο ανεμπόδιστο μήκος 1,20μ και πλάτος το πλάτος της ράμπας (Θεμιστοκλέους, 2008). Σε σημεία που δεν είναι εφικτή και λειτουργική η ύπαρξη ράμπας μπορεί να τοποθετηθεί ειδικό αναβατόριο που θα διευκολύνει τη μετακίνηση του ατόμου με κινητικά προβλήματα.

Εικόνες: Ράμπα, αναβατόριο.

Οι διάδρομοι των κτηρίων είναι άλλος ένας κύριος παράγοντας που οφείλεται να εξεταστεί κατά την κατασκευή κτηρίων γενικού ενδιαφέροντος σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Το καλύτερα λειτουργικό μήκος των διαδρόμων των κτηρίων είναι τα 1,2μ., ενώ των προθάλामων των ανελκυστήρων και των κλιμακοστασίων τα 1,5μ.

Εικόνες: πλάτος διαδρόμου, χώρος υγιεινής

Τέλος, ένας ακόμη κυρίαρχος παράγοντας για να θεωρηθεί ένα κτήριο προσβάσιμο είναι η ύπαρξη χώρου υγιεινής, ο οποίος πρέπει να είναι διαμορφωμένος και εξοπλισμένος κατάλληλα. Το ύψος του νιπτήρα (κατάλληλο στα 0.85μ), του

καθρέπτη (κατάλληλο στο 1μ από το δάπεδο), της σαπυνοθήκης (κατάλληλο στα 0.90μ. -1.10μ. από το δάπεδο) και της λεκάνης (κατάλληλο στα 0.45μ.) είναι στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για να θεωρηθεί ο χώρος προσβάσιμος. Ακόμη δίπλα στη λεκάνη, πρέπει να είναι τοποθετημένη μία μη ολισθηρή σπαστή χειρολαβή μήκους περίπου 0.75μ. με το επάνω μέρος της να βρίσκεται σε ύψος 0.70μ. από το δάπεδο. Η λεκάνη, είναι αναγκαίο να τοποθετηθεί παράλληλα και δίπλα στο νιπτήρα, στον ίδιο τοίχο (σε απόσταση 0.25μ.). Σημαντικό είναι επίσης, να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα ώστε ο νιπτήρας να αντέχει σε κατακόρυφη φόρτιση 100Kg (Lacey 2004).

Η προσπέλαση των χώρων υγιεινής είναι απαραίτητο να είναι ισόπεδη ή να υπάρχει ράμπα (Γραφείο Μελετών για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες του ΥΠΕΧΩΔΕ). Η πόρτα πρέπει να έχει πλάτος τουλάχιστον 0.9μ, να ανοίγει προς τα έξω ή να είναι συρόμενη. Μέσα στο χώρο υγιεινής θα πρέπει να υπάρχει ελεύθερος χώρος διαστάσεων 1,5μ x 1,5μ προκειμένου να υπάρχει ελεύθερος χώρος να κινείται το αμαξίδιο και να μπορεί να περιστραφεί προς την κατεύθυνση που θέλει ο χρήστης του (Sprooner).

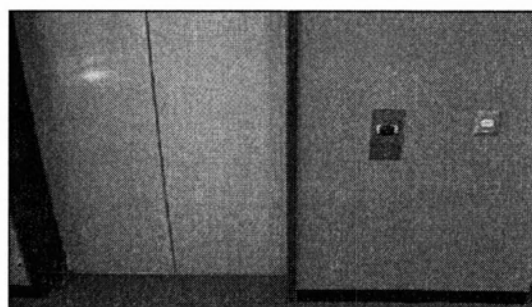
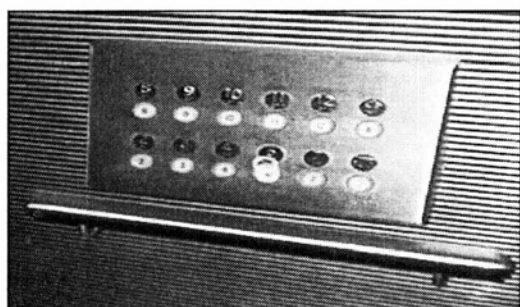
Εκτός από τις προδιαγραφές που πρέπει να πληροί ένας χώρος για να είναι προσβάσιμος σε άτομα με κινητικά προβλήματα, οφείλει να έχει χαρακτηριστικά που θα εξασφαλίζουν ένα ασφαλές, φιλικό, γεμάτο πληροφορίες περιβάλλον και για τα άτομα με προβλήματα όρασης.

Η πρόσβαση στην είσοδο ενός κτηρίου πρέπει να είναι ανεμπόδιστη ώστε να εξασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή διέλευση από και προς αυτή (Κουντάτος ,2009). Ακόμη θα ήταν καλό ο επισκέπτης με προβλήματα όρασης να μη χρειάζεται να ανέβει σκάλες ή να αποφεύγει κολώνες όταν κατευθύνεται προς την είσοδο του κτηρίου. Η χρήση ράμπας και αυτόματης συρόμενης πόρτας είναι μία καλή επιλογή για να διευκολυνθεί.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί προσοχή είναι η παροχή πληροφοριών για το χώρο. Τόσο για τους βλέποντες και περισσότερο για τα άτομα με προβλήματα όρασης ένας άγνωστος χώρος αποτελεί μια πρόκληση που δημιουργεί αβεβαιότητα. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να δίνονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες στη σωστή ώρα, στο κατάλληλο μέρος, με απλό και κατανοητό τρόπο. Πινακίδες Braille, ηχητικά μηνύματα και τροποποιημένες γραφικές αναπαραστάσεις αποτελούν μερικούς από τους τρόπους μετάδοσης των απαιτούμενων πληροφοριών (Kin Wai ,2008). Οι απτικές πινακίδες είναι απαραίτητο να βρίσκονται σε κατάλληλο ύψος και θέση. Το ίδιο ισχύει και για όλες τις ενημερωτικές πινακίδες που οφείλουν

να είναι απλές, λογικές και να φωτίζονται επαρκώς. Μαύρο φόντο με άσπρα γράμματα θεωρείται μία καλή επιλογή, ενώ το ιδανικό ύψος των πινακίδων από το δάπεδο ανέρχεται στα 1,4μ. έως 1,6 μ. .

Μία καλή ευκαιρία για την παροχή πληροφοριών που σχετίζονται με το κτήριο αποτελεί η είσοδος του. Στην είσοδο ενός κτηρίου θα πρέπει να υπάρχει πρόσβαση σε έναν απτικό χάρτη ή σε ένα σχεδιάγραμμα όπου θα παρέχονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τη διαρρύθμιση του κτηρίου. Με τον τρόπο αυτό το άτομο με προβλήματα όρασης θα μπορέσει να δημιουργήσει έναν νοητικό χάρτη ο οποίος θα τον βοηθήσει να προσανατολιστεί και να κινηθεί καλύτερα στο χώρο (Mason & McCall,2009). Ακόμη, ομιλούσα σήμανση στους ανελκυστήρες με τη χρήση κουμπιών ελέγχου που έχουν ηχητική ανάγλυφη και οπτική σήμανση είναι ιδιαίτερα σημαντική (Γραφείο Σχεδιασμού για Άτομα με Αναπηρία, 2006.).

Εικόνες: προσβάσιμος ανελκυστήρας

Τα άτομα με μειωμένη όραση, όταν εισέρχονται σε ένα χώρο που δεν έχουν επισκεφτεί ξανά, κάνουν ένα μικρό διάλειμμα λίγων δευτερολέπτων προκειμένου να τον εξετάσουν. Επικεντρώνονται στα στοιχεία που βρίσκονται 1,5 μ από το πάτωμα. Τα χρώματα των τοίχων, οι αντιθέσεις στη φωτεινότητα των χρωμάτων και τα σχήματα των αντικειμένων στο ύψος αυτό βοηθούν τη διαδικασία, δίνοντας τις απαραίτητες πληροφορίες στα άτομα με υπολειπόμενη όραση σχετικά με τον χώρο (Bright, Cook and Harris,1999), διαμορφώνοντας παράλληλα ένα μέρος ασφαλές. Για παράδειγμα, οι εσωτερικές κολώνες ενός κτηρίου ή τα καλοριφέρ που δεν είναι τοποθετημένα σε εσοχές, όπως προτείνεται, θα πρέπει να έχουν διαφορετικό χρώμα ώστε να είναι ευδιάκριτα για τα αυτά τα άτομα. Η χρωματική αντίθεση συνιστάται και στις πόρτες, τους διακόπτες, τις πρίζες και τα χερούλια προκειμένου να

εντοπίζονται εύκολα. Το χρώμα των τοίχων θα ήταν καλό να είναι παστέλ ματ ενώ ως καλύτερη επιλογή για την οροφή, ορίζεται το λευκό χρώμα του τιτανίου. Γυαλιστερό λευκό χρώμα θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο στα πλαίσια των παραθύρων ώστε να αμβλύνεται η αντίθεση ανάμεσα στο φωτεινό ουρανό που φαίνεται από το παράθυρο και στα πλαίσια των παραθύρων (Mason & McCall,2009).

Η επιλογή του σωστού τύπου πατώματος είναι ένα ακόμα στοιχείο που μπορεί να βοηθήσει τα άτομα με μειωμένη όραση στην καλύτερη δυνατή περιήγηση σε ένα χώρο, καθιστώντας αυτό το χώρο προσβάσιμο. Συνίστανται πατώματα χωρίς ιδιαίτερα σχέδια και μοτίβα, ενώ παράλληλα προτιμώνται πατώματα λεία και ματ αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό αντικατοπτρισμούς που μπορεί να προκαλέσει μία γυαλιστερή επιφάνεια (Bright, Cook and Harris, 1999, Mason & McCall,2009).

Ο φωτισμός αποτελεί ακόμη έναν παράγοντα που διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο σε ένα χώρο. Κατά κύριο κανόνα, τα άτομα με μειωμένη όραση χρειάζονται στους χώρους όπου κινούνται το διπλάσιο φωτισμό από τα άτομα με τυπική όραση. Ο χώρος όμως, πρέπει να φωτίζεται με ορισμένο τρόπο ώστε να μην δημιουργούνται αντανακλάσεις, δεδομένου πως πολλά άτομα με προβλήματα όρασης χρησιμοποιούν γυαλιά καθιστώντας τα πιο ευαίσθητα σε αυτές. Ακόμη, πρέπει να αποφεύγονται φωτισμοί που δημιουργούν έντονες σκιές, όπως συμβαίνει με τη χρήση «σκληρού» φωτισμού.

Επιπλέον, λόγω των διαφορετικών αναγκών του κάθε ατόμου εξαιτίας των ποικίλων προβλημάτων όρασης που μπορεί αντιμετώπιζει, καλό θα ήταν στα κτήρια να υπάρχουν περσίδες, κουρτίνες και επιχρωματισμένο γυαλί που θα παρέχουν την ευκαιρία να ρυθμίζεται το φυσικό φως ανάλογα με τις ανάγκες του καθένα. Το τεχνητό φως αντίστοιχα, μπορεί να ρυθμιστεί με την ύπαρξη και χρήση ροοστατών, οι οποίοι συνδέονται με το φωτισμό οροφής.

Τα πέλματα αποτελούν μία πηγή άντλησης πληροφοριών για τα άτομα με προβλήματα όρασης (Visell, Law, Cooperstock ,2009). Οι Οδηγοί Όδεσης Τυφλών μπορούν να μεταφέρουν μηνύματα για το χώρο, ιδιαίτερα χρήσιμα για τα άτομα με προβλήματα όρασης. Σημαντικό είναι στα κτήρια, να τοποθετηθούν Οδηγοί Τυφλών στην επιφάνεια του εδάφους προκειμένου να γνωρίζει το άτομο με προβλήματα όρασης πού υπάρχουν σκάλες, ράμπες και υπερυψωμένα σημεία, τα οποία μπορούν να γίνουν αιτία ατυχήματος. Η πληροφόρηση που παρέχεται μέσω απτικών στοιχείων μπορεί να ενισχυθεί μέσα από τη χρήση χρωματικών αντιθέσεων στα σημεία που υπάρχει κίνδυνος (Rosburg, 2008), όπως η αλλαγή επιπέδου στο δάπεδο η οποία

πρέπει να επισημαίνεται εγκαίρως (Mason & McCall,2009).

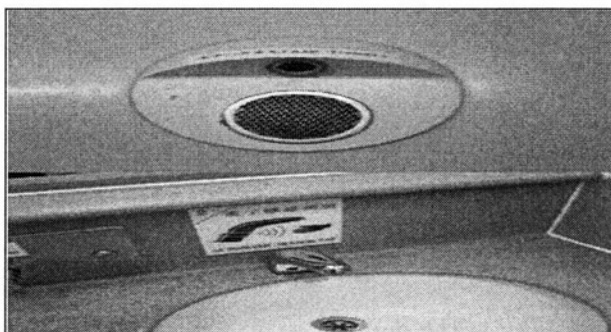
Εικόνες: κατάλληλες επιφάνειες δαπέδου για άτομα με προβλήματα όρασης

Σε όλους τους χώρους του κτηρίου, όπως και στις σκάλες και στους διαδρόμους, θα πρέπει να εξασφαλιστεί πως δεν θα υπάρχουν προεξοχές που θα μπορούσαν να βλάψουν το άτομο κατά την κίνησή του. Οι προεξοχές αυτές είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες όταν βρίσκονται στο ύψος του κεφαλιού, κάτι που δε μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό μέσα από τις τεχνικές προστασίας που χρησιμοποιούν τα άτομα με προβλήματα όρασης σε κλειστούς χώρους (Mason & McCall,2009).

Σύμφωνα με τον Kin Wai Michael (2008) ο σχεδιασμός ενός χώρου υγιεινής για άτομα με προβλήματα όρασης που θα προάγει τη δημόσια υγεία είναι απαραίτητος. Δεδομένου πως οι χώροι αυτοί χρησιμοποιούνται από πολλά άτομα θα ήταν δόκιμο να μην υπάρχει άμεση επαφή με τα αντικείμενα που βρίσκονται σε αυτούς, για λόγους προσωπικής υγιεινής. Προκειμένου να διαφυλαχθεί η υγιεινή, λοιπόν, καλό θα ήταν να χρησιμοποιούνται συστήματα που λειτουργούν με φωτοκύτταρο.

Ακόμη μία σημαντική παράμετρος που πρέπει να εξετάζεται εκτός από την υγιεινή είναι η ασφάλεια των ατόμων με προβλήματα όρασης. Πολλές φορές οι εγκαταστάσεις έχουν αιχμηρές άκρες, όπως οι μεντεσέδες μιας πόρτας, οι οποίες μπορεί να γίνουν αιτία τραυματισμού. Ακόμη οι ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για άτομα με προβλήματα κίνησης θεωρούνται ακατάλληλες για άτομα με προβλήματα όρασης, καθώς οι εγκαταστάσεις τους κάνουν το περιβάλλον πιο περίπλοκο και

αυξάνουν τις πιθανότητες τραυματισμού. Συνίσταται, λοιπόν, ο χώρος υγιεινής που θα χρησιμοποιείται από άτομα με προβλήματα όρασης να διαθέτει μόνο τις απαραίτητες υποδομές και να μην υπάρχουν τοποθετημένα περιττά αντικείμενα τα οποία μπορεί να γίνουν αιτία πρόκλησης ατυχήματος και τραυματισμού.

Εικόνα : Βρύση που λειτουργεί με φωτοκύτταρο και ηχείο μέσω του οποίου που μεταδίδονται ηχητικά

2.2.2. Χώροι στάθμευσης

Κατά το σχεδιασμό και τη δημιουργία λειτουργικών χώρων στάθμευσης, που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες όλων των πολιτών είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη ο παράγοντας της προσβασιμότητας. Για το λόγο αυτό, η ύπαρξη χώρων στάθμευσης κατάλληλων για άτομα με αναπηρία είναι απαραίτητη (Litman,2012). Η ιδέα αυτή εκφράζεται στη νέα ελληνική νομοθεσία στο «Πρότυπο για την Ασφάλεια Χρήσης και Προσβασιμότητας των Δομικών Έργων» που είναι στο στάδιο της νομοθετικής επεξεργασίας. Σύμφωνα με το νέο νόμο, ειδικοί χώροι στάθμευσης οφείλουν να υπάρχουν σε οικιστικά και μη οικιστικά κτήρια, σε οργανωμένους υπαίθριους χώρους και σε πολυώροφους χώρους στάθμευσης.

Εικόνα: χώρος στάθμευσης

Οι χώροι στάθμευσης ΑμεΑ είναι απαραίτητο να φέρουν το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας αποτυπωμένο στο έδαφος και αναρτημένο πάνω από την αντίστοιχη θέση ή στον τοίχο. Οι διαστάσεις τους θα πρέπει να είναι συγκεκριμένες και να επιτρέπουν την εύκολη κίνηση του ατόμου, είτε του χρήστη με

αναπηρία, είτε του συνεπιβάτη με αναπηρία. Για τα συνηθισμένα αυτοκίνητα αυτές είναι 3,30μ. X 5 μ., ενώ για τα αυτοκίνητα που μεταφέρουν τα άτομα με αναπηρία σε τροχοκαθίσματα είναι 4,80μ. X 6,00μ. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται αρκετός χώρος για τον χρήστη αμαξιδίου ώστε να δύναται να συναρμολογήσει το αμαξίδιο του και να μεταφερθεί σε αυτό (Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων, 2008).

Η τοποθεσία ενός χώρου στάθμευσης θα πρέπει να επιλεγεί με προσοχή. Ο χώρος αυτός θα πρέπει να βρίσκεται δίπλα στην κύρια ή κάποια άλλη είσοδο του κτηρίου. Στην περίπτωση που το κτήριο διαθέτει ανελκυστήρα, η πρόσβαση σε αυτόν θα πρέπει να είναι επίσης εύκολα επιτεύξιμη. Εάν υπάρχει εναλλαγή στα επίπεδα κατά την προσέγγιση της εισόδου, τότε είναι απαραίτητη η ύπαρξη ράμπας. Η πορεία πάλι προς και από την είσοδο του κτηρίου ή του ανελκυστήρα σε σχέση με το χώρο στάθμευσης είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται μέσα από μία ασφαλή και ανεμπόδιστη διαδρομή. Ένας προστατευμένος από τις καιρικές συνθήκες χώρος θα ήταν ιδανικός (Χώροι Στάθμευσης Ατόμων με Αναπηρία, 2012).

2.2.3. Πεζοδρόμια-διαβάσεις

Ως πεζοδρόμια αναφέρονται *«τα υπερυψωμένα ή μη ερείσματα αστικής οδού, που προορίζονται για την συνεχή, ασφαλή και χωρίς εμπόδια κυκλοφορία των πεζών και των εμποδιζόμενων ατόμων»*. Μέσα από τον ορισμό αυτό γίνεται αντιληπτή η σημασία της ύπαρξης ενός πεζοδρομίου ασφαλούς, που θα παρέχει και στα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα μετακίνησης μέσω αυτού.

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει το ελάχιστο πλάτος του πεζοδρομίου να είναι 2,05 μ. Από τα μέτρα αυτά τα 1,5μ. αφορούν την ελεύθερη ζώνη όδευσης πεζών ώστε να εξασφαλίζεται η συνεχής, ανεμπόδιστη και ασφαλής κυκλοφορία όλων των χρηστών. Ακόμη, στον ευρύτερο χώρο του πεζοδρομίου πρέπει να περιλαμβάνεται Οδηγός Όδευσης Τυφλών με πλάτος 0,30- 0,40 μ.. Ο Οδηγός Όδευσης Τυφλών χαρακτηρίζεται από διαφορετική υφή και χρώμα, στοχεύοντας στην καθοδήγηση και ασφαλή μετακίνηση των ατόμων με προβλήματα όρασης (Περιοδικό Αυτονομία- Αναπηρία Τώρα, 2008). Το δάπεδο πρέπει να είναι αντιολισθητικό, να συνδέεται κατάλληλα με το οδόστρωμα και να ταιριάζει με το φυσικό περιβάλλον.

Κάθε 100μ. στις κεντρικές περιοχές και κάθε 200μ. στις απομακρυσμένες, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν χώροι ανάπαυσης για τους χρήστες αμαξιδίων,

διαστάσεων 0.80X1,30μ.. Στα σημεία αυτά μπορούν να είναι τοποθετημένα και όλα τα στοιχεία του αστικού εξοπλισμού όπως οι κάδοι απορριμμάτων, οι τηλεφωνικοί θάλαμοι κ.α.. Τα τμήματα χειρισμού των αντικειμένων αυτών πρέπει να βρίσκονται σε ύψος μεταξύ 0.90μ. και 1.20μ. από το δάπεδο για να είναι προσιτά στους χρήστες με αμαξίδιο, ενώ θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός τους από το μπαστούνι των τυφλών.

Η σήμανση πρέπει να παρέχεται είτε επιδαπέδια μέσω της αλλαγής της υφής του δαπέδου και των έντονων χρωματικών αντιθέσεων, είτε μέσω πινακίδων που θα βρίσκονται 1,4μ- 1.6μ από το δάπεδο και θα είναι συνάμα και ανάγλυφες και σε γραφή Braille. (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργεια και Κλιματικής Αλλαγής). Επιπλέον μπορούν να χρησιμοποιηθούν φωτεινοί-ηχητικοί σηματοδότες οι οποίοι θα εκπέμπουν παράλληλα φωτεινό και ηχητικό σήμα (Van Houten et al.,1998).

Ένα ακόμη στοιχείο που θα επιτρέψει την ευκολότερη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία είναι η ύπαρξη διαβάσεων. Διαβάσεις καλό θα ήταν να υπάρχουν κάθε 100μ σε κάθετη φορά προς τη κυκλοφοριακή ροή. Το ελάχιστο πλάτος που θα πρέπει να έχει η διάβαση είναι τα 2,5μ. Η σήμανση στο οδόστρωμα βοηθά στο να γίνει αντιληπτή η προτεραιότητα των πεζών. Σε περίπτωση ύπαρξης φωτεινού σηματοδότη, η παράλληλη ηχητική σήμανση που θα ενεργοποιείται αυτόματα ή από τους πεζούς, μέσω μηχανισμών χειρισμού οι οποίοι θα βρίσκονται τοποθετημένοι σε ύψος 0,9μ έως 1,2μ από το δάπεδο, είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Στο σημείο σύνδεσης της στάθμης του πεζοδρομίου με αυτή του οδοστρώματος, θα υπάρχουν σκάφες το πλάτος των οποίων θα ανέρχεται στα 1,5 μέτρα. Η αρχή και το τέλος τους θα πρέπει να τονίζεται με λωρίδες επισήμανσης που θα βοηθούν τα άτομα με προβλήματα όρασης (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργεια και Κλιματικής Αλλαγής).

Εικόνες: φανάρι με ηχητική και απτική σήμανση, οδhnός τυφλών

2.2.4. Μέσα μεταφοράς

Η επίτευξη της πρόσβασης σε μία προστατευόμενη περιοχή πραγματοποιείται και μέσα από την ύπαρξη μέσων που θα εξασφαλίζουν τη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία σε αυτή. Η ύπαρξη μεταφορικών μέσων είναι ένας κυρίαρχος παράγοντας για μία όσο το δυνατόν ανεξάρτητη μετακίνηση και κατ' επέκταση διαβίωση. Τα άτομα με αναπηρία πρέπει να έχουν τη δυνατότητα ενημέρωσης για την ύπαρξη των μέσων, να γνωρίζουν πώς να τα χρησιμοποιήσουν και να έχουν την οικονομική δυνατότητα να τα χρησιμοποιήσουν, μία κατάσταση που δε συναντάται συχνά (Suen , Mitchell ,2000) .

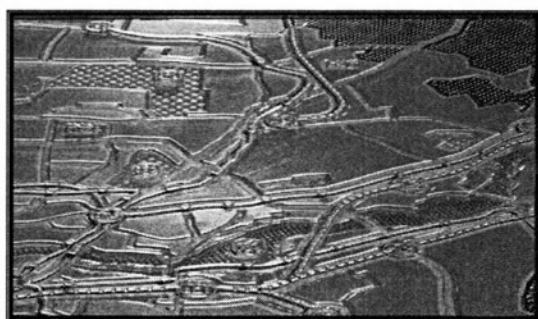
Στα μέσα μεταφοράς περιλαμβάνονται τα μέσα μαζικής μεταφοράς όπως τα λεωφορεία, τα ταξί, το μετρό, τα πούλμαν και ο σιδηρόδρομος, τα θαλάσσια σκάφη, τα αεροσκάφη καθώς και τα προσωπικά οχήματα. Όλα αυτά τα μέσα οφείλουν να είναι κατάλληλα διαμορφωμένα προκειμένου να επιτρέπουν στον επιβάτη μία ασφαλή μεταφορά.

Ο επισκέπτης με αναπηρία σε μία Προστατευόμενη Περιοχή, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να μετακινηθεί τόσο με το δικό του προσωπικό όχημα εάν αυτό υφίσταται, όσο και με τα μέσα που προορίζονται για ευρεία χρήση από το κοινό, τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Στην πρώτη περίπτωση είναι απαραίτητη η ύπαρξη υποδομών που θα βοηθούν τη μετακίνηση αυτή (Gant, 1992) (βλέπε κεφάλαιο «Χώροι στάθμευσης»). Στην περίπτωση όμως, που δε διαθέτει δικό του μεταφορικό μέσο, τα μέσα μαζικής μεταφοράς οφείλουν να του προσφέρουν μία ασφαλή μετακίνηση τηρώντας όλες τις προδιαγραφές οι οποίες θα του εξασφαλίσουν τη μετακίνηση από την πόρτα του ενός κτηρίου στο άλλο και από τη μία περιοχή ενδιαφέροντος στην άλλη (Transport of London ,2009). Ενδεικτικά θα παρουσιαστούν τα λεωφορεία, τα ταξί και τα πλοία προκειμένου να σχηματιστεί μία εικόνα για τα προσβάσιμα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Πιο συγκεκριμένα τα λεωφορεία θα πρέπει να διαθέτουν ειδικό μηχανισμό ανάβασης για τα άτομα με κινητικά προβλήματα. Ράμπες, χειρολαβές και μέρη όπου μπορούν να κλειδώνουν τα αναπηρικά αμαξίδια προκειμένου να μένουν σταθερά κατά τη μετακίνηση των χρηστών τους κρίνονται απαραίτητα. Ακόμη, θα πρέπει να παρέχονται μαγνητοφωνημένες πληροφορίες για τη διαδρομή, σχετικά με τη στάση στην οποία βρίσκονται οι επιβάτες και την επόμενη στάση (σε παραπάνω από μία γλώσσες) και κατάλληλοι χάρτες προκειμένου να παρέχονται πληροφορίες στα άτομα

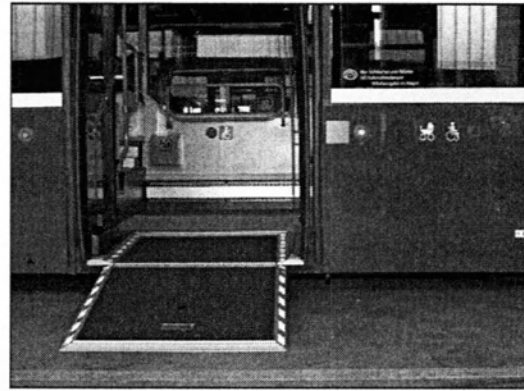
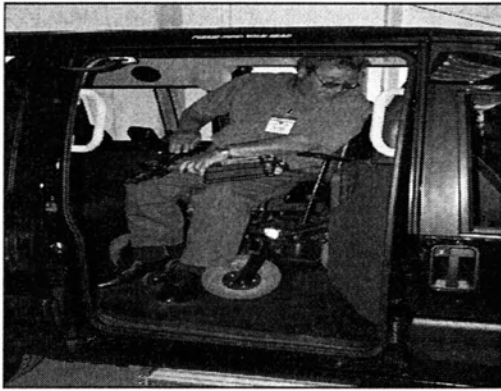
με προβλήματα όρασης (Gant, 1992). Χρωματικές αντιθέσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται στις άκρες κάθε σκαλιού καθώς και στα κουμπιά της στάσης.

Οι στάσεις των λεωφορείων πρέπει να διαθέτουν τα απαραίτητα στοιχεία που θα βοηθούν τους επιβάτες πριν και κατά τη διάρκεια της επιβίβασης. Η πλατφόρμα όπου θα περιμένουν οι επιβάτες θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από επαρκές μέγεθος, κατάλληλο ύψος και να έχει την κατάλληλη χρωματική αντίθεση ώστε να διακρίνεται με ευκρίνεια. Παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλίζεται ασφαλής πρόσβαση προς και από αυτή. Πληροφορίες σχετικά με τα δρομολόγια πρέπει να παρέχονται με περισσότερο από έναν τρόπους (οπτικά, ακουστικά κ.α.) ενώ όλος ο αστικός εξοπλισμός είναι αναγκαίο να είναι τοποθετημένος στο κατάλληλο ύψος για να είναι προσβάσιμος και από τους χρήστες με αμαξίδια. Η τοποθεσία των στάσεων είναι σημαντικό να επιλεγεί με βάση την εγγύτητα σε σημεία ενδιαφέροντος (Transport of London 2006).

Εικόνες: στάση λεωφορείου, χάρτης αφής σε σταθμό στη Νυρεμβέργη

Η ύπαρξη λεωφορείων μικρών ή μεσαίων που θα αναλαμβάνουν τη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία αποτελεί μία καλή πρόταση για μία Προσβάσιμη Περιοχή. Επιπλέον τα ταξί είναι μία ακόμη καλή λύση για τη μετακίνηση ενός ατόμου με αναπηρία. Τα ταξί μπορούν να έχουν τη μορφή ενός μικρού βαν που μπορεί να μεταφέρει το αμαξίδιο και το χρήστη του ή τη μορφή του συνηθισμένου οχήματος, διαθέτοντας όμως στοιχεία που κάνουν το όχημα προσβάσιμο, όπως χειρολαβές των οποίων η θέση και η χρωματική αντίθεση θα είναι συγκεκριμένη και κατάλληλος φωτισμός, χώρος για το αμαξίδιο κ.α.

Εικόνες: ειδικά διαμορφωμένο ταξί και λεωφορείο

Σε περιοχές που είναι προσβάσιμες μόνο μέσω θαλάσσης, είναι απαραίτητη η ύπαρξη κατάλληλα εξοπλισμένων πλοίων, προκειμένου να πραγματοποιείται με ασφάλεια η μεταφορά των επιβατών με αναπηρία. Οι χρήστες αμαξιδίων θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα μετακίνησης σε όλους τους χώρους του πλοίου μέσω ραμπών, ανελκυστήρων και αναβατορίων. Ακόμη όλοι οι χώροι θα πρέπει να είναι προσβάσιμοι (π.χ. χώροι υγιεινής), με κατάλληλη σήμανση και αντιολισθητικά δάπεδα. Οι ανακοινώσεις είναι αναγκαίο να παρέχονται οπτικά και ακουστικά (European conference of ministers of transport, 2006).

2.3.. Προσβασιμότητα στην ενημέρωση

2.3.1. Εκθέματα

Πλούσιο φωτογραφικό υλικό όπως ενημερωτικοί πίνακες, διαδραστικά εκθέματα όπως παζλ, κύβοι συνδυασμού γνώσεων, παιχνίδια συναρμολόγησης και εκθέματα αισθήσεων, είναι μερικά από τα ενημερωτικά εκθέματα που πρέπει να συναντά κανείς σε ένα Κέντρο Ενημέρωσης σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Με τους παραπάνω τρόπους ο επισκέπτης αρχικά έχει τη δυνατότητα να ενεργήσει και έπειτα να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του, μία διαδικασία ιδιαίτερα σημαντική για την απόκτηση γνώσεων και στάσεων. Η παιγνιώδης μορφή των παραπάνω αποτελεί έναν κατάλληλο τρόπο εκπαίδευσης των μικρών και νεαρών επισκεπτών.

Για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας όλων πρέπει να δοθεί προσοχή σε ορισμένους παράγοντες. Το κατάλληλο ύψος και η σωστή κλίση των επεξηγηματικών πληροφοριών στις ταμπέλες των εκθεμάτων καθώς και στα ίδια τα εκθέματα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσβαση και ενημέρωση των χρηστών αμαξιδίου. Ακόμη η γραμματοσειρά των ταμπελών πρέπει να έχει το κατάλληλο μέγεθος και είδος προκειμένου να επιτευχθεί ο επικοινωνιακός τρόπος έκθεσης του υλικού και ευαισθητοποίησης του κοινού (Μινώτου, 2011). Η χρήση της γραφής Braille κρίνεται αναγκαία για κάθε γραπτή πληροφορία. Επιπλέον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ύπαρξη ενός κατάλληλου είδους φωτισμού, χωρίς αντανακλάσεις και χαρακτηριστικά που εμποδίζουν την εύκολη πρόσβαση στην πληροφορία (βλέπε κεφάλαιο «Φωτισμός»).

2.3.2. Απτικά και ηχητικά εκθέματα

Η χρήση της αφής για την άντληση πληροφοριών έχει απασχολήσει την επιστημονική και φιλοσοφική κοινότητα (Paterson, 2006) καθώς μέσω της απτικής αντίληψης είναι δυνατή η δημιουργία γνωστικών δομών (Παντελιάδου & Αργυρόπουλος, 2011). Η αφή διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην άντληση πληροφοριών από το περιβάλλον. Είναι ένα μέσο που επιτρέπει να λάβει κανείς πληροφορίες σχετικά με την υφή ενός αντικειμένου, το πάχος ενός υλικού και την ύπαρξη μιας δόνησης. Η αίσθηση των τραχιών ή των ομαλών υφών, των ξηρών ή των υγρών υλικών, του ζεστού ή του κρύου βοηθά το άτομο να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά ενός αντικειμένου (Παπαδόπουλος, 2005). Το μέγεθος, η επιφάνεια, το σχήμα και ο προσανατολισμός είναι ακόμη μερικά στοιχεία που αντλούνται μέσω της αφής (Roberts & Wing, 2001) ενώ σημαντική είναι η συμβολή της και στην παροχή χωρικών πληροφοριών και χωρικών σχέσεων (Παπαδόπουλος, 2005).

Για τα άτομα με προβλήματα όρασης το απτικό κανάλι αποτελεί ένα κυρίαρχο μέσο άντλησης πληροφοριών. Η αφή μπορεί να διαχωριστεί σε ενεργητική και παθητική. Η παθητική αφή ενεργοποιείται αυτόματα, όταν ο παρατηρητής δεν ενεργεί και οι πληροφορίες επιβάλλονται στο δέρμα του. Παράδειγμα παθητικής αφής αποτελεί η αίσθηση του αέρα στα γυμνά μέλη ενός σώματος και η αίσθηση της αλλαγής θερμοκρασίας. Αντίθετα, η ενεργητική αφή σχετίζεται με σκόπιμη ενέργεια

του ατόμου προκειμένου να αντλήσει πληροφορίες (Gardiner & Perkins ,2005).

Στη φύση ,όπως σε μία Προστατευόμενη Περιοχή, ο άνθρωπος αντλεί ποικίλες απτικές πληροφορίες μέσα από τον ήλιο, το νερό, τα δέντρα, το έδαφος. Η παροχή απτικών πληροφοριών όμως μπορεί να γίνει οργανωμένα και στοχευμένα σε έναν οργανωμένο χώρο με σκοπό την ενημέρωση του ατόμου. Ποικίλο απτικό υλικό μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την μετάδοση πληροφοριών σε μέρη όπως τα μουσεία (Handa Dairoku & Toriyama, 2010) και τα Κέντρα Ενημέρωσης που λειτουργούν σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Υλικό αφής όπως ομοιώματα των ζώων που ζουν και είναι υπό προστασία, απτικοί χάρτες και μακέτες, συνοδευόμενα από ηχητικές ή γραπτές πληροφορίες σε Braille, διευκολύνουν τη ξενάγηση και ενημέρωση των ατόμων με προβλήματα όρασης.

2.3.2.1. Απτικοί χάρτες

Οι απτικοί χάρτες αποτελούν μία σειρά από εικόνες που αποδίδονται απτικά, μέσω εξυψωμένων γραμμών. Η απτική αυτή αναπαράσταση μεταφέρει πληροφορίες σε τυφλούς και σε άτομα με προβλήματα όρασης (Jehoel ,Dinar, McCallum, Rowell, Ungar). Σύμφωνα με τον Jacobson (1999) οι απτικοί χάρτες χρησιμοποιούνται για να μεταφέρουν ιδέες σε μία χωρική συνιστώσα και αποτελούν ένα εξαιρετικό βοήθημα για τον προσανατολισμό και την εκμάθηση της κινητικότητας. Αυτό επιτυγχάνεται καθώς ενισχύεται η γνώση του ατόμου με σοβαρά προβλήματα όρασης για το περιβάλλον, το οποίο αποτυπώνεται σε ένα μικρό μοντέλο κλίμακας.

Η σημασία των απτικών χαρτών και ο σημαντικός τους ρόλος ως απτικά βοηθήματα που θα προάγουν την μελέτη μεγάλων σε έκταση περιβαλλόντων, έχει επισημανθεί (Millar & Al-Attar 2003). Ένα από τα πλεονεκτήματά τους, η αναπαράσταση των πληροφοριών σε 3D μορφή, συμβάλει στην καλύτερη και πιο πιστή αναπαράσταση των αντικειμένων του περιβάλλοντος (McCallum,Ungar and Jehoel, 2006), παρέχοντας ουσιαστική βοήθεια στο άτομο με προβλήματα όρασης για να αντιληφθεί και να εξερευνήσει τον περιβάλλοντα χώρο με ένα πιο ολοκληρωμένο τρόπο (Gardiner & Perkins).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτή η σημασία ύπαρξης απτικών χαρτών σε διάφορα μέρη σε μία Περιβαλλοντική Περιοχή, προκειμένου τα άτομα με προβλήματα όρασης να είναι σε θέση να ενημερώνονται και να λαμβάνουν

πληροφορίες για το σημείο στο οποίο βρίσκονται, καθώς και για την ευρύτερη περιοχή. Στη συνέχεια παραθέτονται διάφοροι τρόποι και μέθοδοι παραγωγής απτικών χαρτών. Μία σειρά υλικών είναι διαθέσιμη ενώ νέες τεχνικές συνεχίζουν να επινοούνται (Jehoel, McCallum, Rowell and Ungar, 2006). Δεδομένου πως η εξέλιξη της τεχνολογίας αποτελεί μέρος της καθημερινότητας των ανθρώπων, θα πραγματοποιηθεί περιγραφή τόσο των απλών μορφών των απτικών χαρτών όσο και πιο σύνθετων και σύγχρονων.

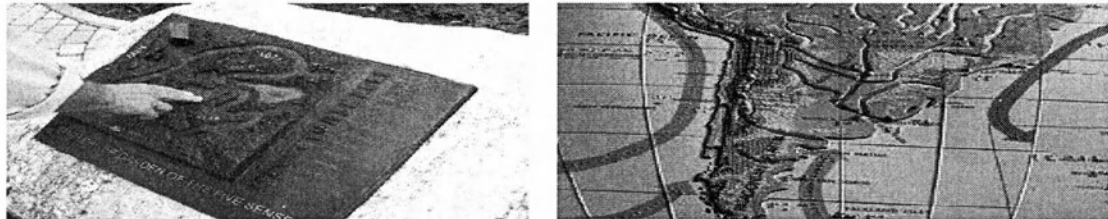
Απλοί Απτικοί χάρτες

Οι χάρτες αυτοί, παράγονται χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθόδους και διαφορετικά είδη υλικών. Μπορούν, λοιπόν, να κατασκευαστούν με τη χρήση μικροκαψουλικού χαρτιού, με χρήση υλικών που διαμορφώνονται μέσω της υψηλής θερμοκρασίας, με χρήση εκτυπωτών Braille, καθώς και με άλλες, παρόμοιου είδους διαδικασίες (Jehoel, Dinar, McCallum, Rowell, Ungar). Αν και λίγες έρευνες μόνο έχουν πραγματοποιηθεί σε σχέση με την εμπειρική χρήση των απτικών χαρτών (Jehoel, McCallum, Rowell & Ungar, 2006), ωστόσο έχει μελετηθεί πως κατά την κατασκευή απτικών χαρτών οι παραγωγοί, χρησιμοποιούν συγκεκριμένες τεχνικές οι οποίες έχει παρατηρηθεί πως είναι πιο λειτουργικές για τον χρήστη (Rowell & Ungar, 2003) (βλέπε κεφάλαιο «Κατασκευή απτικού χάρτη»).

Σημαντικό χαρακτηριστικό που δεν πρέπει να παραληφθεί όταν εξετάζει κανείς τους καλύτερους δυνατούς τρόπους κατασκευής ενός απτικού χάρτη είναι η εξατομίκευση. Ένας επιτυχημένος σχεδιασμός ενός χάρτη πρέπει να γίνεται με βάση τις απαιτήσεις του χρήστη, τις ικανότητές του και την ανατροφοδότηση από αυτόν (Rowell & Ungar, 2003).

Ο κάθε χρήστης, ανάλογα με την εμπειρία του, χρησιμοποιεί διαφορετικές στρατηγικές σάρωσης (Jacobson, 1999). Η ηλικία και η εξοικείωση με απτικά βοηθήματα είναι δύο συνιστώσες που επηρεάζουν την επιλογή του τρόπου παραγωγής των χαρτών. Ιδιαίτερη σημασία διαδραματίζει η προτίμηση και οι ικανότητες του χρήστη (Jehoel, Dinar, McCallum, Rowell, Ungar). Για παράδειγμα, το γεγονός, πως ένας χάρτης εξετάζεται τμηματικά (Rowell & Ungar, 2003) και χρειάζεται μία καλή εργαζόμενη μνήμη (Jacobson, 1999), μπορεί να επηρεάσει την επιλογή του τρόπου κατασκευής ενός χάρτη για ένα παιδί με σοβαρά προβλήματα όρασης, το οποίο δε θα έχει εξασκηθεί στις στρατηγικές που απαιτούνται. Για το

παιδί αυτό, ένας μικρός σε επιφάνεια χάρτης, με τις απαραίτητες μόνο πληροφορίες να αναπαριστώνται απλά, θα ήταν καταλληλότερος από ένα πιο σύνθετο χάρτη ο οποίος θα ήταν πιο λειτουργικός για έναν δεινό αναγνώστη.

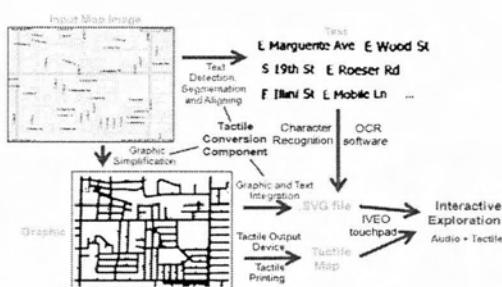
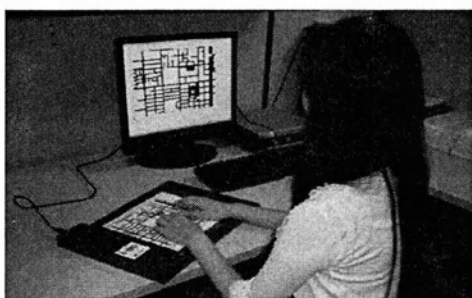
Εικόνες: απτικοί χάρτες

Απτικο-ακουστικοί χάρτες

Οι απτικό-ακουστικοί χάρτες είναι χάρτες που συνδυάζουν την παροχή απτικών πληροφοριών παράλληλα με την αναπαραγωγή των αντίστοιχων πληροφοριών σε ηχητική μορφή. Όλα αυτά συμβαίνουν με τη χρήση αρκετών εργαλείων όπως το διαδίκτυο, τα γεωγραφικά πληροφοριακά συστήματα, τους εκτυπωτές Braille και τις συσκευές αφής (Miele, Landau & Gilden, 2004).

Η διαδικασία για την παραγωγή ενός τέτοιου είδους χάρτη είναι η ακόλουθη: Αρχικά επιλέγεται σε ψηφιακή μορφή οποιοσδήποτε χάρτης του ενδιαφέροντός μας, χωρίς την προϋπόθεση να υπάρχουν καταχωρημένα δεδομένα για το χάρτη αυτό. Ο χάρτης αυτός αποτελεί το δεδομένο εισόδου της διαδικασίας. Ακολουθεί επεξεργασία του χάρτη, τόσο των λεκτικών όσο και των μη λεκτικών πληροφοριών που παρέχονται. Από τις μη λεκτικές πληροφορίες, δηλαδή τα γραφικά, θα παραμείνουν μόνο οι πιο σημαντικές ενώ θα εξαλειφθούν οι περιττές λεπτομέρειες. Έχοντας πλέον μία απλοποιημένη εικόνα του χάρτη, θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρουσίασή της σε απτική μορφή. Το δεδομένο που εξάγεται, λοιπόν, από τη διαδικασία αυτή είναι ο χάρτης σε απτική μορφή, ο οποίος συνοδεύεται από τις αντίστοιχες ηχητικές πληροφορίες. Η διαδικασία αυτή απαιτεί τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή με μικρόφωνο, μία συσκευή αφής IVEO, έναν εκτυπωτή και μία συσκευή θερμικής ενίσχυσης.

Οι ηχητικές πληροφορίες και τα γραφικά μέρη συνδυάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατή η διαδραστική εξερεύνηση του χάρτη χωρίς να απαιτούνται περίπλοκες ενέργειες από το χρήστη. Το μόνο που έχει να κάνει είναι να επιλέξει το χάρτη που επιθυμεί να εξετάσει κι αυτός θα του δοθεί σε απτική μορφή με ακουστικές πληροφορίες (Wang, Li, Hedgpeth, Haven, 2009)

Εικόνες: απτικο-ακουστικοί χάρτες

Ακουστικοί χάρτες

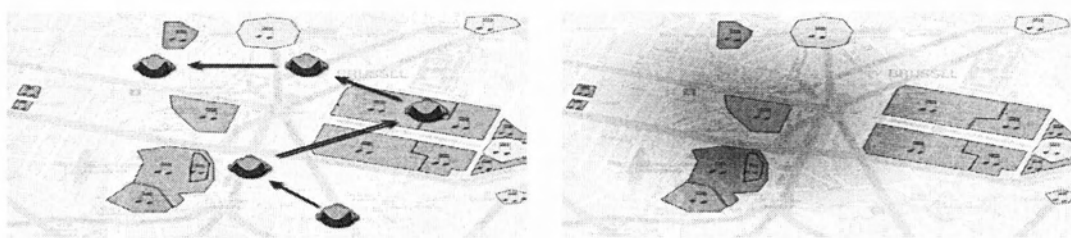
Ο ακουστικός χάρτης είναι μία αυτόνομη εφαρμογή ή ένα πρόσθετο πρόγραμμα περιήγησης στο διαδίκτυο που χρησιμοποιεί το κυριότερο μέσο άντλησης πληροφοριών για τα άτομα με προβλήματα όρασης, την ακοή. Οι πληροφορίες για τη χωρική διάταξη της πόλης, τα αξιοθέατα και τα σχετιζόμενα με αυτά αντικείμενα, παρέχονται στο δέκτη μέσω του ακουστικού καναλιού.

Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με τον ακόλουθο τρόπο: Η κάθε περιοχή του χάρτη παρουσιάζεται ως μία περιοχή που αποτελείται από δύο συνιστώσες, δύο γεωγραφικά αντικείμενα όπως ένα δημόσιο κτήριο και ένα πάρκο. Η σύνδεση και ο συσχετισμός των δύο αυτών γεωγραφικών αντικειμένων αναπαριστάται από έναν συγκεκριμένο ήχο. Εφόσον, λοιπόν, κάθε συσχέτιση γεωγραφικών αντικειμένων έχει το δικό της ήχο, όταν ενωθούν οι περιοχές αυτές θα δημιουργηθεί μία ακουστική αναπαράσταση ολόκληρης της πόλης.

Ωστόσο η περιήγηση μέσα από μία τέτοιου είδους διαδικασία ενέχει δυσκολίες κατά την εξερεύνηση του χάρτη και την οικοδόμηση του γνωστικού

μοντέλου του. Εδώ , όπως και σε άλλες παρόμοιες προσεγγίσεις, ο χρήστης θα πρέπει να μετακινήσει το ποντίκι ή οποιαδήποτε άλλη συσκευή εισόδου χρησιμοποιεί, πάνω στο χάρτη προκειμένου να τον επεξεργαστεί και να τον κατανοήσει. Όμως ο ήχος μιας περιοχής είναι δυνατό να ακουστεί μόνο όταν η περιοχή αυτή επιλεγεί από το χρήστη, πράγμα που καθιστά δύσκολη την κατανόηση της κατεύθυνσης, την απόσταση και τη σχέση των αντικειμένων μεταξύ τους.

Μία σημαντική δυνατότητα που παρέχει ο ακουστικός χάρτης και η οποία συνηγορεί στο να ξεπεραστούν οι παραπάνω δυσκολίες, είναι η επιλογή που δίνεται στο χρήστη να πάρει υπόσταση και «περιπλανηθεί» ανάμεσα στα αντικείμενα του χάρτη. Με το τρόπο αυτό ο χρήστης μπορεί να σχηματίσει το νοητικό χάρτη έχοντας ως σημείο αναφοράς τον εαυτό του. Παράλληλα ο σχεδιασμός του ακουστικού χάρτη επιτρέπει την ταυτόχρονη παράγωγή ηχητικών μηνυμάτων ανάλογα με την περιοχή που έχει επιλέξει ο χρήστης. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να εξερευνήσει όλα τα αντικείμενα που βρίσκονται κοντά του και να εξετάσει τις μεταξύ τους σχέσεις. Η ένταση του παραγόμενου ήχου είναι ανάλογη με την απόσταση που το χωρίζει από το χρήστη. Ο ήχος των αντικειμένων δηλαδή, που βρίσκονται κοντά στο χρήστη είναι μεγαλύτερης έντασης από τον ήχο αυτών των αντικειμένων που βρίσκονται μακριά. Ακόμη, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως ο ήχος μπορεί να παρέχει πληροφορίες και για την κατεύθυνση στην οποία βρίσκεται το γεωγραφικό αντικείμενο, σε σχέση με τη θέση που έχει ο χρήστης (Heuten, Wlchmann, Boll, 2006).

Εικόνες: ακουστικοί χάρτες

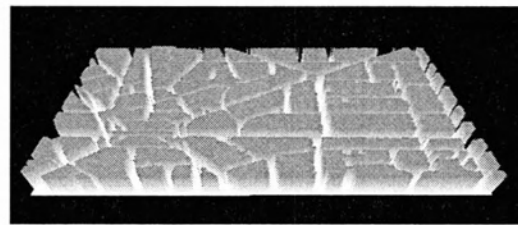
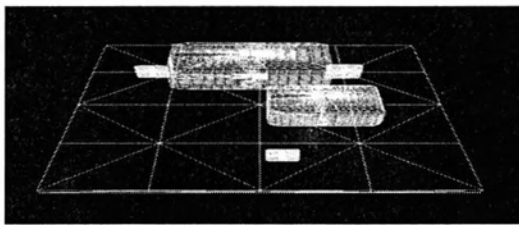
Εικονικοί- απτικοί χάρτες

Οι εικονικοί απτικοί χάρτες είναι ψηφιακά συστήματα ήχου, τα οποία μεταφέρουν πληροφορίες στα άτομα με προβλήματα όρασης μέσω της αφής και της ακοής. Αποτελούν ένα πολύ σημαντικό βοήθημα για τον προσανατολισμό

παρέχοντας παράλληλα σχετικές πληροφορίες για την κατεύθυνση του χρήστη σε σχέση με τα γεωγραφικά μέρη της περιοχής που έχει επιλέξει (Schneider, Strothotte, 1999).

Οι Moustakas, Nikolakis, Kostopoulos, Tzouvaras και Strintzis (2007) μιλούν για μία νέα μέθοδο που συγκαταλέγεται στους εικονικούς απτικούς χάρτες. Βάση της μεθόδου αυτής, δίνεται η δυνατότητα στο χρήστη να πλοηγηθεί σε ένα εικονικό 3D περιβάλλον και η τρέχουσα θέση του, να του παρουσιάζεται σε απτική μορφή μέσω της απτικής συσκευής. Για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο πρέπει πρώτα ο χάρτης της περιοχής που επιθυμούμε να μετατραπεί σε 3D μορφή.

Εκτός από την χρήση απτικών συσκευών, για την χωρική εξερεύνηση μέσω εικονικών χαρτών αφής μπορεί να χρησιμοποιούν και άλλες συσκευές εισόδου και εξόδου όπως πληκτρολόγια, joysticks και gamepads στην περίπτωση του συστήματος BATS. Το σύστημα αυτό μέσα από τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και ενός λογισμικού παρέχει τη δυνατότητα στο άτομο με προβλήματα όρασης να διερευνήσει τις χωρικές πληροφορίες, παρέχοντας του απτικά και ηχητικά μηνύματα (Parente & Bishop, 2003).

Εικόνες: εικονικοί-απτικοί χάρτες

3.2.2.2. Τρισδιάστατες κατασκευές - Μακέτες

Σύμβολα τριών διαστάσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να αναπαραστήσουν πραγματικά αντικείμενα ή γεγονότα (McLinden & McCall, 2002). Τέτοια αντικείμενα-σύμβολα μπορούν να συνδυαστούν και να αναπαραστήσουν μία ευρύτερη περιοχή προσφέροντας τη δυνατότητα δημιουργίας ενός νοητικού χάρτη στον εκάστοτε χρήστη. Οι αναπαραστάσεις αυτές ονομάζονται μακέτες.

Οι μακέτες αποτελούν ένα πιο ρεαλιστικό τρόπο αναπαράστασης του περιβάλλοντος σε σχέση με τους χάρτες αφής (Στεργίου 2010). Βασικό κριτήριο για

την κατασκευή μίας μακέτας αποτελεί η κλίμακα (Παντελιάδου & Αργυρόπουλος, 2011) ενώ άλλα κριτήρια όπως η οικονομία, τα υλικά και ο προσανατολισμός πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σημαντικό βοήθημα για την μεταφορά καινούριων χωρικών εννοιών σε ένα άτομο με προβλήματα όρασης αλλά και σε οποιοδήποτε χρήστη.

Η ύπαρξη μακετών που αναπαριστούν περιοχές υψηλού ενδιαφέροντος σε ένα Κέντρο Ενημέρωσης μίας Προστατευόμενης Περιοχής αποτελεί σημαντικό βοήθημα για την ενημέρωση ατόμων με αναπηρία και κυρίως ατόμων με προβλήματα όρασης. Μέσα από τη ψηλάφησης της το άτομο με προβλήματα όρασης μπορεί να σχηματίσει έναν νοητικό χάρτη, που θα το βοηθήσει στον μετέπειτα προσανατολισμό και στην κινητικότητα κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην περιοχή. Ακόμη, η μακέτα μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό βοήθημα για να αντιληφθεί κάποιος την ανθρώπινη παρέμβαση και δραστηριοποίηση σε μία Προστατευόμενη Περιοχή και να προβληματιστεί για τα απότοκα αυτών στο περιβάλλον. Σκοπός είναι ο προβληματισμός να τον οδηγήσει στην υιοθέτηση κατάλληλων συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον και στη συμμετοχή σε δράσεις που στοχεύουν στην προστασία του.

2.3.2.3. Ακουστική βιβλιοθήκη

Ο ήχος, προερχόμενος από βιολογικά, γεωφυσικά και ανθρωπογενή αίτια αποτελεί αντικείμενο της ακουστικής οικολογίας (Pijanowski, Farina, Gage, Dumyahn, Krause, 2011), που μελετά τη σχέση μεταξύ της φύσης, του ήχου και της κοινωνίας. Η οπτική και απτική πληροφορία που δέχεται ένας δέκτης συμπληρώνεται με την ακουστική, παρέχοντας μία σφαιρική εικόνα, η διάρκεια της οποίας είναι μία στιγμή στο παρόν, χωρίς παρελθόν και μέλλον (Μινώτου 2011).

Κατά το συνδυασμό όλων των ήχων δημιουργείται το Ηχοτοπίο μίας περιοχής, η ακουστική της δηλαδή ταυτότητα (Porteous, Mastin, 1985). Η σχέση μεταξύ του ήχου, της φαντασίας, της μνήμης και η σύνδεση και η εξάρτησή τους με το κοινωνικό περιβάλλον που εκλαμβάνεται ως πραγματικότητα παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Η επίσκεψη σε μία Προστατευόμενη Περιοχή αποτελεί ευκαιρία για τη βίωση των παραπάνω. Η φύση είναι πομπός πολλαπλών ηχητικών μηνυμάτων. Μέσα από

μία περιήγηση σε αυτή ο επισκέπτης δέχεται ποικίλους ήχους από τα ζώα, τα δέντρα, τον αέρα, τη θάλασσα αλλά και από την ανθρώπινη παρέμβαση. Αναλύοντας και συνθέτοντάς τους σχηματίζει μια συνολική εικόνα, δημιουργώντας την ηχητική ταυτότητα της περιοχής. Με το τρόπο αυτό μπορεί να προσανατολιστεί, να ενεργήσει αλλά και να κατανοήσει και να προβληματιστεί για τους περιβαλλοντικούς κινδύνους (Μινώτου 2011).

Γίνεται αντιληπτός, λοιπόν, ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η ακουστική οικολογία στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. Το αντικείμενό της, ο ήχος, μπορεί να αποτελέσει ένα εξαιρετικό βοήθημα για την ενημέρωση ατόμων με αναπηρία. Ο συνδυασμός του με οπτικά, απτικά και οσφρητικά ερεθίσματα, παρέχει τη δυνατότητα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τα άτομα με προβλήματα όρασης και κίνησης. Για τα άτομα με προβλήματα όρασης ο ήχος, ο οποίος μπορεί να συμπληρωθεί με την παροχή απτικών πληροφοριών, αποτελεί κυρίαρχη πηγή άντλησης πληροφοριών ενώ για τα άτομα με κινητικά προβλήματα ο συνδυασμός ήχου εικόνας και αφής μπορεί να αποτελέσει ένα πολυαισθητηριακό περιβάλλον, κατάλληλο για ενημερωτικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Δεδομένου πως η ενημέρωση σε μία Προστατευόμενη Περιοχή συνήθως πραγματοποιείται στα Κέντρα Ενημέρωσης προτείνεται η ύπαρξη μίας «ακουστική βιβλιοθήκης», μίας βάσης δηλαδή, ηχητικών δεδομένων η οποία περιέχει τους ήχους που μπορεί να συναντήσει κανείς στη περιοχή. Οι ήχοι των προστατευόμενων ζώων, των γεωφυσικών φαινομένων καθώς και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μπορούν να καταγραφούν και έπειτα να αποτελέσουν μέσο ενημέρωσης μεμονωμένα ή ακόμη καλύτερα συνοδευόμενα από απτικό και οπτικό υλικό. Έτσι, ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει το φυσικό περιβάλλον, να ενημερωθεί για την κατάστασή του, να ευαισθητοποιηθεί και να μεριμνήσει για την προστασία του.

2.4. Πρόσβαση σε δραστηριότητες σε Προστατευόμενες Περιοχές

Ένας από τους απώτερους στόχους της διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών, είναι η αειφορική χρήση του φυσικού πλούτου της περιοχής προκειμένου να αναπτύσσονται δραστηριότητες αναψυχής και παράλληλα ο τουρισμός (Κωστάρα, 2009). Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτή η σημασία ύπαρξης δραστηριοτήτων που φέρνουν το άτομο κοντά στο φυσικό περιβάλλον, παρέχοντάς του την ευκαιρία να το γνωρίσει

με ένα άμεσο και βιωματικό τρόπο. Η έκθεσή του στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα θα το βοηθήσει να γνωρίσει καλύτερα τη φύση και να δεσμευτεί ψυχικά για την προστασία της, ενεργώντας ενάντια στην υποβάθμισή της (Jackson, 1986).

Η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε δραστηριότητες στη φύση είναι ιδιαίτερα σημαντική και προσφέρει οφέλη ατομικά, κοινωνικά-οικονομικά και κατ' επέκταση περιβαλλοντικά. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δραστηριοτήτων που προάγουν την όσο το δυνατόν πιο αυτόνομη συμμετοχή του ατόμου, το βοηθούν να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή του και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες κοινωνικοποίησης που του δίδονται (Hutzler & Bar-Eli, 1993). Η διαδικασία αυτή μπορεί να του προσφέρει εφόδια για την ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης, καθώς δέχεται τις πληροφορίες που του μεταφέρει το περιβάλλον ενεργώντας. Ένα επιπλέον θετικό στοιχείο είναι η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας καθώς η ύπαρξη προσβάσιμων δραστηριοτήτων αποτελεί σημαντικό παράγοντα παρακίνησης των ατόμων με αναπηρία για επίσκεψη και διαμονή στην περιοχή που παρέχει τη δυνατότητα αυτή.

Ενδεικτικά θα αναφερθούν δραστηριότητες οι οποίες με την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή μπορούν να είναι προσβάσιμες και να επιφέρουν τα παραπάνω οφέλη. Η επιλογή των δραστηριοτήτων έγινε με κριτήριο το σεβασμό που αυτές καλλιεργούν προς το περιβάλλον σύμφωνα με τον Edgar L. Jackson (1986), ο οποίος προτείνει τη στροφή σε δραστηριότητες μη καταναλωτικού χαρακτήρα.

2.4.1 Μονοπάτια- οικοδιαδρομές

Τα μονοπάτια και οι οικοδιαδρομές αποτελούν ένα μοναδικό τρόπο περιήγησης στην φύση που επιτρέπει την άμεση επαφή του ανθρώπου με αυτή, παρέχοντας την αίσθηση του ανήκειν. Συνδυάζοντας το φυσικό με το ανθρωπογενές περιβάλλον δημιουργούν ένα σημαντικό εργαλείο για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και κατ' επέκταση την ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης (Χαρακίδα 2005). Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτή η σημασία δημιουργίας τέτοιου είδους διαδρομών σε περιοχές υψηλής οικολογικής σημασίας, όπως είναι οι Προστατευόμενες Περιοχές.

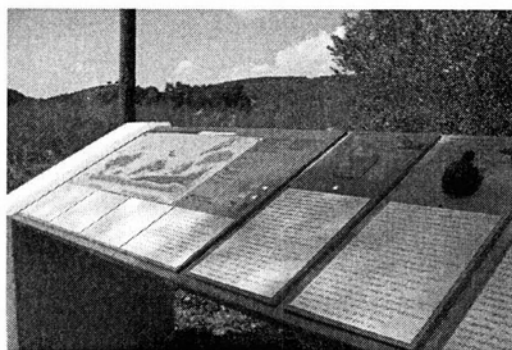
Η ύπαρξη ειδικά διαμορφωμένων οικοδιαδρομών για τα άτομα με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σημαντική προκειμένου να εξασφαλιστεί η πρόσβαση όλων των

ατόμων σε αυτές. Προτεραιότητα κατά την δημιουργία μίας απόλυτα προσβάσιμης διαδρομής είναι η επιλογή μίας χαρακτηριστικής, σημαντικής περιοχής σε μία Προστατευόμενη Περιοχή με κριτήριο την ασφάλεια και την ομαλότητα. Η περιοχή δηλαδή, που θα επιλεγεί θα πρέπει να μην παρουσιάζει προβλήματα ασφάλειας όπως πτώση βράχων, διάβρωση του εδάφους ή υποχώρηση του υπεδάφους, ενώ συνάμα το έδαφός της πρέπει να είναι ομαλό και να μην παρουσιάζει κλίση. Το ελάχιστο μήκος των οικοδιαδρομών είναι τα 300μ. ενώ δε θα πρέπει να ξεπερνούν τα 1500μ., με πλάτος που θα κυμαίνεται από 1,80μ. έως 2μ. ώστε να επιτρέπεται η παράλληλη κίνηση δύο αμαξιδίων.

Κατά το σχεδιασμό και τη δημιουργία μονοπατιών θα πρέπει να ληφθούν υπόψη παράγοντες σχετικοί με το φωτισμό, την επιφάνεια και την ύπαρξη φυσικών εμποδίων. Όσον αφορά το φωτισμό, αυτός δε θα πρέπει να αποτελεί εμπόδιο αλλά βοήθημα. Κατά τις απογευματινές ώρες θα πρέπει να υπάρχει επαρκής φωτισμός στην περιοχή όπου κινείται ο επισκέπτης, χωρίς να δημιουργούνται σκιές, ενώ παράλληλα θα πρέπει να μην είναι εκτυφλωτικός. Η επιφάνεια των μονοπατιών πρέπει να είναι καλυμμένη με υλικό, του οποίου το χρώμα και η υφή θα ταιριάζει με αυτά του φυσικού περιβάλλοντος. Όντας συμπίεσμένη, συνεκτική και χωρίς ολισθηρότητα θα καταστεί δυνατή την ασφαλή μετακίνηση των ατόμων στο μονοπάτι. Επιπλέον ιδιαίτερα σημαντική είναι η απομάκρυνση φυσικών εμποδίων όπως κλαδιών, που μπορούν να επιφέρουν τραυματισμούς.

Στην αρχή του μονοπατιού αλλά και κατά τη διάρκεια της διαδρομής είναι απαραίτητη η ύπαρξη ανάγλυφων χαρτών που θα παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το μήκος της, τη δυσκολία και τη δυνατότητα παράκαμψης και επιστροφής της διαδρομής. Η δυνατότητα επιστροφής θα πρέπει να παρέχεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα μέσω διακλαδώσεων και παράλληλων μονοπατιών τα οποία θα σημαίνονται κατάλληλα.

Σημαντική κρίνεται επίσης και η ύπαρξη σημείων ξεκούρασης σε μικρές, ανοιχτές περιοχές με ωραία θέα, που θα παρέχουν τη δυνατότητα ανάπαυσης τόσο στη σκιά όσο και στον ήλιο. Τα κοινόχρηστα τραπέζια και τα παγκάκια στα σημεία αυτά, θα πρέπει να παρουσιάζουν όλα τα στοιχεία που τα καθιστούν προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία, όπως το ύψος τους (0,75μ και 0,5μ. αντίστοιχα). Το ύψος θα πρέπει να εξασφαλιστεί και στην περίπτωση ύπαρξης βρύσης με πόσιμο νερό ενώ συνίσταται η τοποθέτηση των σημείων ξεκούρασης κοντά σε κίосκια, κτήρια και επισιτιστικά σημεία.

Εικόνες: ενημερωτικό υλικό και γάρτης σε απτική μορφή σε οικοδιαδρομές.

2.4.2. Κυνήγι θησαυρού

Ένα διασκεδαστικό τρόπο περιήγησης μέσα στη φύση αποτελεί το κυνήγι θησαυρού. Η δραστηριότητα αυτή είναι μία πρόκληση για μικρούς και μεγάλους επισκέπτες με αναπηρία, δίνοντας την ευκαιρία για αλληλεπίδραση και κοινωνικοποίηση με τους άλλους ανθρώπους (Aastha, D. 2011).

Οι προδιαγραφές που πρέπει να πληροί η περιοχή που έχει επιλεγεί για το κυνήγι του θησαυρού, είναι όμοιες με εκείνες της οικοδιαδρομής. Η ύπαρξη μίας κατάλληλα διαμορφωμένης και οριοθετημένης περιοχής κρίνεται απαραίτητη. Συνάμα, αναγκαία είναι και η ύπαρξη πλούσιου απτικού, ακουστικού και οπτικού υλικό η οποία θα παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στους συμμετέχοντες.

2.4.3. Ποδηλασία

Εικόνα: ποδήλατο δύο αναβατών

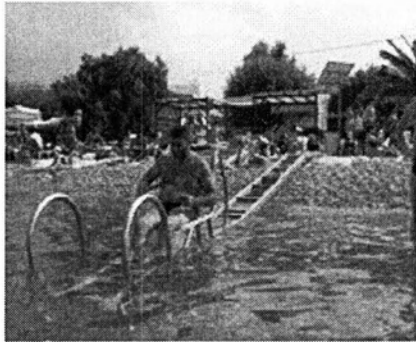
Η ποδηλασία είναι μία δραστηριότητα που μπορεί να πραγματοποιηθεί στο φυσικό περιβάλλον προσφέροντας σημαντικά σωματικά και ψυχικά εφόδια για τους ποδηλάτες (Oja, Titze, Bauman, Geus, Krenn, Reger-Nash, Kohlberger 2011). Για τα άτομα με αναπηρία η διαδικασία αυτή αποτελεί πρόκληση και έχει χαρακτηριστεί ως συναρπαστική και ενδυναμωτική. Υπάρχουν ποικίλα είδη ποδηλάτων προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες του χρήστη. Για παράδειγμα, για τα άτομα με κινητικές δυσκολίες έχουν κατασκευαστεί ποδήλατα που κινούνται με τη χρήση των χεριών ή με τη βοήθεια ενός ακόμη αναβάτη, ενώ τα ποδήλατα δύο αναβατών είναι κατάλληλα και για άτομα με προβλήματα όρασης (Outdoor Sport and Leisure, 2013).

2.4.4. Κολύμβηση

Η θάλασσα και οι ακτές αποτελούν σημαντικά μέρη των οικοσυστημάτων στα οποία ο άνθρωπος αναπτύσσει ποικίλες δραστηριότητες. Η άμεση επαφή του ανθρώπου με τον υδάτινο κόσμο έχει ευεργετικές ιδιότητες και πολλά πλεονεκτήματα. Μέσα από την επαφή αυτή δίνεται στο άτομο με αναπηρία η δυνατότητα να εξασκήσει την κινητικότητά του καθώς το νερό υποστηρίζει όλο το σώμα. Οι σφιγμένες αρθρώσεις και οι τένοντες χαλαρώνουν, βοηθώντας το να νιώσει ανακούφιση και προστασία. Όντας σε ένα κόσμο όπου η ισορροπία και η ευκινησία δεν είναι άπιαστο όνειρο, το άτομο με αναπηρία νιώθει ελεύθερο, ενώ παράλληλα η ασφάλεια που του παρέχεται γεννά εμπιστοσύνη και άνεση (Go swimming, 2013). Επιπλέον, η πλήρης αίσθηση του σχήματος του σώματος που δίνεται μέσα στο νερό αποτελεί σημαντική εμπειρία για τα άτομα με προβλήματα όρασης (Kuduzonici).

Για τα άτομα με κινητικά προβλήματα απαραίτητη είναι η δυνατότητα αυτόνομης πρόσβασης προς τη θάλασσα. Προσπάθειες για να εξασφαλιστεί αυτή η πρόσβαση έχουν πραγματοποιηθεί σε αρκετές περιοχές ανά τον κόσμο. Μία λειτουργική ιδέα, ανήκει στο εργαστήριο τεχνικής μηχανικής του τμήματος Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών του Πανεπιστημίου Πατρών και έχει αναγνωριστεί ως παγκόσμια ευρεσιτεχνία. Η πρωτοπορία αυτή, περιλαμβάνει ένα κάθισμα με δυνατότητα να κινείται με τη χρήση ηλεκτροκίνητου μηχανισμού πάνω σε μια σταθερή διαδρομή.

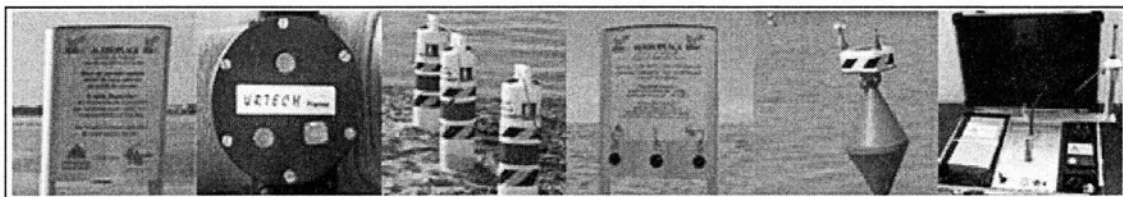

Εικόνα: η ευρεσιτεχνία του Πανεπιστημίου Πατρών για την αυτόνομη πρόσβαση στη θάλασσα.

Για τις ενεργειακές απαιτήσεις του συστήματος γίνεται χρήση φωτοβολταϊκών στοιχείων. Η χρήση ανανεώσιμης πηγής ενέργειας, που δεν επιβαρύνει το περιβάλλον, είναι η καλύτερη δυνατή επιλογή για μία προστατευόμενη περιοχή. Σχετικά με την λειτουργία του μηχανισμού, αυτός ξεκινά από την ξηρά και καταλήγει στη θάλασσα. Ο χρήστης κινείται ανεξάρτητος και μπορεί μόνος του να φθάσει μέχρι τη συσκευή, ενώ από εκεί και έπειτα η συσκευή είναι τηλεχειριζόμενη εξασφαλίζοντας την μέγιστη αυτονομία του (Enet.gr., 2011)

Επιπρόσθετα, παρόμοιες ενέργειες είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν και για τα άτομα με προβλήματα όρασης μέσω συστήματος καθοδήγησης. Το άτομο καθοδηγείται για το τρόπο με τον οποίο μπορεί να εισέλθει στη θάλασσα και έπειτα να κολυμπήσει με εξαιρετική ασφάλεια.

Εικόνα: εξοπλισμός για την αυτόνομη πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης στη θάλασσα

Συσκευές με ένδειξη αφής επιτρέπουν την αυτόνομη κίνηση στην παραλία. Ο πίνακας υποδοχής που ενημερώνει το χρήστη σχετικά με τους τρόπους καθοδήγησης στην παραλία και ο φάρος εδάφους με αισθητήρα αφής που επιτρέπει στους χρήστες να βρίσκουν τη θέση τους σε αυτή, αποτελούν μέρη του συστήματος καθοδήγησης. Ακόμη, η ύπαρξη ενός επιπλέον πίνακα, του πίνακα καθοδήγησης, είναι απαραίτητη προκειμένου να ενημερώνεται ο χρήστης για τη διάταξη των σηματοδότηρων στη θάλασσα, ενώ οι σηματοδότες εκπέμπουν ηχητικά μηνύματα σχετικά με το βάθος του νερού. Τα ηχητικά αυτά μηνύματα εκπέμπονται μέσω ενός τηλεχειριστήριου-βραχιολιού με το πάτημα δύο κουμπιών και αφορούν τόσο πληροφορίες για την

είσοδο προς τη θάλασσα όσο και για την έξοδο από αυτή. Ένα τρίτο κουμπί ειδοποιεί τον πλησιέστερο σταθμό πρώτων βοηθειών σε περίπτωση ανάγκης (Econoesis .gr., 2011).

2.4.5. Καταδύσεις

Εικόνα: κατάδυση ατόμου με κινητικά προβλήματα.

Η κατάδυση είναι μία δραστηριότητα πρόκληση για το άτομο με αναπηρία κατά την οποία δημιουργούνται συναισθήματα απόλαυσης, ικανότητας και εμπιστοσύνης. Το υδάτινο περιβάλλον προσφέρει την αίσθηση της έλλειψης της βαρύτητας, γεγονός το οποίο βοηθά τα άτομα με κινητικά προβλήματα να αισθανθούν πως κινούνται ελεύθερα, χωρίς κανένα περιορισμό. Στο βυθό αισθάνονται ισότιμοι με κάθε άλλο μέλος της ομάδας που δεν έχει καταδυθεί ξανά. Αναπτύσσεται η αυτό-εικόνα τους και αποκτούν κοινωνικές εμπειρίες μέσα από την επαφή τους με τα άλλα άτομα (Levy, Jones, 2007 , Boyd,1982). Οι δύτες με αναπηρία έχουν τη δυνατότητα κατάδυσης έως τα 6 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, ενώ χρειάζονται επιπλέον εξοπλισμό ανάλογα με τις κινητικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν (Περιοδικό Αυτονομία-Αναπηρία Τώρα, 2007). Όπως αναφέρει και ο εκπαιδευτής δυτών με αναπηρία Jim Gatacre «ο ωκεανός δεν ενδιαφέρεται εάν είσαι ανάπηρος ή όχι, απλά έχει τους δικούς του κανόνες. Η κατάδυση είναι τόσο διανοητική διαδικασία όσο και κινητική. Ο καθένας διαθέτοντας σωστή στάση μπορεί να επιτύχει σχεδόν τα πάντα με την κατάλληλη προετοιμασία» (DAV magazine,1983).

3. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΘΠΑΒΣ

3.1. Η πρόσβαση στο χώρο

3.1.1. Πρόσβαση σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Κατά την επίσκεψη ενός ατόμου σε μία περιοχή, σημαντικός παράγοντας που πρέπει να εξασφαλιστεί είναι η διαμονή του σε αυτή. Η ύπαρξη κτηρίων κατάλληλα διαμορφωμένων για τα άτομα με αναπηρία, όπως έχει περιγραφεί (βλέπε κεφάλαιο «Κτηριακές υποδομές»), είναι απαραίτητη. Οι προδιαγραφές αυτές ισχύουν και για τους χώρους στέγασης όπως οι ξενοδοχειακές μονάδες και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Σύμφωνα με το Σύλλογο Ενοικιαζόμενων Δωματίων, στο νησί της Αλοννήσου μπορεί να συναντήσει κανείς δύο ξενοδοχειακές μονάδες που διαθέτουν τις απαραίτητες προδιαγραφές για μία ασφαλή και ευχάριστη διαμονή των ατόμων με αναπηρία σε αυτές. Μέσω ερωτηματολογίου που δόθηκε (παράρτημα), το οποίο σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στις γνώσεις που μπορούσαν να προσφέρουν οι υπάλληλοι, επιβεβαιώθηκαν οι παρακάτω υπάρχουσες υποδομές:

Το ξενοδοχείο «Atrium» , το οποίο βρίσκεται στο Πατητήρι, αποτελεί το ένα εκ των δύο προσβάσιμων ξενοδοχείων. Πιο συγκεκριμένα, διαθέτει ειδικό χώρο στάθμευσης, ειδικά διαμορφωμένο ανελκυστήρα και κεκλιμένα επίπεδα τα οποία βοηθούν στη μετακίνηση του ατόμου με κινητικά προβλήματα σε σημεία όπως τα δωμάτια, το εστιατόριο και η πισίνα. Το ξενοδοχείο διαθέτει δύο δωμάτια, διαμορφωμένα για χρήστες με αναπηρία, με κατάλληλους χώρους υγιεινής για άτομα με κινητικά προβλήματα και χωρητικότητα που επιτρέπει την ασφαλή και εύκολη κίνηση του αμαξιδίου σε αυτά. Ακόμη, τα δωμάτια διαθέτουν επιπλέον κουδούνι κινδύνου σε περίπτωση που χρειαστεί κάποιος ένοικος τη βοήθεια του προσωπικού. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ενημερωθεί για τις υποδομές που αυτό διαθέτει, μέσα από την επίσκεψη του στην ιστοσελίδα του.

Ανάλογες εγκαταστάσεις και διευκολύνσεις προσφέρει και το ξενοδοχείο «4 Εποχές» στην περιοχή της Στενής Βάλας. Στην κεντρική ιστοσελίδα του ξενοδοχείου, δίνεται η δυνατότητα ενημέρωσης για τα 3 κατάλληλα διαμορφωμένα δωμάτια για τα άτομα με αναπηρία. Τα δωμάτια αυτά, μαζί με χώρους όπως το εστιατόριο, βρίσκονται κοντά στη ρεσεψιόν, γεγονός που δεν καταστεί απαραίτητη

την ύπαρξη ανελκυστήρα. Αντίθετα η ύπαρξη ράμπας σε κάθε σημείο όπου είναι αναγκαία, διευκολύνει τη μετακίνηση του ατόμου στους χώρους του ξενοδοχείου.

3.1.2. Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

Η ασφαλής και κατάλληλα προσαρμοσμένη μετακίνηση προς το ΕΘΠΑΒΣ αλλά και κατά τη διάρκεια της διαμονή ενός επισκέπτη σε αυτό κρίνεται απαραίτητη. Η ύπαρξη κατάλληλα διαμορφωμένων μέσων μαζικής μεταφοράς αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την πρόσβαση και περιήγηση στο νησί της Αλοννήσου.

Τα μοναδικά μέσα μαζικής μεταφοράς που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα άτομο προκειμένου να επισκεφτεί το ΕΘΠΑΒΣ είναι τα μέσα της ακτοπλοΐας. Τα ακτοπλοϊκά μέσα, είναι απαραίτητο να διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό για την μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία, όπως έχει διατυπωθεί μέσα από τη «Χάρτα Δικαιωμάτων-Υποχρεώσεων Επιβατών και Ακτοπλοϊκών Εταιρειών» (Σωματείο Ατόμων με Αναπηρία Όρασης Ν.Μαγνησίας "ΜΑΓΝΗΤΕΣ ΤΥΦΛΟΙ"). Τόσο τα ταχύπλοα όσο και τα συμβατικά πλοία με προορισμό την Αλόνησο διαθέτουν όλες τις απαιτούμενες προδιαγραφές για την ασφαλή μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία.

Ένα σημαντικό ζήτημα, είναι η μεταφορά και η μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία με τα μέσα μαζικής μεταφοράς στο νησί. Στην περιοχή υπάρχει μόνο ένα λεωφορείο, το οποίο δε διαθέτει τις προδιαγραφές που επιτρέπουν την είσοδο και την έξοδο από αυτό, όπως και τις ειδικές θέσεις για εμποδιζόμενα άτομα. Θα πρέπει, λοιπόν, να υπάρξει μέριμνα για την τοποθέτηση λεωφορείου ή ειδικού οχήματος, που θα πληροί όλες τις προϋποθέσεις και θα επιτρέπει την μετακίνηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες από μία περιοχή του νησιού σε μία άλλη. Μέχρι να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο τα άτομα με αναπηρία μπορούν να μετακινούνται με ταξί σε όποιον προορισμό επιθυμούν να επισκεφθούν.

3.1.3. Πρόσβαση σε σημεία ενδιαφέροντος

Το Πατητήρι και η Παλιά Χώρα είναι δύο από τις κύριες κατοικημένες περιοχές του νησιού της Αλοννήσου, στις οποίες κάθε επισκέπτης θα πρέπει να έχει πρόσβαση για να απολαύσει τα σημεία ενδιαφέροντος που αυτές διαθέτουν.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως σε μία περιοχή όπως η Παλιά Χώρα, με τα πλακόστρωτα, ανηφορικά και κατηφορικά σοκάκια της, δεν είναι εύκολη η περιήγηση ενός ανθρώπου με κινητικά προβλήματα. Υπάρχουν ωστόσο συγκεκριμένα μέρη τα οποία μπορεί να προσεγγίσει ένα άτομο με κινητικές δυσκολίες και να απολαύσει το γραφικό αυτόν οικισμό και τη θέα που προσφέρει. Μία από τις περιοχές αυτές, είναι το Αλσύλιο το οποίο αποτελεί και την αφετηρία του κάθε επισκέπτη της Παλιάς Αλοννήσου. Εκεί, στο σημείο που παλιά υπήρχαν τα αλώνια, μπορεί να απολαύσει τη μοναδική θέα προς τη βόρεια πλευρά του νησιού. Παραπάνω, με λίγη βοήθεια, μπορεί να φτάσει στο σημείο που βρίσκεται ο Ναός του Αγίου Αθανασίου που χρονολογείται από τον 17^ο με 18^ο αιώνα. Τέλος, τα αλώνια ένα ακόμη σημείο ενδιαφέροντος εύκολα επισκέψιμο από έναν άνθρωπο με κινητικές δυσκολίες, στο οποίο μάλιστα πραγματοποιούνται εθιμικά δρώμενα κατά το μήνα Αύγουστο.

Στο Πατητήρι, η μετακίνηση στην περιοχή μέσω των πεζοδρομίων που αυτή διαθέτει, είναι δύσκολη. Ωστόσο, με τη χρήση αυτοκινήτου, ο επισκέπτης μπορεί να έχει πρόσβαση σε ορισμένα σημεία του, όπου υπάρχουν αρκετοί χώροι στάθμευσης. Δεν πρόκειται για ειδικά διαμορφωμένους χώρους στάθμευσης για άτομα με αναπηρία αλλά ο αριθμός τους είναι αρκετός και το εμβαδόν τους ικανοποιητικό. Τα σημεία αυτά βρίσκονται στο λιμάνι καθώς και κοντά σε χώρους ενδιαίτησης όπως εστιατόρια, café και τα μπαρ της περιοχής.

3.2. Η πρόσβαση στην ενημέρωση στο ΕΘΠΑΒΣ

Το ΕΘΠΑΒΣ διαθέτει μέρη στα οποία ο επισκέπτης μπορεί να πληροφορηθεί σχετικά με το Θαλάσσιο Πάρκο, τις δράσεις για την προστασία του καθώς και για την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά του. Στην παρούσα εργασία θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στο Φορέα Διαχείρισης διότι με αυτόν υπήρξε συνεργασία για την πραγμάτωσή της. Κρίνεται όμως απαραίτητο να γίνει αναφορά και σε ακόμη δύο σημαντικά μέρη τα οποία μπορεί κάποιος να επισκεφτεί και να ενημερωθεί. Πρόκειται για τη ΜΟm και το Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο.

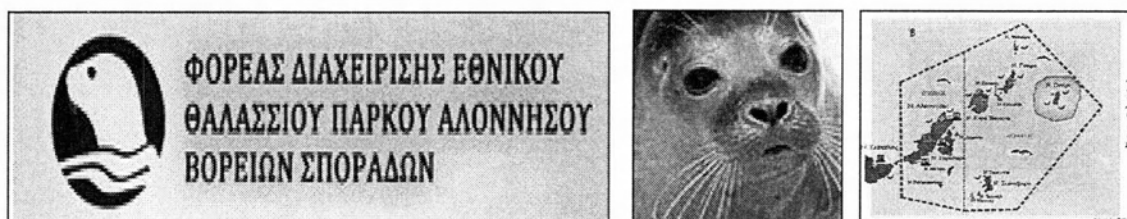
3.2.1. Φορέας Διαχείρισης

Το Μάιο του 1992 η θαλάσσια περιοχή Αλοννήσου Βορείων Σποράδων χαρακτηρίζεται με Προεδρικό Διάταγμα ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο και 11 χρόνια αργότερα, τον Ιούνιο του 2003 μέσα από κοινή υπουργική απόφαση συγκροτείται ο Φορέας Διαχείρισης.

Στόχοι και αρμοδιότητες του Φορέα Διαχείρισης είναι η κατάρτιση και η ευθύνη της εφαρμογής των κανονισμών της διοίκησης και λειτουργίας των προστατευομένων αντικειμένων και των σχεδίων διαχείρισης, καθώς και η παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών που επιβάλλονται. Ακόμη στα κύρια μελήματα συγκαταλέγονται η παροχή γνωμοδοτήσεων πριν από την προέγκριση χωροθέτησης και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και των δραστηριοτήτων που αφορούν στις περιοχές ευθύνης τους, καθώς και για οποιοδήποτε άλλο θέμα για το οποίο ζητείται η γνώμη του από τις αρμόδιες αρχές. Όσον αφορά τον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών και πολεοδομικών όρων που ισχύουν στην περιοχή του ΕΘΠΑΒΣ σημαντική είναι η προσφορά επικουρίας του Φορέα στις αρμόδιες δικαστικές και διοικητικές αρχές. Έναν ακόμη στόχο αποτελεί η κατάρτιση μελετών και ερευνών, καθώς και η εκτέλεση τεχνικών ή άλλων έργων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο διαχείρισης και στα αντίστοιχα προγράμματα δράσης. Οι μελέτες και οι έρευνες αυτές είναι απαραίτητες για την προστασία, τη διατήρηση, την αποκατάσταση και ανάδειξη όλων των στοιχείων της Προστατευόμενης Περιοχής.

Η ανάληψη εκπόνησης ή εκτέλεσης εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων είναι μία ακόμη αρμοδιότητα του Φορέα Διαχείρισης, ενώ ο Φορέας ασχολείται επιπλέον με την προώθηση, υποστήριξη, οργάνωση οικοτουριστών προγραμμάτων και με τη χορήγηση αδειών που αφορούν τους τομείς της ξενάγησης, της επιστημονικής έρευνας και των τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων που πραγματοποιούνται στην περιοχή. Σημαντική είναι επιπλέον η συμβολή του Φορέα στη διαχείριση δημοσίων εκτάσεων που παραχωρούνται ή μισθώνονται από αυτόν, καθώς και η ενοικίαση ιδιωτικών εκτάσεων που περιλαμβάνονται στην περιοχή ευθύνης του προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι προβλεπόμενες και αναγκαίες παρεμβάσεις. Τέλος μία ακόμη σημαντική αρμοδιότητα του Φορέα είναι η ενημέρωση, η εκπαίδευση και η κατάρτιση σε θέματα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες, τους σκοπούς του και την προστασία της Προστατευόμενης Περιοχής ευρύτερα. Αυτό

μπορεί να επιτευχθεί μέσα από το Κέντρο Ενημέρωσης που έχει ιδρυθεί στο ΕΘΠΑΒΣ.

Εικόνες: Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΑΒΣ, μεσογειακή φώκια, ΕΘΠΑΒΣ

Στο Κέντρο Ενημέρωσης μπορεί να λάβει κανείς οποιαδήποτε πληροφορία επιθυμεί σχετικά με το ΕΘΠΑΒΣ. Στο πλούσιο ενημερωτικό υλικό που διαθέτει περιλαμβάνονται πίνακες ενημέρωσης με φωτογραφικό υλικό, συνοδευόμενο από επεξηγηματικές πληροφορίες. Ακόμη ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί μέσα από διαχειριστικούς οδηγούς και φυλλάδια ενημέρωσης, καθώς και μέσα από πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό όπως προβολές power point και βίντεο. Το καταρτισμένο προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης και οι εθελοντές που συμμετέχουν στον τομέα ενημέρωσης, με εργαλείο τους το προαναφερθέν υλικό, ενημερώνουν το ενδιαφερόμενο κοινό.

Στοιχεία του Κέντρου Ενημέρωσης κάνουν την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες πραγματοποιήσιμη, ενώ άλλα το απομακρύνουν από το στόχο αυτό. Τα γραφεία του Φορέα και το Κέντρο Ενημέρωσης στεγάζονται στο ισόγειο κτηρίου γεγονός το οποίο καταστεί την είσοδο ενός ατόμου με κινητικά προβλήματα σχετικά εύκολη. Κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος στάθμευσης και σχετικές υποδομές (βλέπε κεφάλαιο «Κτηριακές υποδομές») δεν έχουν κατασκευαστεί ακόμη. Επίσης σημαντικό γεγονός αποτελεί η μη ύπαρξη κατάλληλα διαμορφωμένου χώρου υγιεινής.

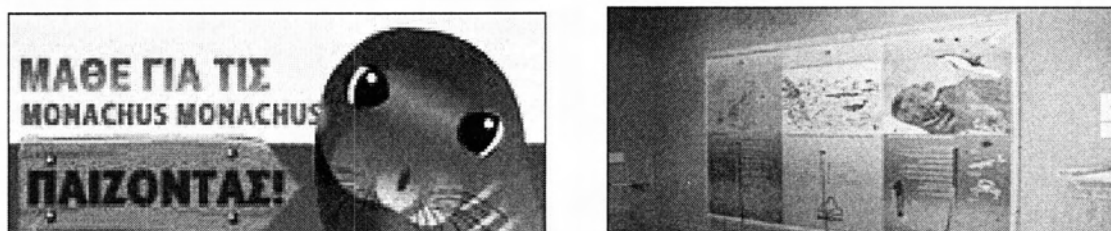
Όσον αφορά το ενημερωτικό υλικό, αυτό ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό στα κριτήρια που τίθενται σχετικά με την προσβασιμότητα (βλέπε κεφάλαιο «Πρόσβαση στην ενημέρωση»), ενώ ο εμπλουτισμός του κρίνεται απαραίτητος. Πιο συγκεκριμένα οι πίνακες ενημέρωσης είναι τοποθετημένοι στο κατάλληλο ύψος με τη σωστή σε μέγεθος και είδος γραμματοσειρά. Επίσης ο φωτισμός τους είναι επαρκής, αποτρέποντας τη δημιουργία αντανακλάσεων που θα εμπόδιζε την ανάγνωσή τους

από άτομα με προβλήματα όρασης. Το οπτικοακουστικό υλικό, ακόμη, παρέχει όλες τις απαραίτητες ακουστικές πληροφορίες για τα άτομα με προβλήματα όρασης.

3.2.2 Mom

Το 1988 ξεκινά η μελέτη της Μεσογειακής φώκιας, ενός θηλαστικού για το οποίο ελάχιστα γνώριζε η επιστημονική κοινότητα έως τότε. Ο σκοπός αυτός αποτελεί εφαλτήριο για τη συγκρότηση μίας από τις πιο δραστήριες και αναγνωρισμένες ελληνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, της MOM. Η MOM δρα τοπικά και εθνικά υλοποιώντας ερευνητικές, ενημερωτικές και εκπαιδευτικές δράσεις με απώτερο στόχο τόσο την προστασία της μεσογειακής φώκιας όσο και των ελληνικών θαλασσών.

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αποτελεί κύρια μέριμνα της MOM, καθώς θεωρείται σημαντικό μέσο καλλιέργειας της συνείδησης του κοινού σχετικά με τη σημασία της ύπαρξης και τήρησης των απαιτούμενων για την προστασία του πάρκου μέτρων. Για το λόγο αυτό στο Πατητήρι, βρίσκεται και ενεργεί το κέντρο ενημέρωσης της MOM.

Εικόνα: Κέντρο Ενημέρωσης MOM

Πλούσιο φωτογραφικό και ενημερωτικό υλικό για τη Μεσογειακή φώκια, για την ευρύτερη περιοχή του Θαλάσσιου Πάρκου, καθώς και για τις ενέργειες της MOM, εκτίθεται στο Κέντρο Ενημέρωσής της. Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα παρακολούθησης οπτικοακουστικού υλικού σχετικό με τη θαλάσσια περιοχή και τους τρόπους προστασίας της σε κάθε επισκέπτη. Το Κέντρο Ενημέρωσης παραμένει ανοιχτό για το ευρύ κοινό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς παρέχεται η δυνατότητα επίσκεψης σε ενδιαφερόμενες ομάδες όπως σε σχολεία, προκειμένου να πραγματοποιηθούν προγράμματα περιβαλλοντικής

εκπαίδευσης. Επιπλέον, το καλοκαίρι λειτουργεί το «Σχολείο της Φώκιας» ένα πρόγραμμα κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά που μένουν στο νησί της Αλοννήσου αλλά και τα παιδιά των τουριστών ενημερώνονται για το περιβάλλον και τις δράσεις για την προστασία του (MOm).

Η πρόσβαση όμως των ατόμων με αναπηρία και κυρίως των ατόμων με κινητικά προβλήματα είναι δύσκολη έως ακατόρθωτη, καθώς το Κέντρο Ενημέρωσης βρίσκεται στον πρώτο όροφο, με μοναδικό τρόπο προσέγγισής του, πολυάριθμα σκαλιά. Η ύπαρξη αναβατορίου θα βοηθούσε τα άτομα με κινητικά προβλήματα. Επιπλέον απουσιάζουν κι άλλες υποδομές όπως ένας κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος υγιεινής για τα άτομα με αναπηρία.

Από μία άλλη σκοπιά, τα ιδιαίτερα σημαντικά εκθέματα που διαθέτει μπορούν να αποτελέσουν ένα πολύ σημαντικό βοήθημα για τα άτομα με προβλήματα όρασης. Εάν δοθεί σε ένα άτομο με προβλήματα όρασης άδεια από τους αρμόδιους ανθρώπους της MOm, μπορεί να πιάσει και να επεξεργαστεί με πολύ προσοχή μερικά από τα εκθέματα όπως ο σκελετός μίας φώκιας, το κρανίο μίας θαλάσσιας χελώνας και μία προσομοίωση της σπηλιάς στην οποία ζει και αναπαράγεται η φώκια. Έτσι θα μπορέσει να σχηματίσει μία εικόνα για το σχήμα και το μέγεθος των στοιχείων αυτών. Η διαδικασία αυτή βέβαια θα είναι εφικτή μόνο αν είναι ασφαλής για τα εκθέματα.

3.2.3. Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Αλοννήσου

Εκτός από τον ιδιαίτερα σημαντικό φυσικό πλούτο, η Αλόννησος διαθέτει πλούσια ιστορική και παραδοσιακή κληρονομιά για την οποία παρέχεται η δυνατότητα ενημέρωσης στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της Αλοννήσου. Το μουσείο αυτό βρίσκεται στο Πατητήρι και λειτουργεί από το 2001.

Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δει αρχαιοελληνικά κειμήλια καθώς και όπλα ή αντικείμενα τα οποία ανακαλύφθηκαν σε πολεμικά πλοία και πειρατικά καράβια που έδρασαν από τον 16^ο έως το 18^ο αιώνα. Ακόμη έρχεται σε επαφή με αντικείμενα της νεότερης παράδοσης όπως παραδοσιακές φορεσιές και εργαλεία (Alonissos Island, 2013).

Δεδομένου πως η είσοδος του επισκέπτη στο μουσείο γίνεται μέσω σκαλιών, η πρόσβαση σε ένα άτομο με κινητικά προβλήματα σε αυτό, καθώς και η μετακίνηση σε χώρους στο εσωτερικό του είναι δύσκολη. Ωστόσο υπάρχουν πολλά εκθέματα, για μερικά από τα οποία ίσως δοθεί άδεια από τους υπεύθυνους, προκειμένου να τα επεξεργαστούν μέσω της αφής άτομα με προβλήματα όρασης.

Εικόνες: Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Αλοννήσου, εκθέματα μουσείου

3.3. Πρόσβαση σε δραστηριότητες

Σε ένα θαλάσσιο Πάρκο όπως το ΕΘΠΑΒΣ, οι θάλασσες και οι ακτές αποτελούν το μεγαλύτερο και πιο σημαντικό πλούτο του. Η ομορφιά των ακτών και των θαλασσών είναι μαγευτική καθώς οι γαλάζιες αποχρώσεις των καθαρών και διάφανων νερών συνδυάζονται με το πράσινο των δέντρων που φτάνουν πολλές φορές ως τις ακτές. Η πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στις παραλίες καθώς και η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που πραγματώνονται σε αυτές κρίνεται σημαντικό να εξασφαλιστεί.

Οι υποδομές και οι δραστηριότητες που είναι απαραίτητες προκειμένου να θεωρηθεί μια παραλία προσβάσιμη έχουν αναλυθεί (βλέπε κεφάλαιο «Πρόσβαση σε δραστηριότητες»). Αντίστοιχες υποδομές οι οποίες θα εξασφαλίζουν την άμεση αυτή πρόσβαση, δυστυχώς δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη στο νησί της Αλοννήσου.

Ωστόσο υπάρχουν παραλίες που δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης μέχρι την ακτή καθώς ο λουόμενος, μπορεί να φτάσει με το μεταφορικό του μέσο έως την αρχή της παραλίας, στο σημείο δηλαδή, όπου ξεκινούν τα βότσαλα. Από εκεί κι έπειτα, εάν έχει κινητικά προβλήματα, είναι αναγκαία η ύπαρξη βοήθειας προκειμένου να του δοθεί η δυνατότητα να φτάσει στη θάλασσα. Οι παραλίες που παρέχουν τη δυνατότητα αυτή, είναι οι εξής: ο Μεγάλος Μουρτιάς, ο Αγ. Δημήτριος, η Μηλιά, η Στενή Βάλα, ο Τζώρτζη Γυαλός και ο Λευτός Γυαλός.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1. Εισαγωγή

Δεδομένου πως η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας είναι ένα θέμα που χρειάζεται σχεδιασμό και υλοποίηση θεωρήσαμε σωστό να μελετήσουμε το ζήτημα της προσβασιμότητας σε μία περιοχή υψηλής οικολογικής σημασίας, όπως σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Για το λόγο αυτό διεξήχθη έρευνα.

Όπως έχει ήδη περιγραφεί στα πρώτα κεφάλαια της παρούσας εργασίας η πρόσβαση σε μία τέτοιου είδους περιοχή πρέπει να εξασφαλιστεί σφαιρικά, τόσο στις υποδομές όσο και στο τομέα της ενημέρωσης και της ύπαρξης δραστηριοτήτων. Το ενδιαφέρον της παρούσας έρευνας εστιάστηκε στο τομέα της ενημέρωσης και στο τομέα των δραστηριοτήτων, καθώς αυτοί οι δύο τομείς ήταν πιο κοντά στο γνωστικό αντικείμενό μας ως ερευνητές. Τα αποτελέσματα της έρευνας, όπως θα περιγραφεί πιο αναλυτικά παρακάτω, πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία υλικού χρήσιμο σε έναν επισκέπτη με αναπηρία. Γίνεται αντιληπτό πως η δημιουργία του υλικού αυτού δε θα μπορούσε να αφορά την πρόσβαση σε υλικοτεχνικές υποδομές, καθώς κάτι τέτοιο σχετίζεται με μηχανολογικές και αρχιτεκτονικές γνώσεις που δε διαθέτουμε. Οι γνώσεις όμως, για διαφοροποίηση του υλικού που αφορά τη συμμετοχή στην ενημέρωση και στις δραστηριότητες αποτελούν μέρος του γνωστικού μας αντικειμένου.

Η έρευνα που διεξήχθη ήταν μία εφαρμοσμένη έρευνα, καθώς ο σκοπός της ήταν προκαθορισμένος και πρακτικός. Ο σχεδιασμός και η εκτέλεση της έρευνας πραγματοποιήθηκε με γνώμονα την άμεση αξιοποίηση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων σε μία προκαθορισμένη πρακτική κατάσταση (Παρασκευόπουλος, 1993). Σκοπός της ήταν τα αποτελέσματά να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία ενημερωτικού υλικού, κατάλληλου για άτομα με προβλήματα όρασης ώστε να εκτεθεί στο Κέντρο Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ. Ως ερευνητές θέλαμε α)να αντλήσουμε πληροφορίες σχετικά με προηγούμενες επισκέψεις των ατόμων σε Προστατευόμενες Περιοχές, β)να μάθουμε την άποψη τους για τη σημασία της πρόσβασης στην ενημέρωση αλλά και σε δραστηριότητες σχετικές με τη φύση και γ)να προταθούν από τους συνεντευξιζόμενους μέσα πραγμάτωσης της πρόσβασης στην ενημέρωση και σε δραστηριότητες. Τα παραπάνω

αποτελούσαν τους επιμέρους στόχους της έρευνας.

Πιο συγκεκριμένα, το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε αφορούσε τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατό να εξασφαλιστεί η πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Οι τρόποι αυτοί θα εμπνέονταν και θα αντλούνταν από τους ανθρώπους για τους οποίους προοριζόταν το υλικό, από άτομα δηλαδή με προβλήματα όρασης. Η υπόθεση της έρευνας ήταν η πρόταση υλικών και δραστηριοτήτων από τους συμμετέχοντες, παρόμοιων με αυτά που έχουμε παραθέσει στα Κεφάλαια «Πρόσβαση στην ενημέρωση» και «Πρόσβαση σε δραστηριότητες».

Τα οφέλη από την έρευνα ήταν ποικίλα και πολύπλευρα. Η δημιουργία ενημερωτικού υλικού και η εξασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε αυτό, επιφέρει πολλά θετικά κοινωνικά, ατομικά και περιβαλλοντικά απότοκα, βοηθώντας στην πραγμάτωση των στόχων της ενημέρωσης, όπως είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα, η κατανόηση της αξίας των οικοσυστημάτων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, η απόκτηση γνώσεων σχετικών με τις διαχειριστικές δράσεις και η καλλιέργεια επιθυμίας συμμετοχής σε αυτές. Για τα άτομα με προβλήματα όρασης τα οφέλη είναι περισσότερα καθώς τους παρέχεται, μέσα από τη χρήση του υλικού, η δυνατότητα ενεργοποίησης των αισθήσεων. Μέσα από ένα πιο βιωματικό τρόπο μάθησης και ενημέρωσης και με την αλληλεπίδραση και συνεργασία που καλούνται να αναπτύξουν με το προσωπικό που πραγματοποιεί την ενημέρωση, καθώς και με τους άλλους επισκέπτες, καλλιεργούνται έννοιες όπως η συνεργατικότητα και η συλλογικότητα. Η ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και της αυτοεικόνας τους μέσα από αυτή τη συμμετοχή αποτελούν μερικά ακόμη από τα οφέλη που γεννιούνται.

Δεν πρέπει να παραλειφθεί και η σημασία υλοποίησης τέτοιου είδους ενεργειών για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας μέσω ενός είδους εναλλακτικού τουρισμού, φιλικού προς το περιβάλλον. Η παροχή ενός δικαιώματος όπως η πρόσβαση, σε άτομα με αναπηρία οδηγεί στην ολοένα περισσότερη συμμετοχή και επίσκεψη των ατόμων αυτών σε περιοχές κατάλληλα διαμορφωμένες, οι οποίες εξυπηρετούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους (Buhalis, 2012). Η πραγματοποίηση, λοιπόν, τέτοιου είδους ερευνών κρίνεται απαραίτητη για τη δημιουργία μίας συνολικής εικόνας των επιθυμητών τρόπων πρόσβασης και συμμετοχής των ανθρώπων με αναπηρία προκειμένου να σχεδιαστεί κατάλληλα αυτός ο εναλλακτικού τύπου τουρισμός που επιφέρει πολλά οφέλη.

4.2. Συμμετέχοντες

Το δείγμα της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε από το Σωματείο Ατόμων με Αναπηρία Όρασης του Νομού Μαγνησίας, «Μάγνητες Τυφλοί». Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα προτάθηκαν από το Πρόεδρο του συλλόγου. Η επιλογή τους από τον Πρόεδρο έγινε κατόπιν συζήτησης με εμάς, θεωρώντας πως ήταν το καλύτερο δυνατό δείγμα για την άντληση ποικίλων πληροφοριών σχετικών με το ενδιαφερόμενο θέμα. Επιθυμούσαμε να έχουμε ένα δείγμα αντιπροσωπευτικό των πιθανών επισκεπτών του Κέντρου Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης, ανθρώπων δηλαδή, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία, το φύλο και η ικανότητα όρασης. Πρόκειται για πέντε άτομα, μία γυναίκα και τέσσερις άντρες εκ των οποίων οι 3 είχαν ολική τύφλωση ενώ οι δύο ήταν αμβλύωπες. Το ηλικιακό φάσμα ποικίλε από 20 έως 65 έτη.

4.3. Μέθοδος

Οι ερευνητικές μέθοδοι διαχωρίζονται σε ποιοτικές και ποσοτικές με τις πρώτες να εστιάζουν στο χαρακτήρα του φαινομένου ενώ οι δεύτερες στην ποσότητα εμφάνισης του (Παρασκευοπούλου-Κόλλια 2008). Λόγω της φύσης των δεδομένων που θέλαμε να συλλέξουμε από την παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η πραγμάτωση μίας ποιοτικής μεθόδου.

Ένα από τα εργαλεία συλλογής ποιοτικών δεδομένων είναι η συνέντευξη. Η συνέντευξη σε μία έρευνα μπορεί να είναι είτε δομημένη στην περίπτωση που το περιεχόμενο και οι διαδικασίες είναι εκ των προτέρων οργανωμένες, είτε μη δομημένη ως μία διαδικασία που χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ελευθερία. Ακόμη, μπορεί να έχει άλλο χαρακτήρα όπως η τυποποιημένη συνέντευξη, η συνέντευξη σε βάθος κ.α. (Cohen, Manion, Morrison, 2007). Η ημι-δομημένη συνέντευξη, το εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε εμείς για τη συλλογή των δεδομένων, βρίσκεται ανάμεσα στη δομημένη και στη μη δομημένη συνέντευξη. Η επιλογή του εργαλείου αυτού έγινε επειδή μας παρείχε την ευκαιρία διατύπωσης ερωτημάτων που πιστεύαμε πως θα βοηθούσαν στην άντληση των απαραίτητων προς πραγμάτωση πληροφοριών και ιδεών, σε ένα πλαίσιο ελεύθερο να κατευθυνθεί η συζήτηση όπου επιθυμούν οι

συνομιλητές, χωρίς βέβαια να αποκλίνουν αλλά και χωρίς να πρέπει να ακολουθήσουν μία αυστηρώς προδιαγεγραμμένη σειρά.

4.4. Άξονες συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν βασίστηκαν σε ένα ερωτηματολόγιο που συντάξαμε σε συνεργασία με τους επιβλέποντες καθηγητές. Οι άξονες των συνεντεύξεων αφορούσαν α) απόψεις των συνεντευξιαζόμενων σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων σε μία υψηλής οικολογικής σημασίας περιοχή και στην ενημέρωση γι αυτή β) προηγούμενη επίσκεψη του συνεντευξιαζόμενου σε Προστατευόμενη Περιοχή και επαφή με δραστηριότητες και ενημερωτικό υλικό κατάλληλο για άτομα με προβλήματα όρασης, γ) δικές τους ιδέες για τη δημιουργία και ύπαρξη κατάλληλου ενημερωτικού υλικού δ) δικές τους ιδέες για το σχεδιασμό και την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στη φύση.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν βασίστηκαν στους παραπάνω άξονες (βλέπε παράρτημα). Πιο συγκεκριμένα, έπειτα από μία εισαγωγική ερώτηση που τέθηκε σχετικά με τα στοιχεία που έχουν αντλήσει από τη φύση σε μία επίσκεψή τους σε αυτή, οι συνεντευξιαζόμενοι ερωτήθηκαν για πιθανή επίσκεψή τους σε κάποια περιοχή με ειδικό οικολογικό ενδιαφέρον όπως έναν εθνικό δρυμό ή ένα εθνικό πάρκο. Εάν η απάντηση ήταν καταφατική τότε ακολουθούσαν ερωτήσεις σχετικές με την ύπαρξη κέντρου ενημέρωσης και κατ' επέκταση ενημερωτικού υλικού και δραστηριοτήτων στην περιοχή αυτή. Έπειτα ακολουθούσε ερώτηση σχετική με τη βαρύτητα που δίνουν στην ύπαρξη ενημέρωσης ενώ στη συνέχεια ερωτούνταν για τα καλύτερα κατά την άποψη τους μέσα, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν εργαλεία για την ενημέρωσή τους. Η σημασία ύπαρξης δραστηριοτήτων και οι προτάσεις τους σε σχέση με αυτές ήταν το θέμα των επόμενων ερωτήσεων που ακολούθησαν.

Κρίνεται σημαντικό να σημειωθεί ότι κατά την πραγματοποίηση της συνέντευξης τηρήθηκαν οι αρχές δεοντολογίας. Διασφαλίστηκε δηλαδή, η προστασία των στοιχείων των συμμετεχόντων, αναφέρθηκε από την αρχή ο σκοπός της έρευνας και δόθηκε προσοχή στη δημιουργία και διατύπωση ερωτήσεων που δεν επρόκειτο να φέρουν σε δύσκολη θέση τους ερωτώμενους, χωρίς παράλληλα να υπάρχουν ασάφειες ή διφορούμενες έννοιες. (Παρασκευόπουλος, 1993).

4.5. Αποτελέσματα- Συζήτηση

Η ταξινόμηση, η κατηγοριοποίηση και η κατάταξη των μονάδων νοήματος, αποτελούν διαδικασίες ιδιαίτερα σημαντικές για την ανάλυση των δεδομένων μιας ποιοτικής έρευνας (Cohen, Manion, Morrison, 2007). Στην παρούσα έρευνα οι παραπάνω διαδικασίες έγιναν με γνώμονα τους τέσσερις άξονες της συνέντευξης που είχαν οριστεί, καθώς γνωρίζαμε τι ακριβώς αναζητούμε στα δεδομένα. Χρησιμοποιήθηκε δηλαδή μία ολιστική προσέγγιση της ανάλυσης δεδομένων (Dey, 1993).

Όσον αφορά το σκέλος της πιθανής επίσκεψης σε κάποια Προστατευόμενη Περιοχή και της επαφής με δραστηριότητες και ενημερωτικό υλικό κατάλληλο για άτομα με προβλήματα όρασης, μόνο οι δύο από τους τρεις συμμετέχοντες έδωσαν θετική απάντηση ως προς την επίσκεψη, με κανένα από τους συμμετέχοντες όμως, να δίνει θετική απάντηση ως προς την ύπαρξη κατάλληλου υλικού. Όλοι οι συνεντευξιζόμενοι θεώρησαν απαραίτητη τόσο την ύπαρξη ενημέρωσης και κατ' επέκταση ενημερωτικού υλικού, όσο και την άμεση επαφή τους με τη φύση, μέσω κατάλληλα διαμορφωμένων δραστηριοτήτων.

Οι δικές τους ιδέες για τη δημιουργία και ύπαρξη κατάλληλου ενημερωτικού υλικού ποίκιλαν. Και οι πέντε θεώρησαν σημαντική την ύπαρξη απτικού υλικού. Πιο συγκεκριμένα την ύπαρξη μακέτας πρότειναν και οι 5 συμμετέχοντες, ενώ το ίδιο ισχύει και για την ύπαρξη απτικού χάρτη. Ομοιώματα ζώων και στοιχείων του περιβάλλοντος αποτέλεσαν πρόταση των 3 από τους 5 συμμετέχοντες. Τρεις από τους συμμετέχοντες θεώρησαν απαραίτητη την ύπαρξη καταρτισμένου προσωπικού που θα τους ξεναγεί, ενώ οι δύο από αυτούς θεώρησαν απαραίτητη την ύπαρξη ηχητικού υλικού. Οι ιδέες που παράθεσαν σχετικά με το σχεδιασμό και την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στη φύση, περιελάμβαναν κυρίως οικοδιαδρομές (4 από τους 5 συμμετέχοντες). Ακόμη, ένας από τους συμμετέχοντες πρότεινε τη δημιουργία κνηγιού θησαυρού.

Από τα παραπάνω φαίνεται η αναγκαιότητα ύπαρξης προσαρμοσμένου υλικού και δραστηριοτήτων για τα άτομα με προβλήματα όρασης. Η ενημέρωση και η δραστηριοποίηση αποτελούν σημαντικά στοιχεία που θεωρούν πως πρέπει να υφίστανται. Απτικά υλικά, όπως μακέτες, χάρτες και ομοιώματα μπορούν να γίνουν σημαντικά εργαλεία ενημέρωσης, ενώ δραστηριότητες όπως οι οικοδιαδρομές θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα σε μία Προστατευόμενη Περιοχή.

5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

5.1.Εισαγωγή

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας προχωρήσαμε, σε συνεργασία με το Φορέα Διαχείρισης, στην υλοποίηση ορισμένων προτάσεων. Ο τομέας με τον οποίο ασχοληθήκαμε ήταν η ενημέρωση, καθώς διαθέταμε τις απαιτούμενες γνώσεις για να παρέμβουμε σε αυτόν. Αποφασίσαμε, λοιπόν, να κατασκευάσουμε τα δύο συνιστώμενα από τους συνεντευξιαζόμενους εργαλεία ενημέρωσης, αυτά της μακέτας και του χάρτη. Τα εργαλεία αυτά θα εκτεθούν στο Κέντρο Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης ως μία πρώτη κίνηση για την πραγμάτωση του δύσκολου στόχου της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στο ΕΘΠΑΒΣ.

Η μακέτα επιλέχθηκε να αναπαριστά μία παραλία από τις σχετικά προσβάσιμες παραλίες του νησιού, το Λευτό Γυαλό. Στην παραλία αυτή μπορεί να βρεθεί κάποιος επισκέπτης για να αναπτύξει δραστηριότητες αναψυχής, όπως το κολύμπι αλλά και να επισκεφτεί τους χώρους ενδιαίτησης που υπάρχουν. Αξίζει να σημειωθεί πως ο ένας εξ αυτών των χώρων διαθέτει και κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο υγιεινής για άτομα με αναπηρία, γεγονός το οποίο συνέβαλε στην επιλογή της παραλίας.

5.2. Κατασκευή μακέτας

Πριν την έναρξη της κατασκευής της μακέτας, πραγματοποιήθηκε λήψη φωτογραφιών της παραλίας που επρόκειτο να αναπαρασταθεί απτικά, του Λευτού Γυαλού. Με τον τρόπο αυτό, υπήρχε μία καλή εικόνα τόσο του φυσικού όσο και του τεχνητού περιβάλλοντος, παρέχοντάς μας τις απαραίτητες πληροφορίες. Η μακέτα κατασκευάστηκε βασιζόμενη σε τέσσερις αρχές: την κλίμακα, την οικονομία, τα υλικά και τον προσανατολισμό. Επιπλέον κατασκευάστηκε υπόμνημα, ως βασικό μέσο για την αυτόνομη απτική επεξεργασία της μακέτας.

Με τον όρο κλίμακα εννοείται ο λόγος του τμήματος του χάρτη ως προς το λόγο της αντίστοιχης επιφάνειας της γης (Snyder, 1993). Η κλίμακα λήφθηκε υπόψη και εξετάστηκε το μέγεθος της περιοχής που θέλαμε να απεικονίσουμε σε σχέση με το μέγεθος των αντικειμένων που επιθυμούσαμε να αναπαραστήσουμε, όπως

προτείνεται και από τους Jonathan Rowell and Simon Ungar.

Κατά τη δημιουργία, λοιπόν και κατασκευή των μεμονωμένων αντικειμένων (μοντέλα αναπαράστασης της ταβέρνας, του μπαρ, των ομπρελών, των τραπεζιών κ.τ.λ.) τηρήθηκαν αναλογίες μεγέθους που επέτρεπαν τον συσχετισμό των παραπάνω. Ακόμη, κατά την τοποθέτησή τους στο επίπεδο, έγινε προσπάθεια επιλογής της καλύτερης δυνατής απόστασης των αντικειμένων. Κάτι τέτοιο κατέστη δυνατό, μέσα από βοήθεια που μας παρείχε ένα άτομο με σοβαρό πρόβλημα όρασης. Παράλληλα έγινε προσπάθεια τήρησης των πραγματικών αποστάσεων μεταξύ των κτηρίων και των αντικειμένων που υπήρχαν στον φυσικό χώρο.

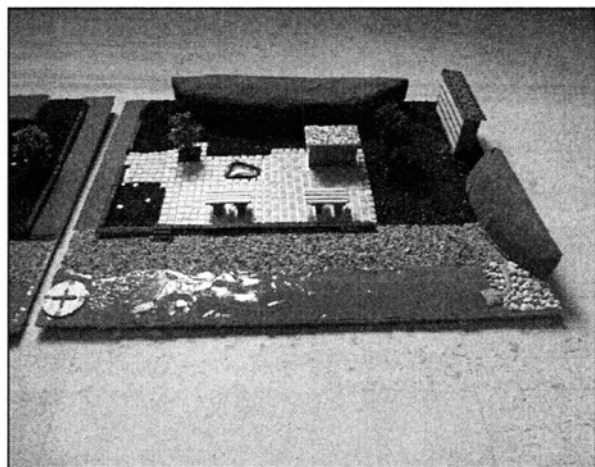
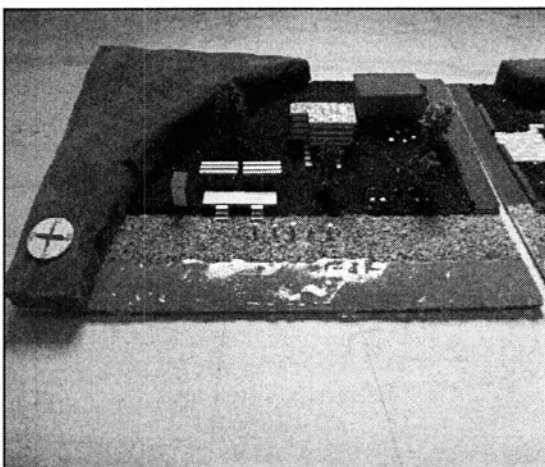
Μία ακόμη αρχή που έγινε σεβαστή, ήταν εκείνη της οικονομίας. Σύμφωνα με αυτή, ένα απτικό βοήθημα πρέπει να περιέχει, όσο αυτό είναι εφικτό, μόνο τις απαραίτητες πληροφορίες (Jacobson,1999). Η περιπλοκότητα των πληροφοριών που έπρεπε να παρέχουμε, καθώς και το πλήθος αυτών, τόνισε τη σημασία ύπαρξης οικονομίας των αναπαριστώμενων αντικειμένων. Για το λόγο αυτό έγινε επιλογή των πληροφοριών που θα ήταν ωφέλιμο να αναπαρασταθούν. Η επιλογή πραγματοποιήθηκε περισσότερο με κριτήριο την μονιμότητα καθώς και τη σημασία των κτηρίων και των αντικειμένων που βρίσκονταν στο χώρο. Τα κτήρια των μπαρ, της ταβέρνας, η πισίνα οι σκάλες και το χαμηλό τοίχος αναπαραστάθηκαν, διότι είναι κατασκευές που δεν μεταβάλλονται κι δεν μεταφέρονται από χρονιά σε χρονιά. Ακόμη, αποτελούν σημαντικές πληροφορίες, που θα βοηθήσουν το άτομο με προβλήματα όρασης να δημιουργήσει ένα νοητικό χάρτη και να μπορέσει σε ένα δεύτερο επίπεδο, έπειτα από την ενημέρωση, να περιηγηθεί στην παραλία, πράγμα το οποίο αποτελεί και τον κυριότερο στόχο της εργασίας αυτής.

Επίσης, η κατασκευή της μακέτας στηρίχθηκε στην προσεκτική επιλογή των υλικών. Η υφή των υλικών που επιλέχθηκαν ήταν όσο το δυνατό πιο κοντά στην υφή των πραγματικών υλικών που συναντούμε στο περιβάλλον. Όπου υπήρχε η δυνατότητα, τα υλικά ήταν παρμένα από τη φύση (χώμα, χαλίκια, πέτρες) ενώ σε άλλες περιπτώσεις έγινε προσπάθεια να αποδοθούν με όσο το δυνατόν πιστότερο τρόπο. Για παράδειγμα, η θάλασσα αποδόθηκε με κερί τζελ, δίνοντας μία υγρή αίσθηση παρεμφερή με αυτή του νερού, ενώ το δάσος με τεχνητό γρασίδι. Ακόμη, οι ξύλινες κατασκευές όπως είναι οι πέργκολες, τα τραπέζια και μία αποβάθρα αποδόθηκαν με ξύλο που χρησιμοποιείται σε χειροτεχνίες. Η επιφάνεια των ξύλινων αντικειμένων καθώς και η ίδια η κατασκευή διέφεραν τόσο, που δεν υπήρχε περίπτωση να μπερδέψουν το άτομο που θα αντλούσε πληροφορίες από τη μακέτα.

Το χρώμα και η επιφάνεια των υλικών ήταν ένα ακόμη χαρακτηριστικό τους. Χρωματικές αντιθέσεις και η αποφυγή υλικών που δημιουργούν έντονες αντανakλάσεις αποτέλεσαν κριτήρια επιλογής, για τη διευκόλυνση των ατόμων με υπολειπόμενη όραση.

Επιπλέον, δόθηκε σημασία στον προσανατολισμό. Προσανατολισμός σε ένα χάρτη ή στην προκειμένη περίπτωση σε μία μακέτα, είναι η σχέση μεταξύ των διευθύνσεων του χάρτη και των αντίστοιχων κατευθύνσεων στην πραγματικότητα (Wikipedia, 2013). Στο κάτω αριστερό μέρος της μακέτας τοποθετήθηκε πυξίδα, η οποία δείχνει τον προσανατολισμό της παραλίας, βοηθώντας τον αναγνώστη να εξακριβώσει το σημείο στο οποίο βρίσκεται η παραλία σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα.

Τέλος, κατασκευάστηκε υπόμνημα το περιεχόμενο του οποίου ήταν αντίστοιχο των εμπεριεχόμενων στοιχείων. Στην αριστερή μεριά ενός κομματιού από μακετόχαρτο, βαμμένου και κομμένου στο κατάλληλο μέγεθος, κολλήθηκαν τμήματα των υλικών που συμβόλιζαν το κάθε στοιχείο της μακέτας. Δίπλα ακριβώς από κάθε στοιχείο τοποθετήθηκε ταμπέλα σε γραφή Braille με την ονομασία του. Η δημιουργία υπομνήματος στόχευε στην αυτόνομη και εύκολη εξερεύνηση της μακέτας από το χρήστη.

Εικόνες: μακέτα περιοχής (2 μέρη), υπόμνημα, συνολική εικόνα μακέτας

5.3. Κατασκευή απτικού χάρτη

Οι απτικοί χάρτες, όπως έχει ήδη λεχθεί, αποτελούν αναπαραστάσεις χωρικών σχεδίων που μεταφέρονται με απτικό, οπτικό και απτικο-οπτικό τρόπο (Παντελιάδου & Αργυρόπουλος 2011). Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία ύπαρξής τους σε ένα Κέντρο Ενημέρωσης μίας Προστατευόμενης Περιοχής, προκειμένου να παρέχονται χωρικές πληροφορίες, πάρθηκε η απόφαση δημιουργίας ενός απτικού χάρτη.

Ο χάρτης αυτός αναπαριστά την περιοχή του ΕΘΠΑΒΣ. Περιέχει όλα τα σημαντικά νησιά και τις σημαντικότερες βραχονησίδες που περιλαμβάνονται στην περιοχή του Θαλάσσιου Πάρκου. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει την Αλόνησο, την Κυρα-Παναγιά, την Περιστέρα, τα Σκάντζουρα, το Πιπέρι, τα Δύο Αδέρφια, τα Γιούρα, το Πιπέρι, τη Ψαθούρα καθώς και τη Λεχούσα και τη Γράμμεζα.

Η κατασκευή του χάρτη πραγματοποιήθηκε βασιζόμενη σε κριτήρια όπως η κλίμακα, η ύπαρξη ταμπελών Braille, η υφή των υλικών, η απόσταση των αντικειμένων, το υλικό κατασκευής και το ύψος των υπερυψωμένων στοιχείων. Οι απαραίτητες πληροφορίες για την κατασκευή αυτή πάρθηκαν από αντίστοιχη βιβλιογραφία για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Όσον αφορά, λοιπόν, το μέγεθος των απτικών χαρτών, το πιο συχνό μέγεθος που συναντά κανείς είναι σε Α4, ενώ το Α3 είναι το επόμενο πιο συχνό μέγεθος παραγωγής. Αυτό συμβαίνει διότι, υποστηρίζεται πως τα μεγέθη αυτά προωθούν την καλύτερη δυνατή ανάγνωση και επεξεργασία. Ένα ακόμη στοιχείο που συμβάλει στην επιλογή των μεγεθών αυτών, είναι η εύκολη μεταφορά τους και η διανομή τους

στα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης, ενώ συνάμα τα μεγέθη αυτά είναι τα μεγέθη που μπορούν να κατασκευάσουν τα μηχανήματα παραγωγής χαρτών. Ιδιαίτερη όμως σημασία για την επιλογή του μεγέθους είναι και η επιλεγόμενη κλίμακα, καθώς αυτή καλείται να είναι πιο μεγάλη από τους χάρτες των βλεπόντων ή στην περίπτωση που έχει το ίδιο μέγεθος, θα πρέπει να αναπαριστά μικρότερη περιοχή

Η κλίμακα επομένως, ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την κατασκευή ενός απτικού χάρτη, είναι άμεσα εξαρτώμενη από το μέγεθος της περιοχής που θα αναπαραστήσει και το είδος των πληροφοριών που θα περιέχονται. Σχετίζεται με την περιπλοκότητα του χάρτη των βλεπόντων και το χώρο που χρειάζεται ο εκάστοτε δημιουργός για τις ταμπέλες σε Braille που θα περιλαμβάνει (Rowell & Ungar,2003).

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω και δεδομένου της αναγκαίας αναπαράστασης πολλών, σημαντικών νησιών το μέγεθος του χάρτη που κατασκευάστηκε είναι λίγο μεγαλύτερο από A4 προκειμένου να είναι πιο κατανοητή η ψηλάφησή του και να μην περιέχονται πολλά στοιχεία σε μικρή επιφάνεια. Παράλληλα τηρήθηκε κλίμακα η οποία υπολογίζεται σε 1:100.000 καθιστώντας τις αποστάσεις μεταξύ των νησιών, αντίστοιχες των πραγματικών.

Οι ταμπέλες Braille, επιπλέον, αποτελούν ένα πολύ σημαντικό στοιχείο των απτικών χαρτών στο οποίο πρέπει να δοθεί εξαιρετική σημασία. Το μέρος που θα επιλέξει ο κατασκευαστής να τις τοποθετήσει, θα πρέπει να εξεταστεί και να επιλεγεί με προσοχή, αφού είναι αναγκαίο να προωθεί την εύκολη ανάγνωση του χάρτη και να μην επιφέρει τα αντίθετα από τα θεμιτά αποτελέσματα, τη δυσκολία δηλαδή εξέτασης του χάρτη. Εκτός από το μέρος που θα τοποθετηθούν πρέπει να προσέξει κανείς και τον αριθμό τους. Εάν ο αριθμός τους είναι μεγάλος θα καταστήσουν το χάρτη δυσνόητο και μπορεί να δημιουργηθεί πρόβλημα κατά την ερμηνεία του (Jacobson,1999). Για το λόγο αυτό, ο απτικός χάρτης του ΕΘΠΑΒΣ περιέχει τις απαραίτητες μόνο πληροφορίες σε γραφή Braille όπως τις ονομασίες των νησιών και τις ζώνες προστασίας που έχουν οριστεί.

Αν και μόνο ένας μικρός αριθμός ερευνητών έχει μελετήσει τους χάρτες με εμπειρικό τρόπο (Jehoel, McCallum, Rowell and Ungar, 2006) ωστόσο έχει παρατηρηθεί πως η υφή των υλικών, η απόσταση των αντικειμένων που αναπαριστώνται, το μέγεθος τους, καθώς και το σχήμα τους, είναι παράμετροι που πρέπει να εξεταστούν και να ληφθούν σοβαρά υπόψη (Rowell & Ungar,2003). Για

παράδειγμα, οι ακμές των αντικειμένων, εάν είναι απότομες, θα προκαλέσουν υψηλότερη νευρική δραστηριότητα στους υποδοχείς των δακτύλων από ότι οι βαθμιαία κεκλιμένες ή οι καμπυλωτές ακμές.

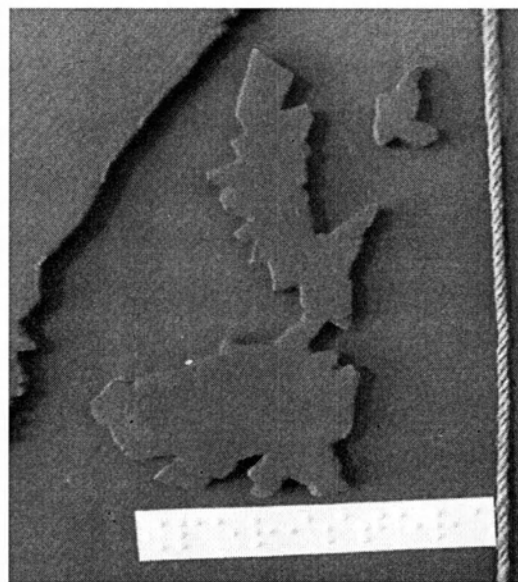
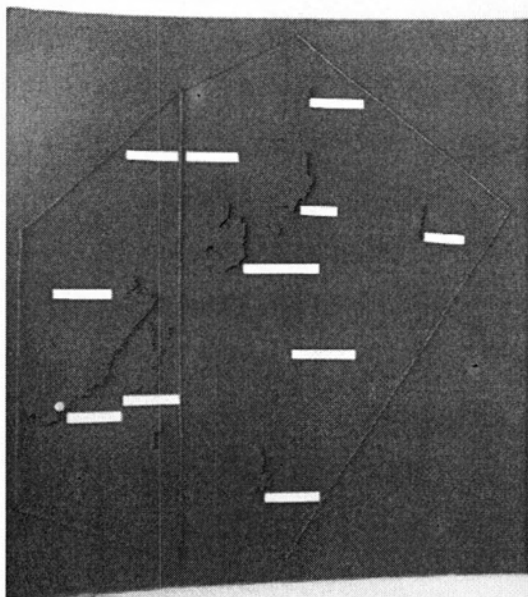
Επίσης, το υλικό είναι προτιμότερο να είναι σκληρό για να αποφευχθεί η παραμόρφωσή του, όχι όμως τόσο σκληρό ώστε να κάνει την ανάγνωση επώδυνη (Jehoel ,Dinar, McCallum, Rowell, Ungar), (Jehoel, McCallum, Rowell and Ungar, 2006). Το τραχύ χαρτί ή το τραχύ πλαστικό (για να εξασφαλιστεί και η ανθεκτικότητα) και το μικροκαψουλικό χαρτί φαίνεται πως είναι η καλύτερη δυνατή επιλογή υλικών κατά την κατασκευή ενός χάρτη (Jehoel, McCallum, Rowell and Ungar, 2006)

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό των συμβόλων του απτικού χάρτη είναι το ύψος τους, η απόσταση δηλαδή από τη βάση του χάρτη μέχρι την κορυφή τους. Η απόσταση αυτή διαφοροποιείται από χάρτη σε χάρτη, κάτι το οποίο οφείλεται στον τρόπο παραγωγής και κατασκευής των χαρτών. Ενώ, λοιπόν, το πλαστικό που διαμορφώνεται μέσω της θερμότητας είναι πάνω από 1 mm, το μικροκαψουλικό χαρτί είναι περίπου 0,5μμ, ενώ ο εκτυπωτής Braille παράγει τελείες σε ύψος 0,25-1,0μμ. Χαρακτηριστικό των δύο πρώτων υλικών είναι η δυνατότητα συμπίεσής τους.

Έρευνες των Jehoel ,Dinar, McCallum, Rowell and Ungar έχουν διεξαχθεί, προκειμένου να προσδιοριστεί με ακρίβεια το καλύτερα αντιληπτό ύψος. Μέσα από ψυχοφυσικές μελέτες μπορούμε να μάθουμε για τις ευαισθησίες του δακτύλου κατά την εξέταση αντικειμένων. Αυτές μας δείχνουν πως το άκρο του δακτύλου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ερμηνεύσει χαρακτηριστικά όπως είναι η διαφορά των αναπαριστώμενων αντικειμένων και η διαφορά μεταξύ ενός οριζώντιου και ενός κάθετου αντικειμένου , όταν αυτή η δεύτερη συνήθως κυμαίνεται από 0,87μμ έως 2,36μμ. Οι μελέτες των προαναφερθέντων ερευνητών εστίασαν κυρίως στην ευαισθησία στο ύψος των συμβόλων, καλύπτοντας ένα κενό που υπάρχει στο τομέα της έρευνας στο θέμα αυτό. Οι έρευνες τους, λοιπόν, υποδεικνύουν πως οι απτικές αναπαραστάσεις μπορούν να γίνουν αντιληπτές ακόμα και όταν αυτές έχουν ύψος 0,16μμ, ύψος πολύ λιγότερο απ' ότι οι παραγωγοί συνηθίζουν να τα κατασκευάζουν.

Όλα τα παραπάνω σημαντικά χαρακτηριστικά βάση των οποίων είναι απαραίτητο να κατασκευάζεται ένας απτικός χάρτης λήφθηκαν υπόψη. Ο χάρτης κατασκευάστηκε από μακετόχαρτο, ένα υλικό ανθεκτικό, σκληρό και συνάμα ακίνδυνο στο να καταστήσει τη ψηλάφηση του χάρτη μία επίπονη διαδικασία. Με

ύψος 5μμ είναι εύκολος ο εντοπισμός των εξυψωμένων στοιχείων. Τα σύνορα των προστατευόμενων ζωνών συμβολίστηκαν με σπάγκο πάχους 2μμ. Το Πατητήρι, η πρωτεύουσα δηλαδή και το λιμάνι της Αλοννήσου, συμβολίστηκε με μία πινέζα της οποίας το διαφορετικό υλικό σε υφή, μέγεθος και σχήμα από αυτό του μακετόχαρτου καθιστά δυνατό και εύκολο τον εντοπισμό της.

Εικόνες: απτικός χάρτης ΕΘΠΑΒΣ, νησί «Περιστέρα» στον απτικό χάρτη

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

6.1. Εισαγωγή

Ο ορθός σχεδιασμός και η δημιουργία απτικού υλικού αποτελούν διαδικασίες περίπλοκες. Μόνο ένας μικρός αριθμός ερευνών έχει πραγματοποιηθεί για τη μελέτη συγκεκριμένα απτικών χαρτών, με εμπειρικό τρόπο (Jehoel, McCallum, Rowell and Ungar, 2006). Για την παραγωγή υλικών, όπως η μακέτα, είναι γνωστά ορισμένα κριτήρια που μπορεί να προσέξει κανείς κατά την κατασκευή τους, όπως είναι η κλίμακα (Αργυρόπουλος, 2011), η οικονομία, τα υλικά και ο προσανατολισμός.

Η μακέτα που κατασκευάστηκε για την ενημέρωση των ατόμων με προβλήματα όρασης στο Κέντρο Ενημέρωσης του ΕΘΠΑΒΣ βασίστηκε στα παραπάνω κριτήρια. Έγινε προσπάθεια τήρησης της κλίμακας της περιοχής και των στοιχείων της και περιλήφθησαν τα πιο σημαντικά στοιχεία που δε μεταβάλλονται εύκολα με το χρόνο. Ακόμη η επιλογή των υλικών στηρίχθηκε στην υφή, το χρώμα, την απουσία αντανάκλασεων και την ομοιότητά τους με αυτά που συναντά κανείς στο πραγματικό περιβάλλον. Τέλος δόθηκε σημασία στον προσανατολισμό, ενώ κρίθηκε απαραίτητη και η δημιουργία υπομνήματος (βλέπε κεφάλαιο «Κατασκευή μακέτας»).

Προκειμένου να ελέγξουμε την αποτελεσματικότητα της μακέτας και το κατάλληλο τρόπο κατασκευής της, αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε αξιολόγηση του υλικού. Η αξιολόγηση προήλθε από τα άτομα που μας πρότειναν την ύπαρξή της σε ένα Κέντρο Ενημέρωσης, τους συμμετέχοντες δηλαδή της έρευνας. Οποιαδήποτε συμβουλή βελτίωσης ή και αλλαγής του υλικού, θα λαμβανόταν υπόψη και θα υλοποιούνταν.

Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί πως παρόμοια ενέργεια αξιολόγησης σκοπεύαμε να διεξάγουμε και με τον απτικό χάρτη. Η έκθεση του όμως, στο Κέντρο Ενημέρωσης του Φορέα της Αλοννήσου προτού παρθεί η απόφαση για την αξιολόγηση, κατέστησε δύσκολη τη μεταφορά του χάρτη, πράγμα το οποίο οδήγησε στην αναβολή της αξιολόγησης.

6.2. Εργαλείο αξιολόγησης

Εργαλείο αξιολόγησης της μακέτας αποτέλεσε ένα ερωτηματολόγιο (βλέπε «Παράρτημα») το περιεχόμενο του οποίου βασίστηκε στα κριτήρια κατασκευής του, ενώ υπολογίστηκαν και άλλοι παράγοντες σχετιζόμενοι με αυτά. Τέθηκαν ερωτήσεις σχετικές με το μέγεθος της μακέτας, με την απόσταση μεταξύ των αντικειμένων της καθώς και με τον αριθμό και το ύψος των στοιχείων από τα οποία αποτελείται.

Ακόμη αξιολογήθηκε η υφή των υλικών ως προς την ομοιότητά τους με τα αντίστοιχα του περιβάλλοντος και ως προς τη διαφορά μεταξύ τους, χαρακτηριστικό που βοηθά στην καλύτερη κατανόηση και αντιστοίχιση των υλικών με αυτά του υπομνήματος. Ερώτηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα του υπομνήματος τέθηκε, ενώ δεν παραλείψαμε να ρωτήσουμε και για τη βοήθεια της πυξίδας ως εργαλείο προσανατολισμού. Τέλος, ζητήθηκαν γενικότερες προτάσεις για τη βελτίωση του υλικού.

6.3. Διαδικασία αξιολόγησης

Η διαδικασία αξιολόγησης ήταν η ακόλουθη. Αρχικά παρείχαμε κάποιες γενικές πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία της παραλίας στο νησί της Αλοννήσου. Στη συνέχεια δίναμε στο συμμετέχοντα το υπόμνημα και εκείνος επεξεργαζόταν τα στοιχεία του ένα -ένα. Η επεξεργασία της μακέτας ήταν το επόμενο βήμα.

Το μοναδικό στοιχείο το οποίο επισημαινόταν στον εκάστοτε αξιολογητή ήταν η «είσοδος της παραλίας», το μέρος δηλαδή από το οποίο προσεγγίζει κανείς την παραλία και τις υποδομές που βρίσκονται σε αυτή. Έπειτα εξέταζε μόνος του όλη τη μακέτα έχοντας το σημείο της εισόδου ως σημείο αναφοράς. Η επιλογή αυτή έγινε διότι, θεωρήσαμε πως αυτός μπορεί να είναι ένας από τους πιο λειτουργικούς τρόπους δημιουργίας ενός νοητικού χάρτη που θα αποτελέσει βοήθημα για τον προσανατολισμό και την κινητικότητα. Το υπόμνημα ήταν στη διάθεση του χρήστη συνεχώς, ενώ υπήρχε και λεκτική επεξήγηση όταν ζητούταν.

6.4. Αποτελέσματα αξιολόγησης

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά και βοηθητικά. Τα άτομα που πραγματοποίησαν την αξιολόγηση εξέτασαν τη μακέτα λεπτομερώς και τη σχολίασαν, παρέχοντάς μας όλες τις απαραίτητες προς χρήση πληροφορίες. Ορισμένοι αξιολογητές έθεσαν και τις δικές τους προτάσεις.

Όσον αφορά το μέγεθος της μακέτας 4 από τους 5 συμμετέχοντες στην αξιολόγηση θεώρησαν το μέγεθος κατάλληλο, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη το μέγεθος της περιοχής που αναπαριστά και το πλήθος των στοιχείων που περιλαμβάνει. Μόνο ο ένας θεώρησε πως μία πιο μικρού μεγέθους μακέτα ίσως να ήταν πιο εύκολη προς ψηλάφηση, χωρίς όμως να τον εμποδίζει το ισχύον μέγεθος. Η απόσταση των αντικειμένων χαρακτηρίστηκε κατάλληλη από όλους. Κατάλληλα διαμορφωμένα χαρακτηριστικά θεωρήθηκαν και ο αριθμός των αντικειμένων και το ύψος τους, με μόνο έναν από τους αξιολογητές να θεωρούν πως το ύψος θα μπορούσε να είναι χαμηλότερο.

Σχετικά με την υφή των υλικών και τη σχέση της με την υφή των πραγματικών στοιχείων αυτή επιβεβαιώθηκε σε υλικά όπως το χώμα και το βότσαλα ενώ σε αλλά όπως τα κτήρια απορρίφθηκε, γεγονός απόλυτα λογικό και επόμενο. Η υφή του τζελ ως μία προσπάθεια συμβολισμού του νερού άρεσε στους 4 από τους 5 συμμετέχοντες, ενώ ο συμβολισμός του δάσους θεωρήθηκε κατάλληλος από όλους.

Το υπόμνημα βοήθησε και τους 5 συμμετέχοντες. Χαρακτηριστικά λόγια ενός συμμετέχοντα αποτελούν τα ακόλουθα: «Εάν χρησιμοποιήσεις το υπόμνημα και το συμβουλευέσαι μπορείς να καταλάβεις όλη τη μακέτα χωρίς βοήθεια από κάποιον άλλο». Αντίθετα η ύπαρξη της πυξίδας φάνηκε χρήσιμη σε έναν μόνο, μερικώς βλέποντα αξιολογητή. Για τους υπόλοιπους, οι λεκτικές οδηγίες στην αρχή της επεξεργασίας της μακέτας αποτελούσαν καλύτερο βοήθημα.

Τέλος, μόνο μία πρόταση τέθηκε και αφορούσε την επισήμανση της εισόδου της παραλίας. Ο αξιολογητής πρότεινε η είσοδος της παραλίας να συμβολίζεται με πιο έντονο και συμβολικό τρόπο προκειμένου να αντιλαμβάνεται κανείς τη θέση της στη μακέτα, χωρίς κάποια καθοδήγηση. Η συμβουλή αυτή φάνηκε λειτουργική και προσπαθήσαμε να βελτιώσουμε την κατασκευή στο σημείο εκείνο.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε ένα συνδυασμό βιβλιογραφικών και ερευνητικών δεδομένων, από τα οποία διαπιστώθηκε η σπουδαιότητα ύπαρξης προσβάσιμων υλικοτεχνικών υποδομών, ενημερωτικού υλικού και κατάλληλων δραστηριοτήτων για τα άτομα με αναπηρία σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Ερευνήθηκαν οι τρόποι πραγμάτωσης των παραπάνω και τονίστηκαν τα οφέλη της. Επιπλέον, εξετάστηκε η ύπαρξή τους στην Προστατευόμενη Περιοχή του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων και υλοποιήθηκε μέρος αυτών, ως μία πρώτη προσέγγιση του θέματος της προσβασιμότητας στην περιοχή.

Σε πρώτο επίπεδο, έγινε μία βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορούσε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, κυρίως με κινητικά προβλήματα και με προβλήματα όρασης, σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Οι παράγοντες οι οποίοι εξετάστηκαν αφορούσαν το χώρο, την ενημέρωση και τις δραστηριότητες. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, εξετάστηκε σε συνεργασία με το Φορέα Διαχείρισης της περιοχής η ύπαρξη των παραγόντων αυτών στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων. Διερευνήθηκαν οι ελλείψεις αλλά και οι δυνατότητες που παρέχονται όσον αφορά τις υλικοτεχνικές υποδομές, τις δραστηριότητες και τον τομέα της ενημέρωσης.

Ο Φορέας, έχοντας αναλάβει το δύσκολο και ουσιαστικό έργο της διαχείρισης και προστασίας του ΕΘΠΑΒΣ, πραγματοποιεί δράσεις για τη διασφάλιση του μοναδικού αυτού οικοσυστήματος. Δεδομένου του μοναδικού ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η περιβαλλοντική εκπαίδευση και επιμόρφωση στην προστασία του περιβάλλοντος έχει δημιουργήσει ένα Κέντρο Ενημέρωσης με πλούσιο υλικό.

Έχοντας ως αρχή πως η πρόσβαση και η συμμετοχή αποτελεί δικαίωμα όλων αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για τη διασφάλιση του περιβάλλοντος, συνεργαστήκαμε για να παρέμβουμε στο ουσιαστικό κομμάτι της ενημέρωσης. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο έρευνας που πραγματοποιήσαμε, ζητήθηκε από άτομα με αναπηρία, συγκεκριμένα από άτομα με προβλήματα όρασης, η άποψή τους για τη σημασία ενημέρωσης και συμμετοχής τους σε δραστηριότητες σε μία Προστατευόμενη Περιοχή. Συνάμα, αντλήσαμε προτάσεις σχετικά με τα εργαλεία για τις δράσεις αυτές. Οι προτάσεις που τέθηκαν αφορούσαν τη δημιουργία ενημερωτικού υλικού, όπως απτικοί χάρτες και μακέτες, ενώ τονίστηκε η σημασία ύπαρξης δραστηριοτήτων που φέρνουν άμεσα σε επαφή τον άνθρωπο με τη φύση,

όπως οι οικοδιαδρομές.

Στη συνέχεια, σε συνεργασία πάντα με το Φορέα Διαχείρισης, υλοποιήσαμε μερικές από αυτές. Κατασκευάστηκε απτικός χάρτης του ΕΘΠΑΒΣ, ο οποίος περιέχει τα νησιά και τις κυριότερες βραχονησίδες του Θαλάσσιου Πάρκου, καθώς και το διαχωρισμό σε Ζώνες προστασίας. Ακόμα, κατασκευάστηκε μακέτα μίας παραλίας η οποία αξιολογήθηκε για την καταλληλότητά της και έλαβε πολύ καλή κριτική. Το υλικό αυτό, πλέον, αποτελεί έκθεμα του Κέντρου Ενημέρωσης του Φορέα και αξιοποιείται για την ενημέρωση ατόμων με και χωρίς προβλήματα όρασης.

Η ύπαρξη και συνέχιση τέτοιων ενεργειών είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς τα οφέλη που προκύπτουν από αυτές είναι πολύπλευρα. Σημαντικό όφελος είναι η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης, η οποία θα οδηγήσει στην απόκτηση κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον. Επίσης, σε ατομικό επίπεδο, η απόκτηση γνώσεων, διαχειριστικής σκέψης, επιθυμίας συμμετοχής σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και η καλλιέργεια επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων είναι μερικά από τα θετικά απότοκα της προσβασιμότητας σε μία Προστατευόμενη Περιοχή (Μινώτου, 2011) όπως το ΕΘΠΑΒΣ. Επιπλέον, η ύπαρξη προσβάσιμων περιοχών, ως μία εναλλακτική πρόταση τουρισμού, μπορεί να αποφέρει σημαντικά κέρδη στην περιοχή αυτή (Μπούχαλης, 2012), σεβόμενη πάντα το προστατευόμενο περιβάλλον και προωθώντας την ευημερία του.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω καθώς και τη νομοθεσία η οποία τονίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία που εξασφαλίζουν την αυτονομία και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας (άρθρο 21. Παρ. 6) τίθενται οι παρακάτω προτάσεις που αφορούν το ΕΘΠΑΒΣ και χρήζουν στήριξης από την πολιτεία:

- η λήψη μέριμνας για τη δημιουργία ή τροποποίηση των υπάρχουσών δομών προκειμένου να γίνουν προσβάσιμες
- η προώθηση κατάλληλα διαμορφωμένων δραστηριοτήτων που θα επιτρέπουν την άμεση επαφή των ατόμων με αναπηρία με το περιβάλλον.
- η αρωγή στο σχεδιασμό και τη δημιουργία προσβάσιμου ενημερωτικού υλικού, κάτι το οποίο ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ.

Η μέριμνα για τη δημιουργία και ύπαρξη διαφοροποιημένων τρόπων ενημέρωσης και κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων και δραστηριοτήτων αποτελεί αναγκαιότητα, προκειμένου να απολαμβάνουν όλοι το δικαίωμα συμμετοχής και κατ' επέκταση δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Aastha, D. 2011. Activities for Adults with Disabilities. Buzzle. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.buzzle.com/articles/activities-for-disabled-adults.html> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Boyd J. 1982. Diving in the deep. *Sports 'n Spokes*, July-August: 8 (2): 22-24.

Bright, K., Cook, G. & Harris J. 1999. Building Design: The Importance of Flooring Pattern and Finish for People with a Visual Impairment. *British Journal of Visual Impairment*, 17 (3): 121-126.

Buhalis, D., Darcy, S. & Ambrose I. 2012. Best practice in accessible tourism. Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism. *Aspects of Tourism* 53.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. 2007. *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Μεταίχμιο.

DAV magazine. Out of the Wheelchair, into the Depths... Exploring Inner Space November 1983 8-9. [Online] Διαθέσιμο από: <https://www.hsascuba.com/DAVMagazine1985.pdf> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Dey, I. 1993. *Qualitative Data Analysis*. London: Routledge.

Espinosa, M. A., Ungar, S., Ochaíta, E., Blades, M. & Spencer C. 1998. Comparing methods for introducing blind and visually impaired people to unfamiliar urban environments. *Journal of Environmental Psychology* 18 (3) :277-287.

European conference of ministers of transport, 2006. Improving Transport Accessibility for All. Guide to good practice. *OECD Publications services*.

Gant, R. 1992. Transport for the disabled. *Geography*, 77 :88-91.

Gardiner, A. & Perkins, C. 2005. 'It's a sort of echo. . .' : Sensory perception of the environment as an aid to tactile map design. *British Journal of Visual Impairment* 23 (2): 83-91.

Go swimming. 2013. Disability. British Swimming & The ASA. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.swimming.org/go/disability/learn-to-swim/> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Handa, K., Dairoku, H. & Toriyama, Y. 2010. Investigation of priority needs in terms of museum service accessibility for visually impaired visitors. *British Journal of Visual Impairment* 28: 221-234.

Heuten, W., Wichmann, D. & Boll, S. 2006. Interactive 3D Sonification for the Exploration of City Maps. The 4th Nordic conference on Human-computer interaction: changing roles, NordiCHI'06. ACM 155-164.

Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. 2010. *Κοινωνική Ψυχολογία*. Gutenberg.

Hutzler, Y. & Bar-Eli M. 1993. Psychological benefits of sports for disabled people: a review *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 3 (4): 217-228.

Jackson, E.L. 1986. Outdoor recreation participation and attitudes to the environment. *Leisure Studies*, 5 (1): 1-23.

Jacobson, R. D. 1996. Talking tactile maps and environmental audio beacons: an orientation and mobility development tool for visually impaired people. *Proceedings of the ICA Commission on maps and graphics for blind and visually impaired people*, Ljubljana, Slovenia 21-25 October.

Jacobson, S.K. 1987. "Conversation education programmes: evaluate and improve

them". *Environmental Conservation*, 14 (3): 201-206.

Jehoal S., Dinar S., McCallum D., Rowell J. & Ungar S. 2005. A scientific approach to tactile map design: Minimum elevation of tactile map symbols. Proceedings of XXII International Cartographic Conference A Coruña, Spain.

Jehoel, S., McCallum, D., Rowell J. & Ungar S. 2006. An empirical approach on the design of tactile maps and diagrams: The cognitive tactualization approach. *British Journal of Visual Impairment*, 24: 67-75.

Kin Wai, M. 2008. Better design quality of public toilets for visually impaired persons: an all-round concept in design for the promotion of health. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*. 128: 313.

Kitchin, R.M. & Jacobson, R.D. 1997. Techniques to collect and analyze the cognitive map knowledge of people with visual impairments or blindness: Issues of validity, *Journal of Visual Impairment and Blindness*, July-August, 360-376.

Kuduzović A. Χωρίς ημερομηνία. Benefits of swimming. [Online] Διαθέσιμο από:
http://www.eswimming.eu/eng/project_documents/benefits_of_swimming_or.htm
↓ [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Lacey, A. 2004. *Designing for accessibility an essential guide for public buildings*. Centre for Accessible Environments and RIBA Enterprises.

Lahav, O. & Mioduser, D. 2007. Haptic-feedback support for cognitive mapping of unknown spaces by people who are blind. *Elsevier*, 66 :23-35

Levy, G. C. & Jones, D. 2007. Psychosocial aspects of scuba diving for people with physical disabilities: An occupational science perspective. *Canadian journal of occupational therapy*, 74 (1):6-14.

Litman, T. A. 2012. *Parking Management Comprehensive Implementation Guide*. Victoria Transport Policy Institute.

Mason, H. & McCall, S. 2009. *Παιδιά και νέοι με προβλήματα όρασης. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση*. Ελληνικά Γράμματα.

McCallum, D., Ungar S. & Jehoel S. 2006. An evaluation of tactile directional symbols. *British Journal of Visual Impairment*, 24(2): 83-92.

McLinden, M. & McCall, S. ,2002. *Learning Through Touch. Supporting Children with visual impairment and additional difficulties*. David Fulton Publishers.

Miele, J. 2004. Tactile Map Automated Production (TMAP): using GIS data to generate Braille maps. CSUN International Conference on Technology and Persons with Disabilities.

Millar, S. & AI-Attar Z. 2003. How do people remember spatial information from tactile maps? *British Journal of Visual Impairment*, 21 (2): 64-72.

Moustakas, K., Nikolakis, G., Kostopoulos, K., Tzovaras, D., Strintzis, M.G. 2007. Haptic Rendering of Visual Data for the Visually Impaired. *IEEE Multimedia* 14: 62-72.

Oja, P., Titze, S., Bauman, A., Geus, B., Krenn, P., Reger-Nash, B. & Kohlberger T. 2011. Health benefits of cycling: a systematic review. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 21(4): 496–509.

Outdoor Sport and Leisure. 2013. OUTDOOR SPORT FOR DISABLED PEOPLE. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.outdoor-sport-leisure.net/disabled.htm> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Paraskevopoulos, S., Korfiatis K. & Pantis I. 2003. Social Exclusion as Constraint for the Development of Environmentally Friendly Attitudes. *Society & Natural Resources: An International Journal* ,16 (9), 756-774

Paterson, M. 2006. 'Seeing with the hands': Blindness, touch and the Enlightenment spatial imaginary. *British Journal of Visual Impairment*. 24 (2): 52-59.

Parente, P. & Bishop, G. 2003. BATS: The Blind Audio Tactile Mapping System. ACM SouthEastern Conference.

Pijanowski, B.C., Farina, A., Gage, S.H., Dumyahn, S.L. & Krause, B.L. 2011. What is soundscape ecology? An introduction and overview of an emerging new science. *Landscape Ecol*, 26:1213-1232.

Porteous, J.D., Mastin, J.F. 1985. Soundscape. *Journal of Architectural and Planning Research*, 2(3): 169-186.

Rahim, A. & Samad, N.A. (2010). Accessible Built Environment for the Elderly and Disabled in Malaysia: Hotels as Case Studies. *Journal of Construction in Developing Countries*, 15(2), 1-21.

Roberts, R. & Wing, A. M. 2001. Making sense active touch. *British Journal of Visual Impairment* , 19: 48-56.

Rosburg, T. 2008 .Tactile ground surface indicators in public places: Human Haptic Perception - Basics and Applications. Birkhäuser, Berlin, Basel, Boston. [Online] Διαθέσιμο από: http://haptiklabor.uni-leipzig.de/book_human_haptic_perception/chap41_tactile_ground_surface_indicators_in_public_places.html [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Snyder, J. P. 1993. *Flattening the Earth: Two Thousand Years of Map Projections*. *The Mercator Projections* 5-8.

Spooner D. Χωρίς ημερομηνία. Building regulations in practice- Accessible toilets. LABC. [Online] Διαθέσιμο από: (http://www.charnwood.gov.uk/files/documents/accessible_toilet_diagram_and_guidance/Accessible%20Toilet%20Diagram%20and%20Advice.pdf).

[Προσπελάστηκε: Μάρτιο 2013].

Schneider, J., Strothotte, T. 1999. Virtual tactile maps. The 8th International Conference on Human-Computer Interaction, Vol. I .

Suen, S. L., Mitchell, C.G.B. 2003. *Accessible Transportation and Mobility*. TRB 82ND Annual Meeting. [Online] Διαθέσιμο από: <http://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/millennium/00001.pdf> [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Transport of London. 2006. *Accessible bus stop design guidance*. Mayor of London.

Transport of London. 2009. *Getting around London. Your guide to accessibility*. Mayor of London.

Travers, A.F. 1991. Everyday Aids and Appliances. Ramps and rails. *British Medical Journal*, 302 (6782) :951-954.

Van Houten, R., Healey, K., Malenfant, J. E. L. & Retting, R. 1998. Use of Signs and Symbols To Increase the Efficacy of Pedestrian-Activated Flashing Beacons at Crosswalks. Presented at the 77th Annual Meeting of the Transportation Research Board, Washington, DC.

Visell, Y., Law, A. & Cooperstock, J. R. 2009. Touch Is Everywhere: Floor Surfaces as Ambient Haptic Interfaces. *IEEE TRANSACTIONS ON HAPTICS*, 2:148-159.

Volk, T.L & Cheak, M.J. 2003. The Effects of an Environmental Education Program on Students Parents and Community. *The Journal of Environmental Education*, 34(4): 12-25.

Vozikis, K.T. 2009. Are there accessible environments in Athens, Greece today? *WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT*, July

:7(5):488-497. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.wseas.us/e-library/transactions/environment/2009/29-523.pdf> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Wang, Z., Li, B., Hedgpeth, T. & Haven, T. 2009: Instant tactile-audio map: enabling access to digital maps for people with visual impairment. Eleventh International ACM SIGACCESS Conference on Computers and Accessibility ASSETS09 ACM 43-50.

Wikipedia. 2013. Map. Διαθέσιμο από: http://en.wikipedia.org/wiki/Map_orientation#Orientation_of_maps [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Ελληνική Βιβλιογραφία

Alonissos Island. 2013. Μουσεία στην Αλόνησου. [Online] Διαθέσιμο από: <http://alonissos.gr/%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B7-%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B8%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B5/%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B> [F.html](http://alonissos.gr/%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B7-%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B8%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B5/%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B) [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Αποστολοπούλου, Ε. 2003. *Οι κοινωνικές συγκρούσεις στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής σε προστατευόμενες περιοχές. Ανάλυση και αποτίμηση των πολιτικών διατήρησης και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη.

Βεζυριαννίδου Τ. Χωρίς ημερομηνία. Ισχύουσα πολεοδομική νομοθεσία για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία α. Στα κτίρια (νέα και υφιστάμενα) και β. Στους κοινοχρήστους χώρους. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0>

[CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.teethrakis.gr%2Fdrastiriotites%2Fimerides%2Fvezyrianidou_amea.doc&ei=3MtuUZboFInA7Aadk4GICQ&usg=AFQjCNHZRJwVKJK-pPzXMIvoC36szGicaQ&bvm=bv.45368065,d.ZGU](http://www.teethrakis.gr/drastiriotites/Fimerides/Fvezyrianidou_amea.doc&ei=3MtuUZboFInA7Aadk4GICQ&usg=AFQjCNHZRJwVKJK-pPzXMIvoC36szGicaQ&bvm=bv.45368065,d.ZGU)

[Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Γραφείο Σχεδιασμού για Άτομα με Αναπηρία. 2006. Νομοθεσία 61. Η Περί Οδών και Οικοδομών Νομού. Κυπριακή Δημοκρατία. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.mcw.gov.cy/mcw/dbpd/disabledaccess.nsf/dbpd05/dbpd05?OpenDocument> [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Econoesis .gr. 2011. Σύστημα καθοδήγησης στις παραλίες ατόμων με προβλήματα όρασης. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.econoesis.gr/archives/195> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Enet.gr. 2011. Πρόσβαση στη θάλασσα για τους χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου.. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=307462> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Ζωνίου-Σιδέρη, Α. 1998. *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μία ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*. Ελληνικά γράμματα.

Θεμιστοκλέους, Α. 2008. Κανονισμός 61.Η για την Πρόσβαση των ΑμεΑ στα κτίρια. [Online] Διαθέσιμο από: <http://prosvasi.blogspot.gr/>. [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Θεμιστοκλέους, Α. 2010. Ασφάλεια Χρήσης και Προσβασιμότητα των Δομικών Έργων (προσχέδιο). Σήμανση. [Online] Διαθέσιμο από: <http://neaprosvasinomothesia.blogspot.gr/2010/06/71.html> [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Ισμαηλίδου, Ε. 2011. Ένα μονοπάτι δεν φέρνει την άνοιξη. Τον πρώτο δρόμο για τυφλούς σε υγρότοπο δημιούργησε η Ορνιθολογική Εταιρεία. Το Βήμα. 3 Μαΐου. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=398743> [Προσπελάστηκε: Μάιος 2013].

Κουντάτος, Δ.Ι. 2009. *Η εκπαίδευση παιδιών και νέων με μειωμένη όραση*. Ελληνικά γράμματα.

Κωστάρα, Α. 2009. *Οικολογική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Φύση 2000 "Στενά και εκβολές Αχέροντα GR 2140001 (SCI)" : διαχείριση επισκεπτών*. Πανεπιστήμιο Πάτρας.

Λεβέντη και όλοι. 1996. Σχεδιάζοντας για όλους. Οδηγίες Σχεδιασμού για την Αυτόνομη Διακίνηση και Διαβίωση ΑμεΑ. Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.scribd.com/doc/60048166/%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%91%CE%96%CE%9F%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%A3-%CE%93%CE%99%CE%91-%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%A5%CE%A3>. [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Μινώτου, Χ. 2011. *Προστατευόμενες Περιοχές και Άτομα με Ειδικές ανάγκες-Ειδική Περιβαλλοντική Αγωγή*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Αειφορική Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

ΜΟm. Ενημέρωση και Ευαισθητοποίηση. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.mom.gr/displayITM1.asp?ITMID=143> . [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Νομαρχιακός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρίες, Ν. Φλώρινας. Χωρίς ημερομηνιά. Ορισμός-Είδη Αναπηρίες. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.amea-amyntaio.gr/index2.php?id=31>. [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Παντελιάδου, Σ. & Αργυρόπουλος, Β. 2011. *Ειδική Αγωγή*. Πεδίο.

Παπαδόπουλος, Κ.Σ. 2005. *Τύφλωση και Ανάγνωση*. Διαβάζοντας με την Αφή. Ζήτη.

Παπακωνσταντίνου Κ., Σμπαρούνης, Θ. 2008. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε*

Προστατευόμενες Περιοχές με Φορείς Διαχείρισης: Παρούσα Κατάσταση, Προκλήσεις και Προοπτικές. 4^ο συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ, Ναύπλιο 12-14/12/2008.

Παρασκευόπουλος Ι.Ν. 1993. *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*. Αθήνα.

Παρασκευόπουλος Σ., Μινώτου Χ., Πάντης Ι., Μνιέστρης, Α. 2007. Η ακουστική οικολογία και η εκπαίδευση για την προστασία και διατήρηση βιολογικών συστημάτων (conservation education) ως εργαλεία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και εξοικείωσης με οικοσυστήματα και ηχοτοπία για ΑΜΕΑ. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Διδακτική Φυσικών Επιστημών και Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση (σ. 935-938). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Παρασκευόπουλος, Σ. 2009. *Περιβαλλοντικός Εγγραμματισμός. Τυπική και άτυπη περιβαλλοντική εκπαίδευση*. Δίσκιμα.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Α.Ε. 2008. Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education*, ISSN: 1791-9312.

Περιοδικό Αυτονομία- Αναπηρία Τώρα. 2008. Δίκτυο προσβασιμότητας ΑμεΑ.- Αφαίρεση εμποδίων από κοινόχρηστους χώρους που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών και ΑμεΑ. Περιοδικό Αυτονομία- Αναπηρία Τώρα. Διαθέσιμο στο: <http://www.disabled.gr/lib/?p=15359>. [Τελευταία επίσκεψη: Απρίλιος 2013].

Περιοδικό Αυτονομία-Αναπηρία Τώρα. 2007. Δύτες με... κινητική αναπηρία. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.disabled.gr/lib/?p=13593>).v [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Περιοδικό Αυτονομία- Αναπηρία Τώρα. 2007. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΙΙ: Η ελληνική νομοθεσία για τα ΑμεΑ. [Online] Διαθέσιμο από: <http://www.disabled.gr/lib/?p=13155> [Προσπελάστηκε: Φεβρουάριο 2013].

Σκούτος, Μ.Σ, Σοφούλης Κ.Μ., 2005. *Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ελλάδα. Ανάλυση του Περιβαλλοντικού Προβλήματος από τη Σκοπιά των Κοινωνικών Επιστημών*. Τυπωθήτω.

Σούλης, Σ.Π. 2002. *Η παιδαγωγική της ένταξης τόμος α. από το σχολείο του διαχωρισμού σε ένα σχολείο για όλους*. Τυπωθύτω

Στεργίου, Ε. 2010. *Πρόσβαση Ατόμων με Προβλήματα Όρασης στην Εκπαίδευση στην Κινητικότητα και στον Προσανατολισμό*. Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Syrostoday.gr. 2011. Πρότυπο η παραλία της Βάρης στη Σύρο. [Online] Διαθέσιμο στο: <http://www.syrostoday.gr/News/4906-Protupo-n-paralia-tns-Barns-stn-Suro.aspx> [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Σωματείο Ατόμων με Αναπηρία Όρασης Ν.Μαγνησίας "ΜΑΓΝΗΤΕΣ ΤΥΦΛΟΙ". [Online] Διαθέσιμο από: http://www.maty.gr/article_access.html. [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργεια και Κλιματικής Αλλαγής. Χωρίς ημερομηνία. Διαμόρφωση των Εξωτερικών Χώρων Κίνησης Πεζών. Διαθέσιμο από: <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=jwvxZe39RGk%3D&tabid=380&language=el-GR>. [Προσπελάστηκε: Απρίλιο 2013].

Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων Κύπρου. 2008. Προδιαγραφές για τους χώρους στάθμευσης των Ατόμων με αναπηρία σε δρόμους και δημόσιους χώρους στάθμευσης. Δημοκρατία της Κύπρου. [Online] Διαθέσιμο από: (<http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CD0QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mew.gov.cy%2Fmew%2Fdbpd%2Fdisabledaccess.nsf%2FAll%2F28C500151EC55D3BC225726F0034E920%2F%24file%2FXOROI%2520STATHMEUSIS.doc%3FOpenElement&ei=F4N2UbTzM8eF4ATRqICoAQ&usg=AFQjCNF23L6MoBhqpdCA-pebvSiFzApLBg&bvm=bv.45512109,d.bGE>) [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

Χαρακίδα, Ε. 2005. *Η διαχείριση των παλαιών μονοπατιών προς την κατεύθυνση του οικοτουρισμού και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Το μονοπάτι Κάτω*

Χρυσobίτσας Θέρμου Αιτνίας- Γέφυρα Αρτοβίτσας. Πανεπιστήμιο Πατρών.

Χώροι Στάθμευσης Ατόμων με Αναπηρία, 2012, [Online] Διαθέσιμο από:
<http://stathmeusiamea.blogspot.gr/>. [Προσπελάστηκε: Μάιο 2013].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

1. Το ξενοδοχείο διαθέτει ανελκυστήρα για άτομα με κινητικά προβλήματα και προβλήματα όρασης;
2. Υπάρχουν ράμπες και κεκλιμένα επίπεδα που βοηθούν τα άτομα με κινητικά προβλήματα και προβλήματα όρασης στην καλύτερη δυνατή μετακίνησή τους;
3. Οι διάδρομοι και οι κοινόχρηστοι χώροι έχουν το κατάλληλο πλάτος προκειμένου να μπορούν να κινούνται άνετα οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων;
4. Υπάρχουν κατάλληλα διαμορφωμένοι χώροι υγιεινής για άτομα με αναπηρία;
5. Το ξενοδοχείο διαθέτει κάποιες άλλες εγκαταστάσεις για τα άτομα με αναπηρία (όπως στην πισίνα κ.α.);

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Σκεφτείτε μία πρόσφατη επίσκεψή σας στο φυσικό περιβάλλον. Μπορείτε να περιγράψετε ποια ερεθίσματα αντλήσατε από τη φύση;

2. Έχετε επισκεφτεί κάποια περιοχή με ειδικό οικολογικό ενδιαφέρον όπως έναν εθνικό δρυμό, ή ένα εθνικό πάρκο;
 - Διέθετε κέντρο ενημέρωσης;
 - Αν ναι, με ποιο τρόπο ενημερωθήκατε;
 - Θυμάστε δραστηριότητες στις οποίες ενδεχομένως πήρατε μέρος;

3. Θεωρείτε σημαντικό να υπάρχει πρόσβαση στο τομέα της ενημέρωσης σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος;

4. Μπορείτε να σκεφτείτε τρόπους και μέσα τα οποία θα διευκόλυναν την ενημέρωσή σας; (όπως για παράδειγμα έναν απτικό χάρτη της περιοχής οικολογικού ενδιαφέροντος, απτικά εκθέματα τα οποία να απεικονίζουν ζώα και φυτά του οικοσυστήματος της περιοχής κ.τ.λ.) ;

5. Θα θέλατε να συμμετέχετε σε δραστηριότητες οι οποίες σας φέρνουν σε άμεση επαφή με το περιβάλλον;

6. Γιατί θα θέλατε\ δε θα θέλατε να συμμετέχετε;

7. Μπορείτε να φανταστείτε μία τέτοια δραστηριότητα;

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ

1. Το μέγεθος της μακέτας είναι:

- A. μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- B. μικρότερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- Γ. κατάλληλο για ψηλάφηση
- Δ. Άλλο:

2. Η απόσταση μεταξύ των αντικειμένων από τα οποία αποτελείται η μακέτα είναι:

- A. μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή που θεωρώ κατάλληλη για ψηλάφηση
- B. μικρότερη σε σχέση με αυτή που θεωρώ κατάλληλη για ψηλάφηση
- Γ. κατάλληλη για ψηλάφηση
- Δ. Άλλο:

3. Ο αριθμός των αντικειμένων από τα οποία αποτελείται η μακέτα είναι:

- A. μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- B. μικρότερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- Γ. κατάλληλο για ψηλάφηση
- Δ. Άλλο:

4. Το ύψος των αντικειμένων από τα οποία αποτελείται η μακέτα είναι:

- A. μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- B. μικρότερο σε σχέση με αυτό που θεωρώ κατάλληλο για ψηλάφηση
- Γ. κατάλληλο για ψηλάφηση
- Δ. Άλλο:

5. Η υφή των αντικειμένων της μακέτας ανταποκρίνεται στην υφή των αντίστοιχων στοιχείων που συναντούμε στο πραγματικό περιβάλλον:

- A. Καθόλου

- B. Λίγο
- Γ. Πολύ
- Δ. Πάρα πολύ

6. Η υφή των αντικειμένων με βοήθησε να αντιληφθώ τις διαφορές των στοιχείων της μακέτας

- A. Καθόλου
- B. Λίγο
- Γ. Πολύ
- Δ. Πάρα πολύ

7. Το υπόμνημα βοηθάει στην κατανόηση της μακέτας:

- A. Καθόλου
- B. Λίγο
- Γ. Πολύ
- Δ. Πάρα πολύ

8. Η ύπαρξη πυξίδας με βοήθησε να αντιληφθώ την θέση της παραλίας σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα.

- A. Καθόλου
- B. Λίγο
- Γ. Πολύ
- Δ. Πάρα πολύ

9. Παραθέστε τυχόν προτάσεις σας, για αλλαγές της μακέτας που θα προωθούσαν την καλύτερη δυνατή κατανόηση της.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000119219